

ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุงค์

เล่ม ๒

คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสวดดีบุคคลสำคัญ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุรงค์

เล่ม ๒

คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๕๑

เรื่อง ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุรงค์ เล่ม ๒

คณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสติบุคคลสำคัญ

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

จัดพิมพ์เผยแพร่ ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๕๑ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ผู้ออกแบบปก นายพินิจ สุชะลันดี

๙๒๓.๑๕๙๓

เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน.

ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุรงค์ เล่ม ๒. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๑
๑๕๒ หน้า ภาพประกอบ.

๑. ไทย - - ชีวประวัติ, ๒. ชื่อเรื่อง

ISBN 978-974-643-772-1

บรรณาธิการ นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ นางสุมาลี เกตุแก้ว นางสมจิตต์ เทียนสว่าง นางสาวธนิภา พิณรุฒม์

พิมพ์ที่ : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

๕๙/๔ หมู่ ๑๐ ซอยวัดพระเงิน ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลบางม่วง

อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

โทรศัพท์ : ๐ ๒๙๐๓ ๘๒๕๗-๙ โทรสาร ๐ ๒๙๒๑ ๔๕๘๗

คำนำ

หนังสือเรื่อง “ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิดรงค์” เล่ม ๒ ซึ่งคณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จัดพิมพ์ในวาระนี้ มุ่งหมายเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชกาลปัจจุบัน ที่ทรงดำรงสิริราชสมบัติสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙ และทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยรวมบทความที่ได้นำออกเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เฉพาะที่เป็นพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงบำเพ็ญเพื่อธำรงรักษาความเป็นชาติ และความสุขของอาณาประชาราษฎร์ มาจัดพิมพ์เผยแพร่

พระมหากษัตริย์ คือ เอกลักษณ์ของชาติ นานาประเทศล้วนประจักษ์ในพระเกียรติคุณแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างกว้างขวาง จนได้ถวายราชสดุดีและน้อมเกล้า น้อมกระหม่อมถวายพระเกียรติคุณในพระปริชาสามารถ ดังนั้นทุกบทความที่นำมาประมวลไว้ในหนังสือ “ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิดรงค์” เล่ม ๒ นี้ คือ จิตสำนึกของพลสกนิกรที่ซาบซึ้งในน้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นพระมิ่งขวัญและสถิตอยู่ในดวงใจของชาวไทยทั้งชาติ ด้วยเจตจำนงเพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระองค์ให้แผ่ไพศาล น้อมถวาย เป็นราชสักการะสนองพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นประมาณมิได้

คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

**คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ**

๑. นายขวัญแก้ว	วัชรโรทัย	ประธานอนุกรรมการ
๒. นางสาวทรงสรรค์	นิลกำแหง	รองประธานอนุกรรมการ
๓. ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียง- แห่งประเทศไทย หรือผู้แทน (นางสาวสุมาลี หงษ์ทอง) (นางสาวมยุรี สุขไย)		อนุกรรมการ
๔. นางจรรูดี	ผลิประการ	อนุกรรมการ
๕. นายชัชพล	ไชยพร	อนุกรรมการ
๖. นางสาวฉวีงาม	มาเจริญ	อนุกรรมการ
๗. นางเบญจมาศ	แพทอง	อนุกรรมการ
๘. นางสาวปริญญา	ฤทธิเจริญ	อนุกรรมการ
๙. นางสาวเพลินพิศ	กำราญ	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวไผ่ใหม่	จบกลศึก	อนุกรรมการ
๑๑. นางสาวสุมาลี	เกตุแก้ว	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางสาวสมจิตต์	เทียนสว่าง	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๓. นางสาววณิศา	พินธุ์วัฒน์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สารบัญ

๑. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน
กับวันภาษาไทยแห่งชาติ
นางสาวทรงสรศักดิ์ นิลกำแหง ๑
๒. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
พระผู้ทรงเป็นดวงประทีปแห่งความรู้และคุณธรรม
นายชัชพล ไชยพร ๙
๓. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
รัชกาลปัจจุบัน ต่อผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา : การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
นางสาวทรงสรศักดิ์ นิลกำแหง ๑๓
๔. คำประกาศสดุดีเฉลิมพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล-
อดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน
นางสาวทรงสรศักดิ์ นิลกำแหง ๒๑
๕. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช องค์อุปถัมภ์วัดโสธรวรารามวรวิหาร
นางจารุดี ผโลประการ ๒๗
๖. พระราชพิธีฉัตรมงคล
นางสาวเพลินพิศ กำราญ ๓๓
๗. การพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา
นางสาวทรงสรศักดิ์ นิลกำแหง ๔๑
๘. นาคหลวง
นางสาวเพลินพิศ กำราญ ๔๙
๙. พระราชพิธีทรงเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร
นางสาวเพลินพิศ กำราญ ๕๓
๑๐. พิธีปล่อยเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (เรือ ต.๙๙๑)
นางสาวเพลินพิศ กำราญ ๕๙

๑๑. “เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”
พระราชพิธีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
รัชกาลปัจจุบัน ๖๕
นางสาวทรงสวรรค์ นิลกำแหง
๑๒. สารสังเขปเนื่องในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๗๗
นางสายไหม จบกมลคึก
๑๓. การเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา
๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ๘๙
นางสายไหม จบกมลคึก
๑๔. พระราชพิธีวันขึ้นปีใหม่กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๙๕
นางสายไหม จบกมลคึก
๑๕. พระพุทธนวราชบพิตร ๑๐๓
นางสาวเพลินพิศ กำราญ
๑๖. พระพุทธรูป ภ.ป.ร. ๑๐๙
นางสาวเพลินพิศ กำราญ
๑๗. ขบวนพยุหยาตราชลมารค ๑๑๕
นางสายไหม จบกมลคึก
๑๘. สมรสพระราชทาน ๑๒๑
นางสาวเพลินพิศ กำราญ
๑๙. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับดนตรีไทย ๑๒๗
นายปัญญา นิตยสุวรรณ
๒๐. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์คุณแก่นาฏศิลป์ไทย ๑๓๓
นายปัญญา นิตยสุวรรณ

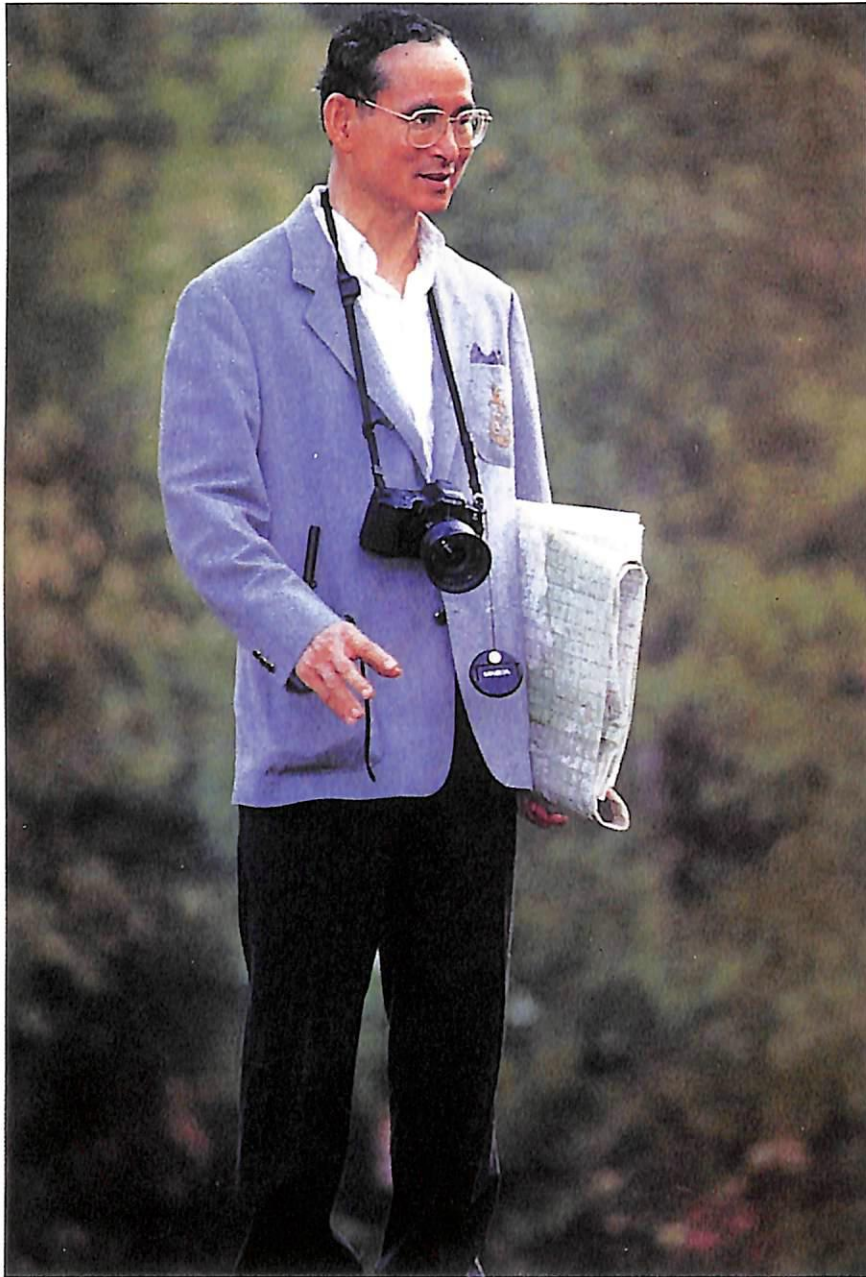
ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุงรงค์

ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตูรงค์

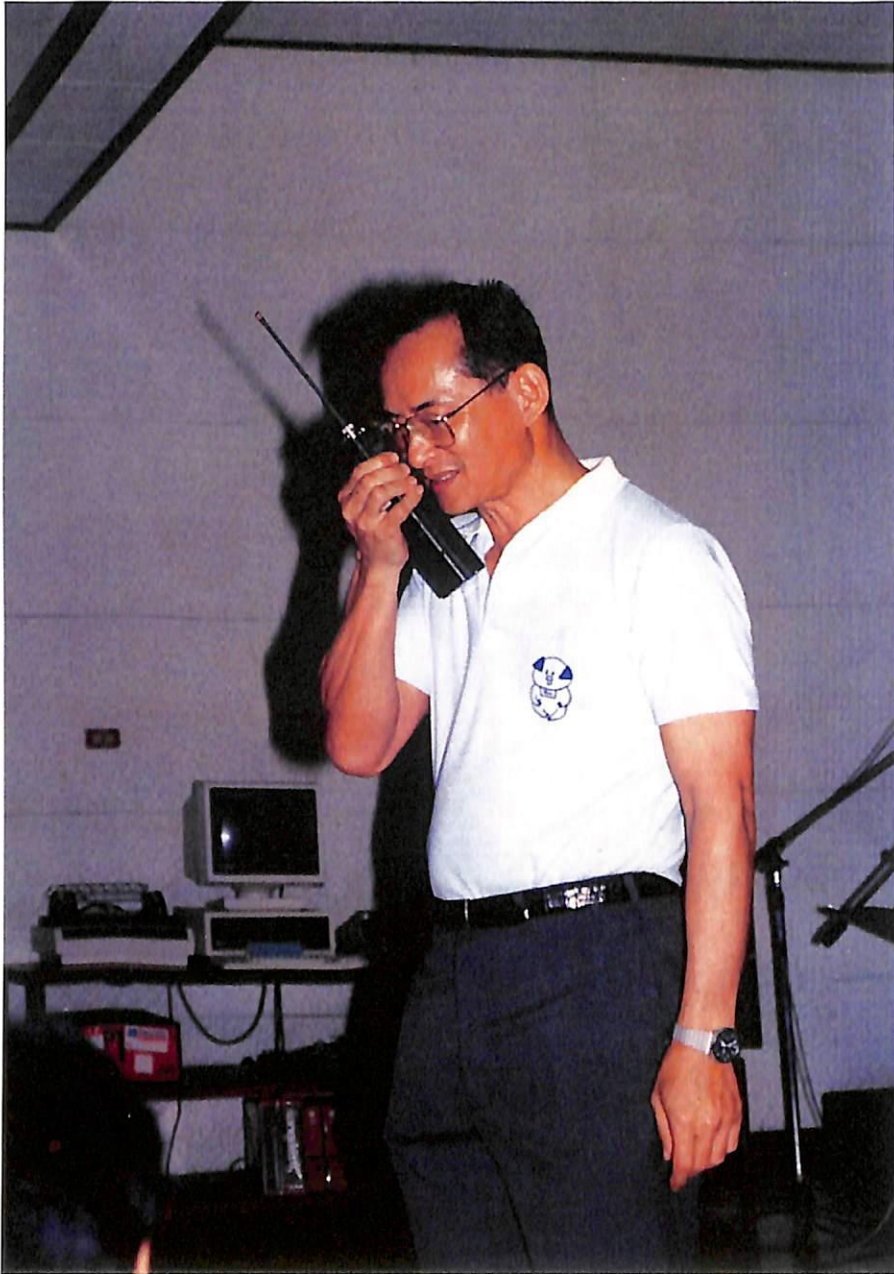
ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุรงค์

ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุงค์

ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุงค์

ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุงค์

ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุงรงค์

ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุงค์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน กับวันภาษาไทยแห่งชาติ

นางสาวทรงสวรรค์ นิลกำแหง

วันภาษาไทยแห่งชาติ ตรงกับวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี ตามที่คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบให้กำหนดขึ้นตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๔๒ เพื่อเฉลิมพระเกียรติและสนองพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ในด้านภาษาไทย ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ ในพุทธศักราช ๒๕๔๒

เหตุใดจึงกำหนดเอาวันที่ ๒๙ กรกฎาคมเป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ และวันภาษาไทยแห่งชาติเกี่ยวเนื่องในพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างไร

คำตอบในเรื่องนี้สืบเนื่องมาแต่เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ไปในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ ห้องประชุมคณะอักษรศาสตร์ และได้ทรงทำหน้าที่ประธานการอภิปรายและทรงร่วมอภิปรายเรื่อง **“การชี้แจงปัญหาการใช้คำไทย”** กับผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน กระแสพระราชดำรัสในการอภิปรายได้แสดงถึงพระปรีชาสามารถและความสนพระราชหฤทัยต่อภาษาไทย ทั้งทรงให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับปัญหาการใช้คำในภาษาไทยเป็นหลายประการ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ

เป็นล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้ต่อวงการภาษาไทย

ความสนพระราชหฤทัย พระปรีชาญาณ และพระอัจฉริยภาพในด้านการใช้ภาษาไทยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน มิใช่ว่าจะเพิ่งเริ่มขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ นั้น ด้วยพสกนิกรชาวไทยทุกผู้ต่างประจักษ์อยู่แก่ใจว่า แม้เมื่อทรงพระเยาว์จะเสด็จประทับในต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ และทรงสำเร็จการศึกษาวิชาการจากสถาบันในต่างประเทศ เพิ่งจะเสด็จพระราชดำเนินกลับมาประทับในพระราชอาณาจักรเป็นการถาวรหลังจากมีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว แต่ด้วยความเอาพระทัยใส่ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงกวดขันมิให้ทรงลืมภาษาไทยอย่างหนึ่ง และพระอัจฉริยภาพในทางภาษาของพระองค์เองอีกอย่างหนึ่ง จึงทรงพระอักษรเป็นภาษาไทยและตรัสภาษาไทยได้อย่างแคล่วคล่องมาแต่ยังทรงพระเยาว์ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระราชทานูกิจรัชกาลที่ ๘” เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๙ และเรื่อง “เมื่อข้าพเจ้าจากสยามสู่สวีทเซอร์แลนด์” ในปีเดียวกันนั้น แม้ในเพลงพระราชนิพนธ์อันเป็นอมตะ นอกจากจะทรงประพันธ์ทำนองเพลงแล้วยังทรงพระราชนิพนธ์เนื้อร้องบางเพลงอีกด้วย และเหตุที่พระองค์ทรงเชี่ยวชาญหลายภาษา การถ่ายทอดเนื้อหาสาระเรื่องราวจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย จึงทรงทำได้อย่างมีอรรถรส ที่สำคัญคือทรงแปลขยายความด้วยสำนวนไทยที่เข้าใจง่าย ทรงเลือกใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหารอย่างเหมาะสมบทพระราชนิพนธ์แปลของพระองค์ไม่เพียงแสดงถึงพระอัจฉริยภาพทางด้านการใช้ภาษาเท่านั้น แต่ผู้อ่านจะได้ประจักษ์ถึงพระวิริยะอุตสาหะ ความเฝ้ายามในการที่ทรงเข้าใจสถานการณ์ เหตุการณ์ และอุดมการณ์ ทางการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจของโลกอย่างแท้จริง ดังปรากฏในบทพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง “ฝันร้ายไม่จำเป็นจะต้องเป็นจริง” “นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ” และ “ติโต” เป็นต้น

นอกจากพระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพทางภาษาไทยในงานพระราชนิพนธ์เรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบันยังทรงใฝ่พระราชหฤทัยเป็นพิเศษ ที่จะพระราชทานพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทแก่พสกนิกรชาวไทยและคณะบุคคล ตลอดจนสถาบันต่าง ๆ โดยทรงย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาไทยและปัญหาของภาษาไทยอยู่เป็นนิจ ดังตัวอย่างพระบรมราโชวาทในวันพระราชทานปริญญาบัตร

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ทรงเป็นประธาน
การอภิปราย เรื่อง "การชี้แจงปัญหาการใช้ค่าไทย"
เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕

ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒ ความตอนหนึ่งว่า

“...ชาติไทยเรามีภาษาของเราใช้เอง เป็นสิ่งอันประเสริฐอยู่แล้ว เป็นมรดกอันมีค่า ตกทอดมาถึงเราทุกคน จึงมีหน้าที่ต้องรักษาไว้ ฉะนั้น จึงขอได้ช่วยกันรักษาและส่งเสริมภาษา ซึ่งเป็นอุปกรณ์และหลักประกัน เพื่อความวัฒนาของประเทศชาติ...”

และที่มีพระบรมราชวินิจฉัยและพระบรมราชาธิบายถึงความสำคัญและปัญหาการใช้คำไทยร่วมกับชุนมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ จนทำให้วันดังกล่าวกลายเป็นวันประวัติศาสตร์ของวงการภาษาไทย และเป็น วันภาษาไทยแห่งชาติ ในเวลาต่อมาดังกล่าวมาข้างต้น กระแสพระราชดำรัสที่พระราชทานไว้ นับเนื่องถึงปัจจุบันคือพุทธศักราช ๒๕๔๙ ก็เป็นเวลาผ่านมาถึง ๔๕ ปี แต่เนื้อความแห่งกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับปัญหาการใช้คำไทย ก็ได้ล่วงพ้นยุคสมัยแต่ประการใด ดังความบางตอนที่สำคัญเชิญมาต่อไปนี้

“...ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือเป็นทางสำหรับแสดง ความคิดความเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่ง เช่น ในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี... เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ ปัญหาเฉพาะในด้านรักษาภาษานี้ก็มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ ในทางออกเสียง คือให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ ในวิธีใช้ หมายความว่าวิธีใช้คำมาประกอบเป็นประโยคนับเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่สามคือความร่ำรวย ในคำของภาษาไทย ซึ่งพวกเรานึกว่าไม่ร่ำรวยพอ จึงต้องมีการบัญญัติศัพท์ใหม่มาใช้...”

สำหรับคำใหม่ที่ตั้งขึ้นมีความจำเป็นในทางวิชาการไม่ใช่น้อย แต่บางคำที่ง่าย ๆ ก็ควรจะมี ควรจะใช้คำเก่า ๆ ที่เรามีอยู่แล้ว ไม่ควรจะมาตั้งศัพท์ใหม่ให้ยุ่งยาก... การตั้งคำใหม่นั้น มีหลักหลายประการ และผู้ที่ตั้งคำนั้นต้องรู้คำและหลักของภาษาลึกซึ่งทั้งภาษาไทยทั้งภาษาต่างประเทศ ไม่ใช่เฉพาะภาษาอังกฤษ ต้องทราบถึงภาษาอื่น ๆ ด้วย ต้องทราบถึงหลักภาษาอังกฤษเอง คือมาจากไหน มาจากความคิดอะไร เพื่อจะไม่ให้ผิดไปอย่างตลกขบขันทีเดียว...

ขอมีข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่า ภาษาไทยหรือภาษาทั้งหลายที่ใช้กันในปัจจุบันนั้นเป็นภาษาที่มีชีวิต เป็นภาษาที่ประชาชนใช้ ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงในความหมาย ถ้าเราบัญญัติศัพท์

อะไรขึ้นมา ก็จะขอให้ประชาชนทั้งประเทศเป็นผู้ที่มีความคิดในด้านภาษา เป็นศัพท์บัญญัติกันทั้งชาติหรือเป็นวิทยากรผู้ที่มีความรู้ทั้งชาติก็ได้ เราจะไปโกรธประชาชนแทนโกรธตัวเองไม่ได้ แก้วไม่หลุด ทางที่ดีเราบัญญัติศัพท์แล้วก็ต้องลองดูว่าเขาเข้าใจหรือเปล่า การบัญญัติศัพท์หรือการมีคำใหม่มีบ่อเกิดหลายทาง...ท่านทั้งหลายที่เป็นศัพท์บัญญัติก็ก็เป็นบ่อเกิด... บ่อเกิดอีกบ่อเกิดหนึ่งคือ สำนักข่าวต่าง ๆ ที่แปลจากภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ก็ออกมาเป็นภาษาประหลาด ๆ เหมือนกัน อีกอย่างหนึ่งภาษาชาวบ้านหรือภาษาเด็ก ๆ Slang นั้นซึ่งใช้กันด้วยความหมายพิเศษของหมู่คณะ บางทีก็ติดเหมือนกัน...

ขออย่างหนึ่ง การบัญญัติศัพท์ก็ตาม การใช้ศัพท์ก็ตาม กิจการใด ๆ ก็ตามต้องมีเหตุมีผลเสมอที่จะทำลงไป อย่าให้เหตุผลนั้นเข้าไปเป็นเหตุผลทางการเมือง เหตุผลทางรักชาติเกินควร หรือเป็นความรู้สึกรักตัวเองเกินไป จนแสดงว่าตัวรู้หรือตัวเก่งเกินไป เพราะว่าไม่ใช่เหตุผลไม่ใช่หลักที่ถูก หลักของภาษาคืออย่างที่บอกไว้แล้วในตอนต้นว่า เป็นประโยชน์เพื่อให้คนเข้าใจซึ่งกันและกัน..."

กระแสพระราชดำรัสที่ทรงอภิปรายถึงปัญหาการใช้คำไทย เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ ที่อัญเชิญมาเป็นบางตอนนี้ ล้วนมีสาระที่แสดงถึงพระราชดำริ พระราชปรารภ และพระบรมราชวินิจฉัยในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่วงการภาษาไทยและคนไทยทั้งชาติ เป็นกระแสพระราชดำรัสองค์หนึ่งที่ถูกอัญเชิญมาพิมพ์เผยแพร่ซ้ำในโอกาสต่าง ๆ มากที่สุด แม้เมื่อคณะรัฐมนตรีได้มีมติกำหนดให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี เป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นต้นมา ความบางตอนในกระแสพระราชดำรัสดังกล่าว ก็ยังได้รับพระราชทานเป็นพระบรมราโชวาท เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติว่า

“เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ ปัญหาเฉพาะในด้านรักษาภาษานี้ก็มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในทางออกเสียง คือ ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในวิธีใช้ หมายความว่าวิธีใช้คำมาประกอบเป็นประโยค นับเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่สาม คือความร่ำรวยของคำในภาษาไทย ซึ่งพวกเรานึกว่าไม่ร่ำรวยพอ จึงต้องมีการบัญญัติศัพท์ใหม่มาใช้”

พระบรมราชาบาทองค์นี้ นอกจากแสดงถึงพระราชหฤทัยของ “ผู้รักภาษาไทย” ที่บรรดาพลสกนกรชาวไทยทั้งปวง โดยเฉพาะผู้มีใจรักภาษาไทยเช่นกัน จะได้เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทและเชิดชูเป็นหลักชัยแห่งชีวิตและงานของตนแล้ว ยังมีสาระอันมิได้จำกัดด้วยกาล ดังจะเห็นได้จากบทบาทการดำเนินงานของผู้รักภาษาไทยทั้งหลาย ล้วนอยู่ในกรอบแห่งพระบรมราชาบาทองค์นี้ทั้งสิ้น

งานของผู้รักภาษาไทย ในด้าน “ปัญหาการใช้ภาษาไทย” อาจกล่าวได้ว่าเป็นกระแสแห่งการสร้างสรรคค์ที่สืบเนื่องกันมามิได้ขาดสายหรือเป็นงานที่เกิดมาพร้อมกับกำเนิดของภาษาไทยก็ว่าได้ เพียงแต่รูปแบบและวิธีการดำเนินงานจะมีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามความเจริญแห่งยุคสมัย เป็นงานที่มีความเคลื่อนไหว มีเครือข่าย มีพลัง มีผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้างมากกว่างานวงการอื่น ๆ และยิ่งเมื่อมี “วันภาษาไทยแห่งชาติ” ขึ้น พลังใจของผู้รักภาษาไทยที่จะดำเนินต่อไปก็ยิ่งทวี สมดังคำขวัญของวันภาษาไทยแห่งชาติที่ว่า

“ภาษาไทยคือหัวใจของชาติ”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระผู้ทรงเป็นดวงประทีปแห่งความรู้และคุณธรรม

นายชัชพล ไชยพร

ตลอดระยะเวลากว่า ๖๐ ปีที่ทรงดำรงสิริราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสไว้นับร้อยนับพันครั้ง แต่ทุกครั้ง ทรงเลือกสรรองค์ประกอบของผลความที่แตกต่างกันไปให้เหมาะแก่กลุ่มผู้ฟัง แต่แนวพระราชดำริหลักซึ่งปรากฏในพระบรมราชานุญาตสนับสั่งสอนที่พวกเราได้ยินได้ฟังกันอยู่แทบทุกครั้งนั้น ได้แก่นำความคิดเรื่อง “ความรู้คู่คุณธรรม”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท เน้นย้ำเรื่องการฝึกฝนความรู้ที่ต้องควบคู่ไปกับการอบรมคุณธรรมอยู่เสมอ เช่น เมื่อวันเสาร์ ที่ ๑๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖ ได้พระราชทานพระราชดำรัสในพิธีเปิดสัมมนาเรื่องการพัฒนาสังคมในด้านศีลธรรมและจิตใจไว้ว่า

“...จิตใจและความประพฤติที่สะอาดและมีระเบียบ เป็นรากฐานสำคัญของชีวิต ทั้งจิตใจทั้งความประพฤติตั้งนั้นใช้จะเกิดมีขึ้นเองได้ หากแต่จำต้องฝึกหัดอบรมและสนับสนุนส่งเสริมกันอย่างจริงจังสม่ำเสมอ นับตั้งแต่บุคคลเกิด ดังที่มนุษย์ไม่ว่าชาติใด ภาษาใด ได้เฝ้าพยายามกระทำสืบต่อกันมาทุกยุคทุกสมัย ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถรักษาตัวและมีความสุขความสำเร็จในการครองชีวิต ทั้งให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยความผาสุกสงบ ดังนั้น

แม้เราจะอยู่ในท่ามกลางความเจริญรุดหน้าแห่งยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเราก็ตอดทิ้งการศึกษาทางด้านจิตใจและศีลธรรมจรรยาไปไม่ได้ ตรงข้าม เราควรเอาใจใส่สั่งสอนกันให้หนักแน่นทั่วถึงยิ่งขึ้น เพื่อให้มีความคิดความเข้าใจถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพการณ์แวดล้อมทั้งหลายที่วิวัฒนาการไปไม่หยุดยั้ง...”

การศึกษานั้นเป็นมูลเหตุหลักแห่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นย้ำแนวคิดเรื่องคนเก่งและคนดีให้ควบคู่กันไป ดังจะพิจารณาได้จากความตอนหนึ่งของพระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕ ที่ว่า

“...การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของมนุษย์ คนเราเมื่อเกิดมา ก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดา อันเป็นความรู้เบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับวิชาความรู้สูง และอบรมจิตใจ ให้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติสืบต่อไป”

แนวพระราชดำริดังกล่าว ยังปรากฏในพระบรมราโชวาทที่พระราชทานไว้แก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๑ ความตอนหนึ่งว่า “...การให้เรียนดีนั้นจะทำอย่างไร ข้อแรกจะต้องสอนให้มีวิชาการที่ดี ที่ถูกต้องแน่นแฟ้น ให้มีความสามารถและมีหลักในการปฏิบัติ ข้อสอง ต้องฝึกหัดอบรมในจิตใจและความประพฤติปฏิบัติ ให้รู้เหตุรู้ผล และความผิชอบชั่วดี เพื่อมิให้นำความรู้ไปใช้ในทางเบียดเบียนกันและกัน”

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูอาจารย์ผู้มีหน้าที่อบรมพัฒนาเยาวชนโดยตรง พระองค์ได้พระราชทานข้อคิดไว้เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓ ว่า “...ผู้ที่เป็นครูอาจารย์นั้น ใช่ว่าจะมีแต่ความรู้ในทางวิชาการ และในทางการสอนเท่านั้นไม่ จะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรมจรรยา และวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ และในฐานะที่จะเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปข้างหน้า การให้ความรู้หรือที่เรียกว่าการสอนนั้น ต่างกับการอบรม การสอนคือการให้ความรู้แก่ผู้เรียน ส่วนการอบรมเป็นการฝึกจิตใจของผู้เรียนให้ซึมซาบจนติดเป็นนิสัย ขอให้ท่านทั้งหลายจงอย่าสอนแต่อย่างเดียว ให้อบรมให้ได้รับความรู้ดังกล่าวมาแล้วด้วย”

เมื่อมีพัฒนาการทางวัตถุและเทคโนโลยีเข้ามาสู่ประเทศไทยมากขึ้น จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยิ่งทรงพระราชปรารภบ่อยครั้งถึงพระราชวิตกเรื่องคุณธรรมที่ขาดหายไปจากสังคม ดังเช่น พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ เมื่อพุทธศักราช

๒๕๒๑ ว่า “...ผู้ใหญ่เรามักพากันละทิ้งวิธีการเก่าๆ ในการอบรมฝึกฝนคุณธรรมและความสุภาพเรียบร้อยในกาย วาจา ใจของเยาวชน โดยมีได้หาวิธีการที่เหมาะสมมาทดแทนให้เพียงพอ ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะโดยมากเราไม่ค่อยจะคิดถึงเรื่องนี้กันนัก ด้วยเหตุที่มัวสนใจและตื่นเต็นกับวิชาการอย่างใหม่กันหมด”

การพัฒนาทรัพยากรอื่นๆ เช่น วัฒนธรรมนั้น ทรงพิจารณาเห็นว่าอาจก้าวหน้าไปได้ด้วยเทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆ ในขณะที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นการพัฒนาเชิงนามธรรม จำต้องอาศัยคนอบรมคน และคนที่จะเป็นผู้สอนผู้อบรมก็ต้องมีคุณภาพและคุณธรรม ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๙ ตอนหนึ่ง ที่ว่า

“เมื่อก่อนนี้ ด้านการศึกษาคนในเมืองไทยนี้ ความรู้การอ่านหนังสือ เขียนหนังสือ เป็น มีมาก เปรียบเทียบกับประเทศอื่นค่อนข้างจะสูง คือมีการอ่านเขียนได้เปอร์เซ็นต์สูง แต่มาปัจจุบันนี้ น้อยลง เพราะว่าคนเพิ่ม โรงเรียนหรือผู้ที่มีหน้าที่สอนน้อยลง เปรียบเทียบกัน อาจจะมีแย้งว่าสมัยนี้มีเทคโนโลยีสูง ทำให้สามารถที่จะทำกิจการโรงเรียน กิจการสั่งสอนแพร่ออกไปได้มากกว่า. แต่ไม่มีอะไรแทนการอบรม ไม่มีอะไรแทนการบ่มนิสัย. คือการสอนนี้มีแบ่งเป็นอบรม แล้วก็บ่มนิสัย. แต่ถ้าไม่มีผู้อบรม ไม่มีผู้ที่บ่มนิสัย หรือผู้ที่อบรม หรือผู้ที่บ่มนิสัยเป็นคนที่คุณภาพต่ำ ผู้ที่ได้รับอบรมบ่มนิสัยย่อมคุณภาพต่ำเหมือนกัน อาจจะมีร้ายกว่า แม้จะมีเทคโนโลยีขั้นสูง...”

เมื่อมีความรู้และคุณธรรมแล้ว คนที่หวังจะพัฒนาดนก็ต้องรู้จักนำคุณสมบัติอันดีงามทั้งสองประการนี้มาผสานกันให้เกื้อกูลกันได้อย่างลงตัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงย้ำความสำคัญของทั้งวิทยาการและคุณธรรมอย่างเท่าเทียมกัน มิได้ทรงละเลยหรือเน้นหนักทางใดทางหนึ่งไปจนเสียสมดุล และทรงแสดงให้เห็นประโยชน์ที่เนื่องกันระหว่างคุณสมบัติทั้งสองส่วน ไว้ในพระบรมราโชวาท เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๔ ความว่า

“...วิทยาการแต่ละสาขาที่ท่านทั้งหลายศึกษาสำเร็จมานั้น มีคุณค่าสูงมาก เพราะหากได้นำออกใช้ด้วยความฉลาดไตร่ตรองให้ถูกต้องพอเหมาะกับเหตุผลและจุดประสงค์แล้ว ก็อาจยังประโยชน์ให้เกิดได้มากมายไม่มีประมาณ จึงเป็นการสมควรและจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละคน จะเรียนรู้และฝึกฝน ให้สามารถใช้วิทยาการได้อย่างมีประสิทธิภาพดังกล่าว ปัจจัยสำคัญที่เป็นพื้นฐานและส่งเสริมให้เกิดความสามารถดังนั้น ก็คือ ความสุจริตเป็นระเบียบ ซึ่งประกอบด้วย ความสุจริตเป็นระเบียบในความประพฤติ หรือในทางกายอย่างหนึ่ง ความสุจริตเป็นระเบียบ

ในความคิดนึก หรือ ในทางใจ อีกอย่างหนึ่ง ทั้งสองประการต่างอาศัยและเกี่ยวคู่กันอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องอบรมบำรุงให้เจริญมั่นคงขึ้นด้วยกัน เมื่อจัดระเบียบในการกระทำและในความคิดนึก ได้เที่ยงตรงแน่นอนแล้ว ปัญญา หรือความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องถ่องแท้และตรงจุดก็จะเกิดขึ้น ก็จะพิจารณาเรื่องราวหรือปัญหาใดๆ ก็สามารรถเข้าถึงสาระของเรื่องนั้น ปัญหา นั้นได้ทันที โดยกระจำงแจ่มชัด ปราศจากความลังเลสับสน และยอมทำให้สามารถใช้ความคิดวิหยาการ ปฏิบัติงานทุกอย่างได้โดยถูกต้องพอเหมาะพอดี ทั้งบรรลุผลสมบูรณ์บริบูรณ์ตามวัตถุประสงค์...”

กล่าวโดยสรุป การจะพัฒนาคนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ย่อมต้องอาศัยการฝึกฝนอบรมทั้งความรู้ และคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไป จึงจะเรียกได้ว่าเป็น “คนที่ครบคน” ตามที่ปรากฏในพระราชดำรัสพระราชทาน ในวันเปิดภาคเรียนของโรงเรียนจิตรลดา ปีการศึกษา ๒๕๑๔ ความว่า

“...ความรู้ในวิชาการเป็นสิ่งที่จะทำให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคได้ และทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ เป็นคนที่สามารถ เป็นคนที่มีความพอใจได้ในตัวว่า ทำประโยชน์แก่ตนเองและแก่ส่วนรวม นอกจากวิชาความรู้ก็ต้องฝึกฝนในสิ่งที่ตัวจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสังคมสอดคล้องกับสมัย และสอดคล้องกับศีลธรรมที่ดำรง ถ้าได้ทั้งวิชาการ ทั้งความรู้รอบตัว และความรู้ในชีวิต ก็จะทำให้เป็น **คนที่ครบคน** ที่จะภูมิใจได้”

พวกเราชาวไทยทั้งหลาย อย่าเพียงแต่บูชาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยอามิสบูชา หรือด้วยการกล่าวพรรณนาพระเกียรติคุณแต่เพียงเท่านั้น แต่ขอจงปฏิบัติบูชาด้วยการเพ่งพินิจไปยังพระราชกรณียกิจ พระราชจริยวัตร และพระบรมราชานุศาสน์อันประเสริฐไปพร้อมกันด้วย เพื่อจักได้น้อมนำแนวพระราชจริยาทั้งนั้นอันเปรียบได้ดั่งแสงสว่างที่ถาวรมาจุดไฟแห่งความรู้และคุณธรรมในตน ให้สุกสว่างขึ้น จากคนหนึ่งสู่คนหนึ่ง จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง เพื่อแสงสว่างนั้นจักได้กระจ่างในใจจนครบถ้วนทั่วทั้งกว่า ๖๐ ล้านคนบนแผ่นดิน และเมื่อนั้นบ้านเมืองไทยก็จักประสบความรุ่งโรจน์และผาสุก สมดังพระบรมราชปณิธานปรารถนาเป็นนิรันดร์

พระมหากษัตริย์คุณของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน

ต่อผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา : การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

นางสาวทรงสรศักดิ์ นิลกำแหง

การให้การศึกษอบรมบ่มนิสัยแก่เยาวชนไทย แม้จะเริ่มมีระบบการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานมาแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ และในปัจจุบันการเรียนการสอนบางระดับ บางสถาบัน ได้พัฒนาศักยภาพขึ้นถึงระดับนานาชาติแล้วก็ตาม แต่สถานศึกษาระดับต้นส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพเหลื่อมล้ำที่ค่อนข้าง “ปลายแถว” เยาวชนส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารยังด้อยโอกาสทางการศึกษา อันจะเป็นความด้อยของทรัพยากรมนุษย์ในอนาคตของประเทศที่จะบั่นทอนความมั่นคงของชาติอย่างแท้จริง หากไม่ได้รับความเอาใจใส่แก้ไขปัญหอย่างทันทั่วทั้งที่

ปัญหาของผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา มิได้อยู่เฉพาะการขาดงบประมาณมาสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาให้รองรับเด็กที่จบประถมศึกษาได้ทั้งหมด ซึ่งในพุทธศักราช ๒๕๔๔ มีอัตราส่วนต่างกันถึง ๑ : ๑๐ กล่าวคือ โรงเรียนมัธยมศึกษา มี ๒,๗๖๕ โรงเรียน ในขณะที่โรงเรียนประถมศึกษา มีกว่า ๓๐,๐๐๐ โรงเรียน การขาดแคลนครู และการพัฒนาความรู้ ความสามารถของครู โดยเฉพาะในวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ก็เป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่ง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระบรมราโชบาย เรื่อง ความสำคัญของการอบรมบ่มนิสัย สร้างคนให้เป็นคนดี มีเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ด้วยการศึกษ และเป็นการเรียนรู้อุตลอดชีวิต อยู่เสมอ เมื่อมีบุคคลในวงการการศึกษาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นองค์กรแรกที่สนองพระบรมราโชบาย เรื่อง **“การอบรมบ่มนิสัย”** อย่างจริงจัง นักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๔ โรงเรียนทั่วประเทศ ซึ่งล้วนเป็นเด็กกำพร้าขาดผู้อุปการะ จะได้รับการอบรมบ่มนิสัยจากครูในโรงเรียนให้มีความ **“สะอาดกาย สะอาดใจ”** และปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนดี มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์ สุจริต มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา ประหยัด รู้รักสามัคคี รู้จักช่วยเหลือตนเอง สามารถดูแลตนเองและครอบครัว มีความกตัญญูกตเวทิตา มีความขยันหมั่นเพียร โดยการฝึกนักเรียนให้ทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ นำผลผลิตที่ได้ขายให้แก่โรงเรียน และให้รู้จักการเก็บออมเพื่ออนาคต อันเป็นฐานรากของเศรษฐกิจพอเพียง ที่นักเรียนที่จบการศึกษาจะสามารถพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตต่อไปได้ โดยไม่ต้องมุ่งเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย หรือการทำงานในบริษัทห้างร้านใด

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นองค์กรที่ ๒ ที่ต่อยอด **“การอบรมบ่มนิสัย”** ของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ ให้สนองพระบรมราโชบาย เรื่อง **“การอบรมบ่มนิสัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต”** ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล โดยนายขวัญแก้ว วัชโรทัย รองเลขาธิการพระราชวัง ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ได้ริเริ่มความคิดในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเฉลิมพระเกียรติ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๙ เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนครู และได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมสามัญศึกษาในขณะนั้น ดำเนินการจนโครงการดังกล่าวเป็นรูปธรรมขึ้นมา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานทุนประเดิม ๕๐ ล้านบาท ที่องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในโอกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เพื่อตั้งมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และทรงพระกรุณาพระราชทานตราสัญลักษณ์ พระราชพิธีกาญจนานภิเษก ในโอกาสเฉลิมฉลองการครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ให้เป็นตราของมูลนิธิ โดยนายขวัญแก้ว วัชโรทัย ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อีกมูลนิธิหนึ่ง

การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ได้เริ่มออกอากาศเป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๙ อันเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยออกอากาศถ่ายทอดสดการสอนชั้นมัธยมศึกษา จากโรงเรียนวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และได้ออกอากาศสืบมาจนทุกวันนี้ นับเนื่องได้ถึง ๑๒ ปี ที่โรงเรียน

วังไกลกังวลก็ยังคงเป็นห้องเรียนที่ใช้สอนนอกอากาศ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑๒ ห้อง และเป็นการสอนสด ทั้งยังมีกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ที่มูลนิธิได้ริเริ่มดำเนินการและพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้งตลอดเวลา ๑๒ ปี

การสอนนอกอากาศจากห้องเรียนของโรงเรียนวังไกลกังวล มิใช่จัดเป็นสตูดิโอ หากเป็นห้องเรียนปกติธรรมดาเช่นโรงเรียนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นผนังห้อง หลอดฟลูออเรสเซนต์ หรือ màn ปรับแสง ใช้กระดานไวต์บอร์ดเขียนด้วยปากกาเมจิกแทนชอล์ก เพื่อมิให้เกิดฝุ่นเป็นอันตรายต่อกล้องโทรทัศน์ ครูไม่ต้องแต่งหน้าเมื่อออกอากาศ ที่จะต่างจากห้องเรียนทั่วไปคือ ภายในห้องเรียนมีกล้องโทรทัศน์ ๒ กล้อง กล้องแรกโฟกัสที่ครู กล้องที่ ๒ ถ่ายกิจกรรมของนักเรียน มีโทรทัศน์ ๒ เครื่อง ติดตั้งไว้ด้านซ้ายและด้านขวาของกระดานไวต์บอร์ด ในมุมที่นักเรียนจะมองได้ถนัดโดยไม่เมื่อยคอ ท้ายห้องมีโทรทัศน์มอนิเตอร์ ที่ครูผู้สอนสามารถมองเห็นอิริยาบถของตนเองขณะสอนนอกอากาศได้

ในกรณีที่โรงเรียนปลายทางมีคำถามสามารถถามมาได้ทันที ทางโทรศัพท์และโทรสารที่วางอยู่บนโต๊ะครูผู้สอน หรืออาจสอบถามได้ทางอีเมล นอกจากนี้ บนโต๊ะครูยังมีเครื่องฉายเอกสารที่สามารถนำภาพ หนังสือ หรือสิ่งของวางไว้หน้าเลนส์ ปรับที่มอนิเตอร์ แล้วฉายออกอากาศได้ทันที

นอกจากการถ่ายทอดสด “๑ ช่อง ๑ ชั้น” ตามหลักสูตรการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ รวม ๑๒ ชั้น ๑๒ ช่องแล้ว ยังมีช่องการอาชีพ ช่องมหาวิทยาลัย และช่องรายการนานาชาติ เช่น การสอนภาษาอังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เยอรมัน อีกอย่างละ ๑ ช่อง รวม ๑๕ ช่อง ออกอากาศ ๒๔ ชั่วโมง อันเป็นการให้บริการทางการศึกษาพระราชทานโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และนับเป็น “หนึ่งเดียวในโลก” โดยแท้

ผู้มีงาน Kuband หรือเป็นสมาชิก UBC Dstv สามารถชมการถ่ายทอดสดผ่านดาวเทียมได้ทั้ง ๑๕ ช่อง หรือชมผ่านทางอินเทอร์เน็ตที่ www.dlf.ac.th โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

รายการถ่ายทอดสดที่สำคัญรายการหนึ่งคือ **รายการศึกษาทัศน์** หรือ Quest for Knowledge เป็นรายการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานชื่อ โดยนักเรียนและครูจะเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ ศึกษาหาความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในเรื่องภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยว และศิลปะแขนงต่างๆ โดยพระบาทสมเด็จพระ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน
ทรงสอนนักเรียนโรงเรียนวังไกลกังวล
ในรายการ "ศึกษาทัศน์" ด้วยพระองค์เอง

พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็น “ครู” ด้วยพระองค์หนึ่ง ทรงสอนนักเรียนโรงเรียนวังไกลกังวล เรื่องโครงการอ่างเก็บน้ำเขาเต่า เรื่องการดูแลปรับปรุงคุณภาพดิน และเรื่องฝนหลวง โดยมีพระสุรเสียงออกอากาศ เสียงนักเรียนกราบบังคมทูลถาม และทรงตอบคำถามของนักเรียน นับเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวในโลกที่ทรงสอนหนังสือนักเรียนในลักษณะเช่นนี้

ปัจจุบัน มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ได้พัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน มีคุณภาพ มีมาตรฐานเดียวกัน ระหว่างโรงเรียนในชนบทกับโรงเรียนในเมือง ซึ่งไม่เพียงแต่จะแก้ปัญหาขาดแคลนและการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนและครูในทุกภูมิภาคของประเทศไทย แต่ได้ขยายออกไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา ลาว เวียดนาม พม่า และจีน ที่ได้ขอพระราชทานอุปการณการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ไปติดตั้งใช้งานในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

กัมพูชา	ติดตั้งที่วิทยาลัยกัมปงเซอร์เตียร์ จังหวัดกัมปงธม
ลาว	ติดตั้งที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กม. ๘ โรงเรียนวัฒนธรรม เด็กกำพร้าหลัก ๖๗ โรงเรียนเด็กกำพร้ากระทรวงภายในหลัก ๖๒ โรงเรียนมัธยม สมบูรณ์เวียงจันทน์ และโรงเรียนมัธยม สันติภาพแขวงบ่อแก้ว
พม่า	ติดตั้งที่มหาวิทยาลัยการศึกษาทางไกล กรุงย่างกุ้ง
เวียดนาม	ติดตั้งที่วิทยาลัยเทคนิคและเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร และมหาวิทยาลัยเปิดฮานอย
จีน	ติดตั้งที่ Yunnan Normal University, Yunnan Normal University Business School, Yunnan Radio and Television University, Yunnan University, Yunnan Nationalities University

นอกจากภารกิจหลักในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับนักเรียนดังกล่าวมาข้างต้น มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ยังได้จัดกิจกรรมพิเศษอื่นอีก เช่น การฝึกอบรมบุคลากรด้านการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม การพัฒนาทักษะครูสอนภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ การจัด DLF eschool สำหรับคนไทยในต่างประเทศ

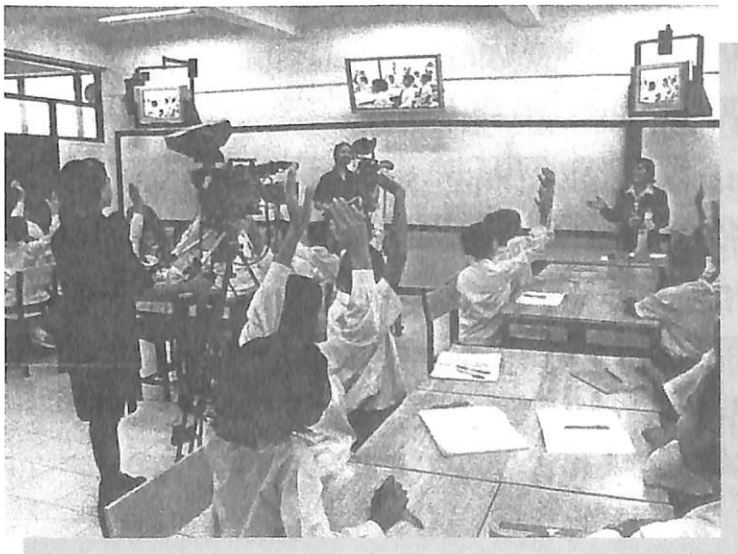
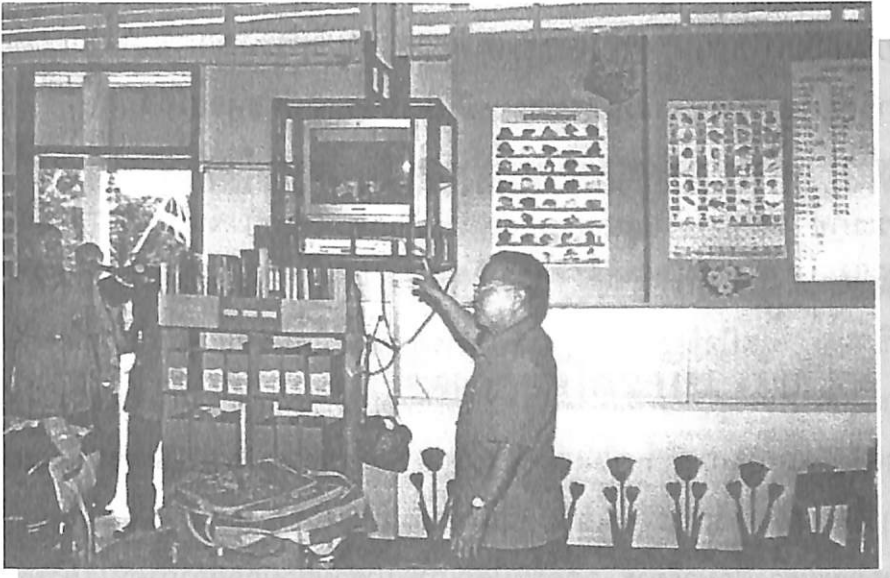
การฝึกอบรมบุคลากรด้านการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อให้ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา พม่า ลาว เวียดนาม และปาปัวนิวกินี สามารถสร้างระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของตนเองขึ้นได้ในอนาคต รวมทั้งจัดการศึกษาดูงานให้แก่ผู้บริหารการศึกษาจากประเทศปาปัวนิวกินี มาเลเซีย และอินโดนีเซีย เป็นต้น

การพัฒนาทักษะครูสอนภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยใช้ระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (videoteleconference) เป็นความสำเร็จอีกก้าวหนึ่งของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ด้วยความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยโอเรกอน ยูจีน ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นอกจากการถ่ายทอดสดไปยังครูโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศแล้ว ครูในประเทศลาว กัมพูชา เวียดนาม และยูเนาน ยังได้ร่วมชมการอบรมจากการถ่ายทอดสดไปยังประเทศของตนด้วย นับเป็นโครงการสำคัญที่ประหยัดค่าใช้จ่ายได้มาก คณาจารย์ผู้สอนไม่จำเป็นต้องเดินทางมายังประเทศไทย หรือผู้เข้ารับการอบรมก็ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปสหรัฐอเมริกา ทั้งเมื่อจบหลักสูตรยังได้รับประกาศนียบัตรการฝึกอบรมจากมหาวิทยาลัยโอเรกอน ด้วย

DLF eschool เป็นอีกโครงการหนึ่งที่มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้รับความร่วมมือจากกระทรวงการต่างประเทศ และวัดไทยในสหรัฐอเมริกา จัดการศึกษาทางไกลทางอินเทอร์เน็ตเป็นหลักสูตรเฉพาะสำหรับลูกหลานคนไทยและคนไทยในต่างประเทศ ตลอดจนคนต่างชาติที่สนใจเรียนรู้ภาษาไทยและความเป็นไทย

คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ ได้จัดการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากนานาประเทศในเอเชียและแปซิฟิก เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอวกาศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อเดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙ ที่ประชุมลงความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่าความร่วมมือหลายฝ่ายระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้งานจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมปรากฏผลสัมฤทธิ์ที่พิสูจน์ได้ว่า **สมควรเป็นแบบอย่างของความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาทางไกลในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก**

ความสำเร็จในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อผู้ด้อยโอกาสของไทย อาจกล่าวได้ว่าเป็น **“หนึ่งเดียวในโลก”** ยากที่ประเทศอื่นจะใช้วิธีการเดียวกันนี้ได้ เพราะเป็นโครงการที่อาศัย **“พระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม”** โดยแท้ จึงสามารถระดมจิตใจ ระดมร่างกาย

ห้องเรียน
ที่ออกอากาศถ่ายทอดสด
การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

และระดมกำลังทรัพย์จากทุกภาคส่วนทั้งของประเทศไทยและนานาประเทศมาดำเนินการได้ เริ่มแต่พระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในการพระราชทานพระบรมราโชบาย พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้บริหารงานและเจ้าหน้าที่มูลนิธิ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายรายงานผลการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี จนถึงทรงร่วมเป็น “ครู” สอนด้วยพระองค์เอง มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม แม้จะมีบุคลากรประจำเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพ แต่ปัจจัยหลักที่หล่อเลี้ยงการดำเนินงานให้ขับเคลื่อนไปได้ นั่นคือ **ความร่วมมือ** จากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน สถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ องค์กรระหว่างประเทศ สถาบันการศึกษาในนานาประเทศ ตลอดจนประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต่างโดยเสด็จพระราชกุศลสนับสนุนการดำเนินงานของมูลนิธิ โดยเฉพาะความช่วยเหลือหลักจากกระทรวงศึกษาธิการ จัดครูที่มีคุณภาพมาช่วยสอนนอกอากาศที่โรงเรียนวังไกลกังวลเป็นประจำ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนค่าเช่าช่อง ค่ายิงสัญญาณขึ้นดาวเทียม ค่าอุปกรณ์สำหรับติดตั้งในโรงเรียนปลายทางทั่วประเทศกว่า ๑๕,๐๐๐ โรงเรียน ความช่วยเหลือจาก **องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย หรือบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)** ไม่คิดค่าใช้จ่ายในการเช่าสายเคเบิล ค่าโทรศัพท์ระหว่างโรงเรียนปลายทางกับโรงเรียนต้นทาง ค่าจัดการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ต่อผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่เป็นเยาวชนไทย สมตามพระบรมราโชบายในเรื่อง “การอบรมบ่มนิสัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดคือ ความสำเร็จของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งเป็นเด็กกำพร้า ขาดผู้อุปการะ ที่ได้ใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมฝึกฝนตนเองตั้งแต่นั้นชั้นประถมศึกษา จนจบชั้นมัธยมศึกษา ออกไปเป็นพลเมืองดี พึ่งพาตนเองได้ และเป็นกำลังของชาติบ้านเมือง ส่วนผู้ที่มีผลการศึกษาดีเด่น จะได้รับพระราชทานทุนการศึกษาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ จนจบปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ปีการศึกษา ๒๕๔๔ ถึง ๒๕๔๘ มีนักเรียนราชประชานุเคราะห์เรียนจบปริญญาตรี ได้รับเกียรตินิยมอันดับหนึ่งถึง ๔๕ คน เกียรตินิยมอันดับสอง ๒๗ คน และยังมีบางคนได้รับพระราชทานทุนการศึกษาต่อจนจบปริญญาเอก การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อเด็กด้อยโอกาส จึงเป็นไปตามพระราชประสงค์ทุกประการ

คำประกาศสดุดีเฉลิมพระเกียรติคุณ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน

นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง

พระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระมหาชนก” ได้กล่าวสรรเสริญพระเกียรติคุณไว้เพียงสั้นๆ แต่ก็เป็นถ้อยคำที่ประมวลพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณไว้ได้อย่างบริบูรณ์ ข้อความนั้นมีว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักพัฒนาที่อาศัยทฤษฎีทางวิชาการ กับประสบการณ์อันกว้างขวางเป็นหลักในการปฏิบัติ ทั้งทรงเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม ได้ทรงพระราชอุทิศสละบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย และความเจริญมั่นคงของบ้านเมือง สืบต่อพระราชปณิธานในสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช และสมเด็จพระบรมชนกนาถ ที่ทรงมุ่งมั่นจะพัฒนาสยามประเทศให้ก้าวหน้าทัดเทียมนานอารยประเทศ พระจริยาวัตรส่วนนี้เป็นที่ประจักษ์กันดีทั้งชาวไทยและชาวโลก”

พระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อพินิจจากคำถวายราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติคุณต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในโอกาสพระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา หรือพระราชพิธีในมหามงคลสมัยอันวิเศษ โดยเฉพาะคำประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติคุณของมหาวิทยาลัยและสถาบันทางวิชาการและวิชาชีพทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่หลั่งเกล้าหลั่งกระหม่อมถวายปริญญากิตติมศักดิ์ เกรียณ และ

รางวัลต่างๆ ล้วนสะท้อนถึงพระราชภารกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัติ และสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม ในการพัฒนาประเทศชาติ เสริมสร้างความอยู่ดีกินดีให้แก่พสกนิกรของพระองค์ทั้งในเมืองและชนบท ตลอดจนสร้างความสุขสงบแก่แผ่นดิน ทั้งยังแผ่ไปถึงประชาชาติอื่น ที่น้อมนำแนวพระราชดำริบางด้านไปปรับปรุงใช้ในการพัฒนาประเทศของตนด้วย จนในมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๙ องค์การสหประชาชาติได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติที่ได้ทรงอุทิศกำลังพระวรกายและทรงพระวิริยะอุตสาหะในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการเพื่อยังประโยชน์และความเจริญอย่างยั่งยืนมาสู่ประชาชนชาวไทยและประชาชาติอื่นๆ และเป็นรางวัลที่องค์การสหประชาชาติได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระองค์แรกของโลก

นับแต่ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ มาจนปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงได้รับ **ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์** ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เป็นมหาวิทยาลัยแรก เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ส่วนมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ มหาวิทยาลัยไซ่ง่อน สาธารณรัฐเวียดนาม ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย **ปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์** เป็นมหาวิทยาลัยแรก เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒ เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐเวียดนาม ส่วนเหรียญหรือรางวัลที่องค์การต่างประเทศทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเป็นสถาบันแรก คือ รัฐสภายุโรป แห่งกรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย **เหรียญรัฐสภายุโรป** เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘ ในโอกาสที่นายจอร์จ สเปนาล ประธานรัฐสภายุโรปเดินทางมาเยือนประเทศไทย ในฐานะแขกของรัฐบาล หากจะนับเนื่องจนถึงเดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ นี้ ปริญญากิตติมศักดิ์ที่มหาวิทยาลัยในประเทศไทยทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายจะมีจำนวนรวม ๑๐๐ ปริญญา ในขณะที่ปริญญากิตติมศักดิ์ของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีประมาณ ๒๕ ปริญญา และเหรียญหรือรางวัลขององค์การต่างประเทศทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายประมาณ ๔๐ รางวัล

เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๙ ในมหามงคลสมัยพระราชพิธีกาญจนาภิเษก ทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอุดมศึกษาในขณะนั้น ได้จัดพิมพ์หนังสือ

ที่ระลึกแห่งงานพระราชพิธี ให้ชื่อว่า “จดหมายเหตุคำประกาศสดุดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ระหว่างพุทธศักราช ๒๔๙๓ - ๒๕๓๘ แม้กาลเวลาจะผ่านเลยมากกว่า ๑๐ ปี เป็นเหตุให้ข้อมูลในหนังสือดังกล่าวไม่สมบูรณ์ถึงปัจจุบัน แต่หนังสือนั้นได้สรุปพระอัจฉริยภาพ และพระปรีชาญาณ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำมาเรียบเรียงเป็นคำประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติคุณตาม สาขาวิชาการต่างๆ ไว้อย่างน่าสนใจ และเป็นการสรุปความที่มีได้พันสมัยไปแต่ประการใด ตัวอย่างเช่น

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ทรงเห็นว่า การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนา ความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล อีกทั้งการศึกษาจะต้องนำไปสู่การ ปฏิบัติจริงได้ ทรงกระตุ้นเตือนและบำรุงขวัญของผู้มีอาชีพครู ให้รู้สึภภาคภูมิใจในเกียรติและหน้าที่

สาขาวิชามนุษยศาสตร์ ทรงตระหนักว่า ภาษาเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ และเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้สร้าง ผู้อุปถัมภ์ และผู้มีคุณูปการยิ่ง ต่อภาษาไทย และทรงเห็นว่าภาษาดนตรีเท่านั้นที่สามารถติดต่อทำความเข้าใจกันได้ทุกชาติทุกภาษา

สาขาจิตรศิลป์และประยุกตศิลป์ ทรงแสดงพระปรีชาสามารถในงานศิลปะ ทุกแขนง โดยเฉพาะจิตรกรรมและดนตรี ทรงเชี่ยวชาญการบรรเลงเครื่องดนตรีเกือบทุกชนิด เพลงพระราชนิพนธ์เป็นบทเพลงที่ทรงคุณค่าในเชิงศิลปะชั้นสูง และทรงริเริ่มให้มีการวิจัยปัญหา ความแตกต่างระหว่างบันไดเสียงของเครื่องดนตรีไทย

สาขาวิชานิติศาสตร์ ทรงเข้าพระทัยอย่างลึกซึ้งในหลักแห่งกฎหมายและการใช้ กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมในสภาพสังคมที่เป็นจริง ทรงเป็นสัญลักษณ์ในการผดุงความเที่ยงธรรม และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองในภาวะวิกฤตทุกครั้งตลอดมาอย่างแท้จริง

สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทรงสนพระราชหฤทัยในเรื่องการพัฒนา มา โดยตลอด ทรงตระหนักถึงความสำคัญของคนต่อการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาทั้งปวง ทรงเน้น การพึ่งตนเองเป็นสำคัญ และการพัฒนาจะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ด้วยการยกระดับและการปรับปรุง คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น และทรงตั้งมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือ ผู้ประสบสาธารณภัยและหาทางป้องกัน

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ทรงเป็นนักนวัตกรรมทางการสื่อสาร ทรงเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงโดยการคิดค้นทฤษฎีใหม่ๆ ที่ทรงสร้างขึ้นจากบริบทไทย ทรงสร้างและพัฒนาข่าวสาร ทรงเลือกใช้สื่อและวิธีการสื่อสารให้เหมาะสม และเข้าถึงจิตใจของคนทุกเพศทุกวัยได้อย่างมี

ประสิทธิผล บรรลุตรงเป้าหมายของการสื่อสารอย่างแท้จริง

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ทรงเปี่ยมด้วยพระปรีชาสามารถในการคิดค้นหาเหตุผลเพื่อหาทางแก้ปัญหาที่พระองค์ทรงพบจากการเสด็จพระราชดำเนินไปในที่ต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้งตามลักษณะของนักวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง

สาขาวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ ทรงตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูล ทรงรวบรวมข้อมูลและสถิติด้วยพระองค์เอง โดยเฉพาะข้อมูลของท้องที่ต่างๆ ที่ทรงจัดบันทึกลงในแผนที่ ทรงทดลองและใช้คอมพิวเตอร์ด้วยพระองค์เอง จนถึงขั้นทรงสร้างโปรแกรมอักษรเทวนาครีที่ยุ่งยากซับซ้อนได้สำเร็จ

สาขาวิชาแพทยศาสตร์และวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ทรงเอื้ออาทรในสุขภาพของประชาชน ทรงศึกษาวิชาแพทยศาสตร์ในแขนงต่างๆ ด้วยพระองค์เองและจากแพทย์ในขอบเขตที่สามารถพระราชทานความคิดเห็นในทางปฏิบัติได้อย่างดีเยี่ยม ทรงก่อตั้งมูลนิธิอานันทมหิดล และพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์จำนวนมากสนับสนุนกิจการด้านการแพทย์และสาธารณสุข

สาขาวิศวกรรมศาสตร์ ทรงวิจัยค้นคว้าและปรับปรุงเครื่องมือเครื่องใช้ทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมให้สะดวกมีคุณภาพเหมาะสมแก่สภาพบ้านเมืองของไทย ทรงเป็นนักสำรวจและเชี่ยวชาญการใช้แผนที่อย่างแท้จริง ด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรงยึดหลักการใช้วิทยาการที่เหมาะสม มีความเป็นไปได้อันประหยัด อีกทั้งหลีกเลี่ยงการสร้างความสะดวกอันให้แก่ประชาชนเป็นสำคัญ ทรงประดิษฐ์คิดค้นเครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย หรือกังหันน้ำชัยพัฒนา

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ ทรงแก้ไขปัญหาของเกษตรกรโดยการค้นคว้าและทดลองทางการเกษตร ทรงแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของความสำเร็จในการพึ่งตนเองของราษฎรในชนบทภายใต้สภาพการณ์ต่างๆ ทรงจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อเป็นศูนย์สาธิตและอบรมวิทยาการการเกษตรแบบใหม่ และทรงใช้ความรู้สหวิทยาการในด้านต่างๆ ในการสร้างปัจจัยพื้นฐานโดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งน้ำ และการนำพื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำในการเกษตรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากตัวอย่างที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า ปริญญาภิตติมศักดิ์และรางวัลต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยและสถาบันต่างๆ หลั่งเกล้าหลั่งกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีสาระครอบคลุมสาขาวิชาตามที่องค์การบริหารการศึกษาของนานาประเทศยอมรับเป็น

นายโคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติ ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์” เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๙

มาตรฐานร่วมกันว่า เป็นองค์รวมแห่งวิชาความรู้ที่จัดให้มีการเรียนการสอน และการวิจัยในระดับอุดมศึกษา คำประกาศราชสุดเจลิ้มพระเกียรติคุณในสาขาวิชาต่างๆ จึงเป็นเครื่องยืนยันจากมหาวิทยาลัยและสถาบันเหล่านั้นถึงความรอบรู้และความลึกซึ้งในองค์รวมแห่งวิชาการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยเฉพาะการที่ทรงแสดงให้เห็นว่า การศึกษาในสาขาวิชาใดก็ตาม จำเป็นที่จะต้องศึกษาสาขาวิชาอื่นประกอบด้วย จึงจะสามารถใช้ประโยชน์ได้แท้จริง และทรงให้ความสำคัญอย่างยิ่งแก่จริยธรรมและศีลธรรมของผู้ใช้วิชาความรู้ ให้มุ่งดีมุ่งเจริญต่อทั้งตนเองและส่วนรวม เพราะสภาวะที่มีวิชาความรู้สูงแต่ขาดจริยธรรมและศีลธรรมนั้นเป็นอันตรายกว่าสภาวะที่ด้อยวิชาความรู้ยิ่งนัก

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นแบบอย่างแก่ “บัณฑิต” ทั้งหลาย ในการเข้าถึงแก่นแท้ของวิชา และการนำวิชาความรู้ไปใช้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในที่สุด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช องค์อุปถัมภ์วัดโสธรวรารามวรวิหาร

นางจารุดี ฝโลประการ

พระราชกรณียกิจอันยิ่งใหญ่ประการหนึ่งในฐานะเอกอัครศาสนูปถัมภก ผู้ผดุงพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่เคารพนับถือ คือ การส่งเสริมให้วัดวาอารามได้พัฒนาจนจำเริญรุ่งเรืองเป็นที่พึงทั้งทางโลกและทางธรรมแก่พุทธศาสนิกชนได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

วัดโสธรวรารามวรวิหาร เป็นวัดหนึ่งซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณแห่งการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันทรงคุณประโยชน์ดังกล่าวจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ แห่งบรมราชจักรีวงศ์

วัดโสธรวรารามวรวิหาร เดิมชื่อวัดหงส์ เป็นวัดราษฎร์มีอายุหลายร้อยปี จนเมื่อประมาณพุทธศักราช ๒๓๑๓ คือสมัยต้นกรุงธนบุรี ได้มีการอัญเชิญพระพุทธรูป พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ซึ่งลอยน้ำมา ขึ้นประดิษฐานที่วัด จึงได้ชื่อว่าวัดโสธรตามชื่อพระพุทธรูป พระพุทธรูปเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่มีผู้คนนับถือมาก ทำให้วัดเป็นสถานที่สำคัญที่จะมีพุทธศาสนิกชนมาเยือนและนมัสการหลวงพ่อยู่เป็นประจำ

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเมืองฉะเชิงเทรา ในพุทธศักราช ๒๔๕๑ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการพระพุทธรูป และต่อมา

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการในจังหวัดฉะเชิงเทราประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ในพระอุโบสถอันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปโสทรแทน จากแต่เดิมซึ่งกระทำที่วัดเมืองหรือ วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์* เป็นวัดที่กรมหมื่นรักษรรณเรศร์ (หม่อมไกรสร) ซึ่งเป็นพระปิตุลา (ลุง) ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้น

ในพุทธศักราช ๒๔๘๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ ๘ และสมเด็จพระราชอนุชา คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในจังหวัดฉะเชิงเทรา และได้เสด็จไปนมัสการพระพุทธรูปโสทร

วันที่ ๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๑ วัดโสทร วัดราษฎร์เล็กๆ ของจังหวัดฉะเชิงเทรา หรือเมืองแปดริ้ว ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี มีชื่อว่า “วัดโสธรวรารามวรวิหาร”

วันที่ ๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๐๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญาฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดโสธรวรารามวรวิหาร เพื่อประกอบพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศล วันวิสาขบูชา วันนี้นับเป็นวันสำคัญซึ่งแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านในเรื่องการพัฒนาโรงเรียนและพระอุโบสถของวัดโสธรวรารามวรวิหาร

เรื่องโรงเรียนประถมศึกษาของวัด ทรงเห็นว่า เก่า คับแคบ มีนักเรียนแออัด สมควรให้วัดได้ปรับปรุงและซ่อมแซม จึงได้พระราชทานเงินที่ทรงได้รับบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลจากประชาชนจำนวน ๙๕,๕๒๑ บาท คืนให้วัดเพื่อดำเนินการ อดีตเจ้าอาวาสของวัดคือ พระพรหมคุณาภรณ์ (จิปุญโญ นายดาบเจียม กุลละวณิชย์) หรือหลวงปู่เจียม** พระนักพัฒนาของชาวแปดริ้ว จึงได้ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนเป็นอาคารทรงไทย ๓ ชั้น ๓๐ ห้องเรียน ในพุทธศักราช ๒๕๑๐ โดยมีเงินที่ได้พระราชทานกลับคืนดังกล่าวแล้วสมทบในการก่อสร้างด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระปรมาภิไธย “ภปร” ประดิษฐานไว้ที่หน้าอาคารเรียนที่ได้สร้างขึ้นใหม่ และพระราชทานนามว่า “โรงเรียนวัดโสธรวราราม”

* ดูข้อมูลเพิ่มเติมท้ายบทความ

** มรณภาพ เมื่อวันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๐

ในพุทธศักราช ๒๕๑๒ หลวงปู่เจียมได้สร้างโรงเรียนพุทธโสธร ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเพื่อรองรับนักเรียนจากโรงเรียนวัดโสธรวราราม ที่จบระดับประถมศึกษาแล้ว โดยในชั้นต้นเริ่มเปิดชั้นเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๒ ห้องเรียน จนพุทธศักราช ๒๕๒๒ จึงได้ก่อสร้างอาคารเรียน ๓ ชั้นเพิ่มจำนวน ๒ หลัง มีห้องเรียนทั้งสิ้น ๗๒ ห้องเรียน การก่อสร้างโรงเรียนพุทธโสธร ถือเป็นโครงการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี โครงการหนึ่ง นอกเหนือจากความต่อเนื่องในการปรับปรุงโรงเรียนวัดโสธรวราราม ตามพระราชกระแส

ในพุทธศักราช ๒๕๓๐ หลวงปู่เจียมได้สร้างอาคารอเนกประสงค์ หอสมุด หอพิพิธภัณฑสถานภูมิพลอดุลยเดชมหาธาตุ ในบริเวณโรงเรียนพุทธโสธร น้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสที่ทรงมีพระชนมพรรษา ๖ รอบ ในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ เพื่อแสดงความจงรักภักดี เพื่อเฉลิมพระเกียรติ และเพื่อตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน อาคาร ๓ ชั้นหลังนี้เป็นประโยชน์แก่ชาวแปดริ้วเป็นอย่างมากในการเรียนรู้หรือการศึกษาตลอดชีวิต เป็นที่จัดการประชุมสัมมนาขนาดใหญ่ในชั้นที่ ๑ เป็นห้องประชุมย่อยและห้องสมุดเด็ก ห้องสมุดนักเรียน ห้องสมุดพระสงฆ์ ห้องสมุดประชาชนทั่วไปในชั้นที่ ๒ และเป็นพิพิธภัณฑสถานและศูนย์ศิลปวัฒนธรรมในชั้นที่ ๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคารอเนกประสงค์ ในวันที่ ๑๙ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๑ ในวาระเดียวกับที่ทรงวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถหลังใหม่ วัดโสธรวรารามวรวิหาร

พระอุโบสถวัดโสธรวรารามวรวิหาร ซึ่งใช้ในการประกอบศาสนกิจเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา และเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ตลอดมานั้น ได้มีการปลูกสร้างมาแล้วถึง ๔ หลัง เพราะได้ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา สำหรับพระอุโบสถหลังใหม่ ซึ่งเป็นหลังที่ ๕ นั้น หลวงปู่เจียม เจ้าอาวาสกล่าวไว้ว่า พระอุโบสถหลังนี้สร้างขึ้นเพื่อสนองพระราชกระแสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินมายังวัดโสธรวรารามวรวิหาร เพื่อประกอบพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลในวันวิสาขบูชา วันที่ ๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๐๙ โดยภายหลังจากพระราชพิธี ได้เสด็จออกภายนอกพระอุโบสถและทอดพระเนตรเห็นความเก่าแก่ทรุดโทรมของพระอุโบสถ จึงมีพระราชกระแสกับหลวงปู่เจียมว่า

พระอุโบสถหลังนี้ไม่เหมาะสมกับฐานานุศักดิ์ของพระพุทธรูป ซึ่ง เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง สมควรที่จะปรับปรุงเสียใหม่ให้เหมาะสม หลวงปู่เจียมจึงสนองรับพระราชกระแสและ เริ่มสะสมเงินทุนในการก่อสร้างตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา โดยหวังว่าจะสร้างสรรค์พระอุโบสถหลังใหม่ ให้ยิ่งใหญ่อลังการ งดงามและทรงคุณค่าควรคู่บารมีพระพุทธรูป และควรคู่แก่การยกย่อง ให้เป็นพุทธศาสนสถานปัตยกรรมประจำรัชกาลที่ ๙ ตลอดจนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป อย่างยืนยาว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเอาพระทัยใส่ติดตามความคืบหน้าและทรงมีส่วนร่วมในการก่อสร้างพระอุโบสถอย่างสม่ำเสมอทุกขั้นตอน นับแต่การพระราชทานแนวพระราชดำริให้พระอุโบสถหลังใหม่นี้สร้างด้วยเงินบริจาคจากแรงศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธรูป โดยมีได้รับกวณงบประมาณของรัฐ การมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสถาปนิกผู้อำนวยการก่อสร้าง (นายประเวศ ลิมปรังษี) การทอดพระเนตรร่างแบบแปลนแผนผัง การก่อสร้างด้วยพระองค์เอง การพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยในการเลือกใช้วัสดุ การเสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์การก่อสร้างพระอุโบสถ และการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกยอดฉัตรทองคำเหนือยอดมณฑป เป็นต้น ทรงช่วยคลี่คลายปัญหาต่างๆ ที่เกิดระหว่างการก่อสร้าง ยิ่งกว่านั้นยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานในการก่อสร้างอีกด้วย ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

พระอุโบสถหลังใหม่ของวัดโสธรวรารามวรวิหาร ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ ๙ ที่ออกแบบโดยประยุกต์รวมถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาสให้มาอยู่รวมกัน ทั้งพระอุโบสถ พระวิหาร และพระเจดีย์ เพื่อประโยชน์ใช้สอยครบครันในอาคารเดียวกัน มีค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างประมาณ ๒,๐๐๐ ล้านบาท ได้สร้างเสร็จเรียบร้อยในพุทธศักราช ๒๕๔๙ ซึ่งเป็นปีแห่งการฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี อันเป็นมหามงคลยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ แทนพระองค์ไปทรงประกอบพิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พิธีตัดถวายลูกนิมิตผูกพัทธสีมาและพิธีเททองหล่อพระพุทธรูปประจำทิศ ณ พระอุโบสถหลังใหม่ ในวันที่ ๓๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙

อาคารอันทรงคุณประโยชน์และเป็นศรีสง่าของประเทศในวัดโสธรวรารามวรวิหาร ซึ่งเกิดจากการจุดประกายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จะเป็นเครื่องเตือนใจให้พุทธศาสนิกชนและสาธุชนได้น้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์อย่างไม่มีวันเสื่อมคลาย และร่วมใจถวายพระพรให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

*วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ (วัดเมือง)

เป็นโบราณสถานสำคัญอีกแห่งหนึ่ง ที่สร้างขึ้นเมื่อเกิดการสร้างบ้านแบ่งเมืองใหม่ของ ฉะเชิงเทราในพุทธศักราช ๒๓๗๗ เมื่อมีการสร้างกำแพงเมืองเพื่อกำหนดขอบเขตของแปดริ้ว และให้เมืองนี้เป็นปราการรักษาพระนครและชาวบ้านชาวเมืองให้ปลอดภัยจากข้าศึกศัตรูนั้น ศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ทำให้มีการสร้างวัดขึ้นด้วย เพื่อเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองและที่พึ่งทางใจในยามศึกสงคราม เนื่องจากวัดนี้ตั้งอยู่ในเมือง ชาวบ้านจึงเรียกกันทั่วไปว่า “วัดเมือง” วัดนี้ถือว่ามีค่าสำคัญอย่างยิ่งในยุคนั้น เพราะนอกจากได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมากว้าง ๑๗ เมตร ยาว ๒๙.๕๐ เมตรแล้ว ศิลปะที่องค์พระปรางค์ยังมีความคล้ายคลึงกับพระปรางค์อัฐเคราะห์ีในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร จึงน่าเชื่อว่าคงจะได้ช่างฝีมือไปจากเมืองหลวง

กรมหมื่นรักษารณเรศร์ (หม่อมไกรสร) พระปิตุลา (ลุง) ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสร้างวัดเมืองขึ้นในคราวเสด็จออกมาสร้างป้อมเมืองฉะเชิงเทรา ตามพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพุทธศักราช ๒๓๗๗

ต่อมาในพุทธศักราช ๒๓๙๑ เกิดกบฏอั้งยี่ขึ้นที่เมืองฉะเชิงเทรา วัดนี้ถูกเผาจึงร้างไปชั่วระยะหนึ่ง กระทั่งกบฏอั้งยี่ถูกปราบราบคาบ จึงได้รับการปฏิสังขรณ์ใหม่ขึ้นในสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เมื่อคราวเสด็จประพาสเมืองฉะเชิงเทรา เพื่อทรงเปิดทางรถไฟสายกรุงเทพ-ฉะเชิงเทรา ในพุทธศักราช ๒๔๕๐ ได้พระราชทานชื่อวัดนี้ว่า วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ซึ่งแปลว่าวัดที่ลุงของพระเจ้าแผ่นดินทรงสร้าง

พระราชพิธีฉัตรมงคล

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

พระราชพิธีฉัตรมงคล คือ การบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันบรมราชาภิเษกของพระมหากษัตริย์ เริ่มมีขึ้นครั้งแรกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงชื่อพระราชพิธีในรัชกาลต่อ ๆ มา จนปัจจุบันใช้ชื่อว่า **การพระราชกุศลทักษิณานุปทาน และพระราชพิธีฉัตรมงคล**

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในหนังสือ พระราชพิธีสิบสองเดือน ว่า

“ครั้นมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติในวันพฤหัสบดี เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีกุนตรีศก จุลศักราช ๑๒๑๓ จึงทรงพระราชดำริวันบรมราชาภิเษกนั้น เป็นมหามงคลชัย ซึ่งประเทศทั้งปวงที่มีพระเจ้าแผ่นดินปกครอง ย่อมนับถือวันนั้นเป็นวันนักษัตฤกษ์มงคลกาล แต่ในกรุงสยามนี้เฉยๆ อยู่มิได้มีการนักษัตฤกษ์อันใด ครั้งนี้กาลบรมราชาภิเษกของพระองค์เฉพาะตรงกับสมัยที่เจ้าพนักงานเคยสมโภชเครื่องสิริราชูปโภคแต่เดิมมา ควรที่จะมีการสมโภชพระมหาเศวตฉัตรให้เป็นสวัสดิมงคลแก่ราชสมบัติ จึงได้ทรงพระราชดำริจัดการพระราชกุศลซึ่งพระราชทานชื่อว่า **ฉัตรมงคล** นี้ขึ้น แต่ข้อความซึ่งจะอธิบาย

ในพระราชดำริให้เข้าใจกันเวลานั้นว่า เป็นการทำบุญวันบรมราชาภิเษก เป็นการเข้าใจยากของคนในเวลานั้น หรือจะเป็นข้อห่มเถียงท้วงติงไปว่าเป็นการไม่เคยมี จึงได้ทรงพระราชดำริให้ปรากฏว่าเป็นการสมโภชอย่างเก่าซึ่งไม่มีผู้ใดจะห่มเถียงได้ จนผู้หลักผู้ใหญ่ก็ไม่มีใครทราบ ว่าฉันตรมงคลแปลว่าทำบุญอะไร ยกไว้แต่กรมสมเด็จพระเดชาดิศร ซึ่งข้าพเจ้ามิได้ฟังรับสั่งท่านเอง แต่สังเกตได้ในคำฉันท์กล่อมพระมหาเศวตฉัตร ซึ่งรู้ได้ว่าท่านเข้าพระทัย..."

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การพระราชพิธีฉัตรมงคลยังคงทำในเดือน ๖ จนถึงพุทธศักราช ๒๔๑๖ เมื่อทรงสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าขึ้นเพื่อพระราชทานแก่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และผู้มีความดีความชอบต่อแผ่นดิน จึงทรงเพิ่มการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าในพระราชพิธีฉัตรมงคล และปีต่อมาได้ทรงเปลี่ยนการพระราชพิธีฉัตรมงคลไปทำในเดือน ๑๒ ซึ่งตรงกับวันบรมราชาภิเษกที่แท้จริง และเพิ่มอาลักษณ์อ่านคำประกาศพระราชพิธี ยิ่งปืนใหญ่เฉลิมพระเกียรติ และชุมนุมถวายบังคมพระบรมรูปพระมหากษัตริย์รัชกาลก่อนๆ ณ พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ภายหลังย้ายไปถวายบังคมพระบรมรูป ณ พระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาท

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอนต้นรัชกาลได้กำหนดชื่อพระราชพิธีว่า **พระราชพิธีฉัตรมงคล ถวายบังคมพระบรมรูป** ครั้นพุทธศักราช ๒๔๕๗ มีพระบรมราชโองการสั่งให้เพิ่มการพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ซึ่งเป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระมหากษัตริย์รัชกาลก่อนๆ เข้าในพระราชพิธีฉัตรมงคล ต่อมาพุทธศักราช ๒๔๖๐ มีพระราชดำริว่า การพระราชกุศลฉลองพระชนมพรรษาและเฉลิมพระชนมพรรษานั้น เป็นมหามงคลพิธีใหญ่ ควรรวมพระราชพิธีฉัตรมงคล ซึ่งสมโภชเครื่องราชกกุธภัณฑ์ประจำปีเป็นงานเดียวกัน เป็น **พระราชพิธีฉลองพระชนมพรรษา เฉลิมพระชนมพรรษา และฉัตรมงคล** ครั้นพุทธศักราช ๒๔๖๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ซ่อมแปลงพุทธปรางค์ปราสาทในวัดพระศรีรัตนศาสดารามสำหรับประดิษฐานพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้ง ๕ รัชกาล ซึ่งเดิมประดิษฐานที่พระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาท พระราชทานนามว่า ปราสาทพระเทพบิดร

หลังจากนั้นในพุทธศักราช ๒๔๖๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปลี่ยนหมายกำหนดการ การพระราชพิธีฉลองพระชนมพรรษา เฉลิมพระชนมพรรษา และฉัตรมงคล เป็นหมายกำหนดการ **การพระราชกุศลทักษิณานุปทาน และพระราชพิธีฉัตรมงคลถวายบังคมพระบรมรูป**

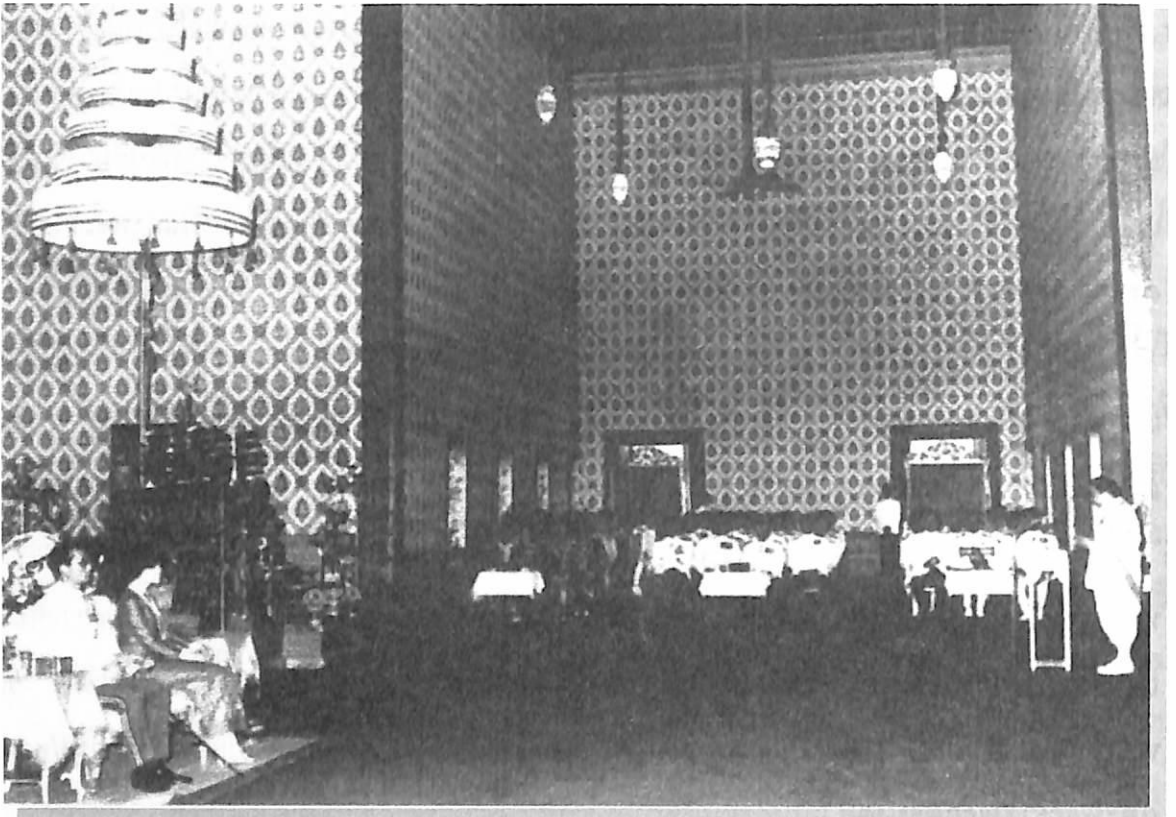

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หล่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วเชิญไปประดิษฐาน ณ ปราสาทเทพบิดร เพื่อการถวายบังคมในการพระราชพิธีวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์ และพระราชพิธีฉัตรมงคล ซึ่งในรัชกาลนี้ เรียกว่า **การพระราชกุศลทักษิณานุปทานและพระราชพิธีฉัตรมงคล**

ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร เนื่องจากยังมีได้มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษก จึงเรียกพระราชพิธีนี้ว่า **การพระราชกุศลทักษิณานุปทานและพระราชพิธีฉัตรมงคล**

พระราชพิธีฉัตรมงคลในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ในปีต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดงานพระราชพิธีฉัตรมงคลกำหนด ๓ วัน เริ่มตั้งแต่วันที่ ๓ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม โปรดให้ใช้ชื่อพระราชพิธีว่า **การพระราชกุศลทักษิณานุปทานและพระราชพิธีฉัตรมงคล** อนุโลมตามรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นราชประเพณีสืบมา มีลำดับการพระราชพิธีดังนี้

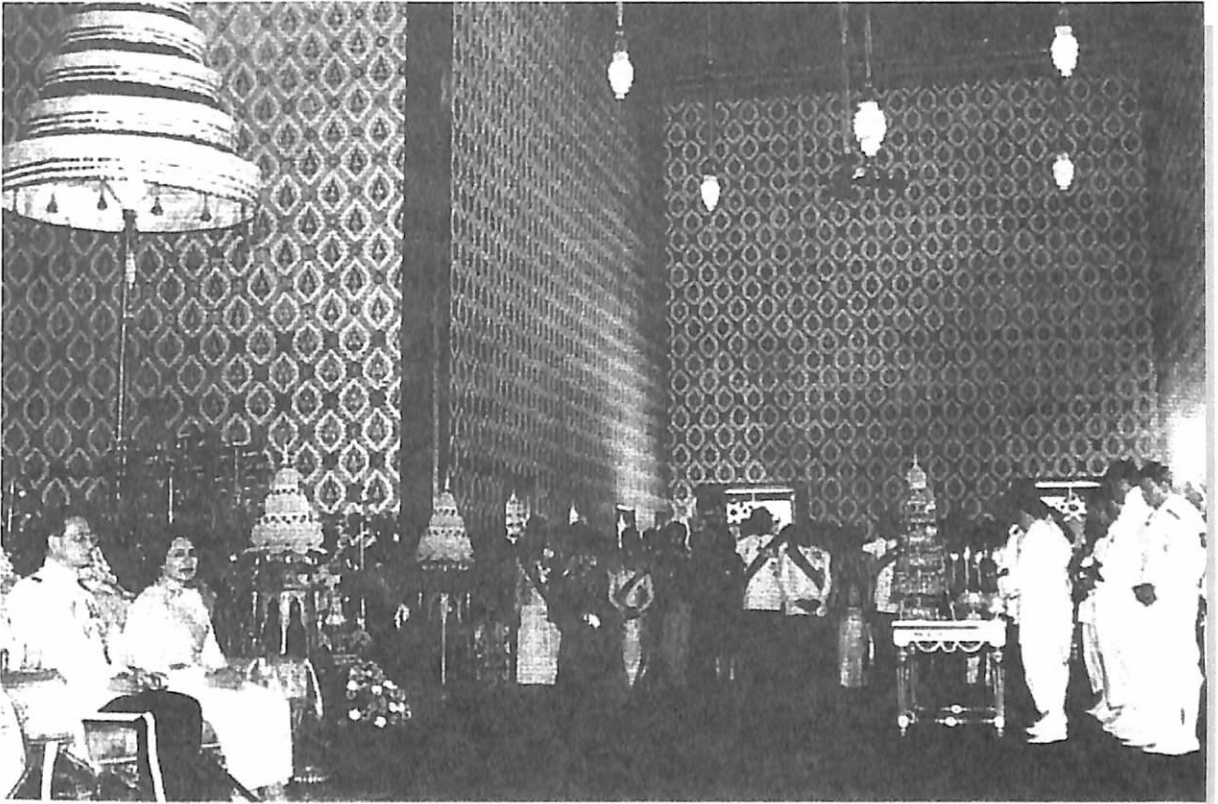
วันที่ ๓ พฤษภาคม เวลา ๑๗ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงพระราชอุทิศถวายแด่สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าพนักงานเชิญพระโกศพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พร้อมด้วยพระโกศพระบรมอัฐิสมเด็จพระอัครมเหสี คือ สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี สมเด็จพระศรีสุลาลัย สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี พร้อมด้วย

พระราชครูวามเทพมุนี อ่านประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคล

พระบรมอัฐิ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ขึ้นประดิษฐานบนพระราชบัลลังก์ภายใต้ฉัตรพญามหาเศวตฉัตร และเชิญพระพุทธรูปปางประจำพระชนมวาร (ประจำวันเกิด) ของทุกพระองค์ ขึ้นประดิษฐานบนพระที่นั่งบุษบกมาลามหาพิมาน นิมิตต์พระสงฆ์ ๒๕ รูป สวดพระพุทธรมณฑ์ และพระราชาคณะอีก ๑ รูป ถวายพระธรรมเทศนาถ้อยคำหนึ่ง แล้วพระสงฆ์ทั้งหมดสดับปกรณ์พระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบูรพการี

วันที่ ๔ พฤษภาคม เป็นวันเริ่มการพระราชพิธีฉัตรมงคลและการเฉลิมฉลองจัดพระราชพิธี ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เชิญพระพุทธรูปปฏิมาชัยวัฒน์ประจำรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลปัจจุบัน (ยกเว้นรัชกาลที่ ๘ เนื่องจากยังไม่ได้ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก จึงมิได้หล่อพระพุทธรูปปฏิมาชัยวัฒน์ประจำรัชกาลตามราชประเพณี) ประดิษฐานบนพระแท่นมุกและเชิญเครื่องราชกกุธภัณฑ์ มีพระมหากษัตริย์มงกุฎ พระแสงขรรค์ชัยศรี วาลวิชนี พระแสงหขางเผือก ธารพระกรไม้ชัยพฤกษ์ ธารพระกรเทวรูป ฉลองพระบาทเชิงงอน พร้อมด้วยพระแสงสำคัญ

การเวียนเทียนสมโภชในพระราชพิธีฉัตรมงคล

ได้แก่ พระแสงดาบคาบค่าย พระแสงดาบใจเพชร พระแสงเวียด พระแสงพินปลา (คมพระแสงเป็นลายพินปลา) พระแสงดาบญี่ปุ่นฝักนิล พระแสงดาบญี่ปุ่นฝักมรกต พระแสงตรีด้ามกรมช้าง พระแสงตรีด้ามหยก ประดิษฐานบนพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร หน้าพระแท่นตั้งเทวรูปชื่อพระราชมุกุทธาธรเชษฐทิบพระราชลัญจกรพระครุฑพ่าห์ทองคำประจำรัชกาล และเทวรูปชื่อพระราชบันฑาธารเชษฐพระแสงขรรค์พิธี

เวลา ๑๗ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ และทรงจุดธูปเทียนบูชาเทพยดารักษานพปฎลมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ สมเด็จพระราชาคณะถวายศีล พระราชครูวามเทพมุนี หัวหน้าพรหมเถรอ่านประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคล พระสงฆ์ ๒๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันที่ ๕ พฤษภาคม เป็นมงคลดิถีคล้ายวันบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ซึ่งในวันนั้นทรงรับการถวายน้ำพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์จากทั่วราชอาณาจักร รับการถวายนพปฎลมหาเศวตฉัตร และรับการถวายมหาพิชัยมงกุฏสวมพระเศียร พร้อมด้วย เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์

เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปวิมาชัยวัฒน์ สมเด็จพระราชาคณะถวายศีล พระสงฆ์ ๒๐ รูป ที่เจริญพุทธมนต์เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ถวายพรพระและรับพระราชทานฉัตร เสร็จแล้วทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก แล้วออกจากพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนบูชาเทพยดารักษานพปฎลมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียน ไทรลวง พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายทหารและพลเรือนรับแว่นเทียนสมโภช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นพปฎลมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ พระแสงสำคัญ และ พระราชลัญจกรประจำรัชกาล เมื่อเวียนเทียนครบ ๓ รอบแล้ว พระราชครูวามเทพมุนี หัวหน้าพราหมณ์ เจริญนพปฎลมหาเศวตฉัตร ไทรลวงผูกผ้าสีชมพูที่นพปฎลมหาเศวตฉัตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่ายนพปฎลมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ พระแสงสำคัญ และพระราชลัญจกรประจำรัชกาล แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ

เวลา ๑๒ นาฬิกา ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ยิงปืนใหญ่เฉลิมพระเกียรติฝ่ายละ ๒๑ นัด

หลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว พระราชครูวามเทพมุนี หัวหน้าพราหมณ์ไปเจริญนพปฎลมหาเศวตฉัตรที่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และพระที่นั่งอนันตสมาคม

เวลา ๑๗ นาฬิกา เป็นงานเสด็จออกมหาสมาคมในการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท สมุหพระราชพิธี สมุหพระราชมณเฑียร

นำเสด็จ เจ้าหน้าที่เชิญเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับพระราชอาสน์หน้าพระราชบัลลังก์นพปฎลมหาเศวตฉัตร เจ้าหน้าที่เชิญพระมหาพิชัยมงกุฎทอดที่โถงเคียงพระราชอาสน์เบื้องขวา ขณะนั้นตำรวจหลวงชูพุ่มดอกไม้ทองเป็นสัญญาณ ชาวพนักงานประโคม กระทั่งแตร มโหระทึก กองทหารเกียรติยศถวายความเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี เมื่อสุดเสียงประโคมแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้าหน้าที่อักษณีย์ สำนักอักษณีย์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี อ่านรายนามผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายหน้าและฝ่ายในเข้าไปรับพระราชทานตามลำดับ เมื่อพระราชทานเสร็จแล้ว เสด็จขึ้น ตำรวจหลวงชูพุ่มดอกไม้ทองเป็นสัญญาณ สมุหพระราชพิธี สมุหพระราชมณฑลเศียร นำเสด็จ เจ้าหน้าที่เชิญเครื่องราชกกุธภัณฑ์ตามเสด็จ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเช่นเวลาเสด็จออก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปประทับพักผ่อน พระที่นั่งราชกรัณยสภา

พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี ข้าราชการ และผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าหน้าดอกไม้ธูปเทียนแพ ไปรอเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และปราสาทพระเทพบิดร เมื่อพร้อมแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงจุดธูปเทียนถวายนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรรณี พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ พระพุทธเลิศหล้านภาไลย แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังจระนำปราสาทพระเทพบิดร ทรงจุดธูปเทียนถวายนมัสการพระพุทธรูปเทพบิดร จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมพระบรมรูปรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๘ ณ ปราสาทพระเทพบิดร แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี และผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าขึ้นถวายบังคมต่อไป

อนึ่ง ในวันนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เปิดปราสาทพระเทพบิดร เพื่อให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการและประชาชน ได้ถวายบังคมสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ตั้งแต่เวลา ๘ นาฬิกา จนถึงเวลา ๑๗ นาฬิกา

การพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา

นางสาวทรงสวรรค์ นิลกำแหง

เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ คณะกรรมการพิจารณาการ
ขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ได้ประกาศผลการพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ
ในทางศิลปวิทยา ที่สมควรได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา รวม ๕ ราย คือ

พุทธศักราช ๒๕๕๘

สาขาวิทยาศาสตร์ ได้แก่ หม่อมราชวงศ์ชัชณุสรณ์ สวัสดิวัตน์

พุทธศักราช ๒๕๕๙

สาขาแพทยศาสตร์ ได้แก่ นายธรา ทวีตระการ และนายยงยุทธ วัชรดุลย์

สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ นายอุดม วโรตม์ลิขิตดิษฐ์ และนางเจริญใจ สุนทรวาทีน

อันนับเป็นเกียรติยศอย่างยิ่งแก่วงวิชาการและแก่ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา
เข็มศิลปวิทยา ซึ่งได้แสดงให้เห็นที่ประจักษ์ว่าได้ใช้ศิลปวิทยานั้น ๆ ให้เป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อ
ประเทศชาติ

เหรียญดุษฎีมาลา เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์อย่างหนึ่ง เป็นเหรียญสำหรับพระราชทาน
เป็นบำเหน็จในราชการ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า

เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา สำหรับสตรี

เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา สำหรับบุรุษ

โปรดกระหม่อมให้สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๕ อันเป็นมหามงคลสมัยซึ่งบรรจบครบรอบร้อยปีที่หนึ่ง นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ และทรงเริ่มพระราชวงศ์จักรีสืบราชสันตติวงศ์ยังยืนมาจนถึงรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นพระบรมราชานุสรณ์ถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง มหาจักรีบรมราชวงศ์ สำหรับพระราชทานแก่พระบรมวงศานุวงศ์ ที่ได้ดำรงรักษาความสามัคคีในราชตระกูลรุ่งเรืองสืบมา ส่วนข้าราชการที่ได้รับราชการมาด้วยดี มีความสามารถ ทำคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่บ้านเมือง ก็ควรจะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างเหรียญดุษฎีมาลา เป็น

เหรียญเครื่องประดับสำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จในราชการแก้ทหารและพลเรือน ตามความดีความชอบ

เหรียญดุษฎีมาลาเมื่อแรกสร้างนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชบัญญัติเครื่องอิสริยยศสำหรับความดีความชอบเหรียญดุษฎีมาลา ปีมะเมีย คักราช ๑๒๔๔ (พุทธศักราช ๒๔๒๕) ขึ้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดให้มีเหรียญดุษฎีมาลา ลักษณะเป็นเหรียญเงินรูปไข่กะไหล่ทอง ด้านหน้าเป็นพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีอักษรจารึกตามขอบด้านบนว่า “จุฬาลงกรณ์หัตถ์ส ปรมราชาธิราชโน” ขอบล่างเป็นใบชัยพฤกษ์ไขว้กันรองรับพระบรมรูป ด้านหลังเป็นรูปพระสยามเทวาธิราชทรงพระขรรค์ ยืนแทนพิงโล่ตราแผ่นดิน พระหัตถ์ซ้ายทรงพวงมาลัยจะสวมที่ตรงจารึกชื่อผู้ได้รับ ได้แก่หน้ามีเลข “๑๒๔๔” บอกจุลศักราชปีที่สร้างและมีอักษรจารึกตามขอบว่า “สยามินทร์บรมราชตุมหุจิปป์เวหนอหัง” กับขอบเหรียญจารึกคาถาสำหรับตราแผ่นดินว่า “สัพพะโส สัมภูตาน สัมคัควุฒิสาธิก” บนเหรียญมีพระขรรค์ชัยศรีกับธำมรงค์เทวรูปไขว้กัน มีห่วงยึดกับเหรียญและติดกับแผ่นโลหะจารึกอักษรว่า “ทรงยินดี” ห้อยกับแพรแถบกว้าง ๓ เซนติเมตร รั้วแดง รั้วขาวสำหรับพระราชทานทหารหรือตำรวจ รั้วขาวรั้วชมพูสำหรับพระราชทานพลเรือน

พระราชบัญญัติเหรียญดุษฎีมาลา จุลศักราช ๑๒๔๔ นี้ กำหนดให้มีเข็มพระราชทานประกอบด้วยเหรียญเป็น ๕ ชนิด คือ (๑) เข็มราชการในพระองค์ (๒) เข็มราชการแผ่นดิน (๓) เข็มศิลปวิทยา (๔) เข็มความกรุณา (๕) เข็มกล้าหาญ ลักษณะเป็นเข็มปลายเป็นช่อปทุมทั้งสองข้าง จารึกอักษรตามชนิดของเข็ม ใช้กัลดที่แพรแถบเหนือเหรียญสำหรับประดับที่หน้าอกเสื้อเบื้องซ้าย เหรียญที่พระราชทานสตรี ใช้ห้อยกับแพรแถบ ผูกเป็นรูปแมลงปอประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างให้เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันหมายถึงเครื่องประดับเกียรติยศอันยิ่งใหญ่ของพระราชชา และทรงจัดไว้ในกลุ่มเหรียญสำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จกล้าหาญ เพื่อพระราชทานแก่ผู้ใช้ความกล้าหาญทางปัญญาความรู้ให้เป็นคุณแก่แผ่นดิน นับเป็นครั้งแรกที่ผู้มีความสามารถในศิลปวิทยา จะได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นพิเศษเช่นนี้ ทั้งเป็นการสนองพระบรมราโชบายในการพัฒนาวิชาความรู้เพื่อปรับปรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานอารยประเทศ และเมื่อพินิจถึงหลักเกณฑ์การ

พระราชทาน ก็ให้เห็นได้ว่ามีหลักอันเข้มงวดต่างจากเครื่องราชอิสริยาภรณ์อื่น ๆ คือ จะพระราชทาน เฉพาะผู้มีฝีมืออย่างเอกอุ อันเป็นคุณประโยชน์ต่อแผ่นดินที่ไม่มีผู้ใดทำได้เสมอหรือดีกว่า ดังปรากฏ ในพระราชบัญญัติเครื่องอิสริยยศสำหรับความดีความชอบ เหรียญดุษฎีมาลา จุลศักราช ๑๒๔๔ พุทธศักราช ๒๔๒๕ มาตรา ๙ ว่า

“ซึ่งมีที่จะจากกว่า ศิลปวิทยา นั้น ไว้สำหรับพระราชทานนักปราชราชกระวี นายช่างแลฝีมือช่างพิสดารต่าง ๆ ที่ได้คิดอย่างสิ่งของที่จะเป็นประโยชน์ทั่วกัน ครั้งแรกคราวแรก ฤชก้นำสิ่งของใด ๆ เข้ามาทำมาสร้างขึ้นในแผ่นดิน เป็นผลประโยชน์ต่อบ้านเมืองแลราชการ ฤชผู้ที่แต่งหนังสือตำราวิทยาการต่าง ๆ ที่เป็นของเก่าของใหม่ก็ดี ที่เป็นคุณต่อแผ่นดิน เป็นประโยชน์แก่ราชการ เป็นผลแก่การค้าขาย ฤชผู้เป็นช่างอย่างฝีมือเอก ที่ได้คิดก็ดี ทำเองก็ดี ปรากฏว่าไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งทำได้เสมอดีกว่าแล้ว ผู้ทำคุณประโยชน์ดังกล่าวมานี้ ก็จงทรงพระราชดำริห์ วิจิฉัย พระราชทานเข็มชนิดนี้ให้ตามคุณานุรูป”

(สะกดการันต์ตามต้นฉบับ)

ครั้นถึงรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสืบสาน พระบรมราชโบายในการพระราชทานบำเหน็จความชอบแก่ผู้มีความรู้ในศิลปวิทยา แต่มีพระราชดำริว่า เหรียญดุษฎีมาลาอันตัวเหรียญมีพระบรมรูปและพระบรมนามาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งต่างพระองค์กัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้าง **ตราขีรมาลา** ขึ้นแทน ต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างเหรียญพระราชทาน แทนเหรียญดุษฎีมาลา เข็มราชการในพระองค์ เข็มราชการแผ่นดิน เข็มความกรุณา และ เข็มกล้าหาญ เหรียญและเข็มทั้ง ๔ ชนิดจึงยกเลิกไป คงเหลือแต่เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา เพียงอย่างเดียว

ในพุทธศักราช ๒๔๘๔ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร จึงได้มี**พระราชบัญญัติเหรียญดุษฎีมาลา พุทธศักราช ๒๔๘๔** ยกเลิกพระราชบัญญัติเดิม พุทธศักราช ๒๔๒๕ เสีย พระราชบัญญัติฉบับใหม่ได้กำหนดเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ขึ้นใหม่โดยเฉพาะ สำหรับพระราชทานแก่ผู้ทรงคุณวุฒิในทางศิลปวิทยา อันได้ แสดงให้เห็นประจักษ์เป็นพิเศษแล้ว ซึ่งจะได้พระราชทานตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร เหรียญและเข็มคงมีรูปลักษณะเช่นเดิม

การพระราชทาน จะพระราชทานให้เป็นสิทธิแก่ผู้รับ แต่ถ้าผู้รับหรือทายาทโดยธรรมของผู้รับกระทำความผิดอย่างร้ายแรง หรือประพฤติตนไม่สมเกียรติ อาจทรงเรียกคืนได้ เหยี่ยญนี้ไม่มีประกาศนียบัตรเพราะได้จารึกชื่อผู้ได้รับพระราชทานไว้ด้านหลังของเหยี่ยญแล้ว แต่จะประกาศนามในราชกิจจานุเบกษา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ระเบียบการขอพระราชทานเหยี่ยญดุชฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมแก่กาลสมัยหลายครั้ง ฉบับปัจจุบันคือ “ระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเหยี่ยญดุชฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา พุทธศักราช ๒๕๒๑” แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๓๒, ๒๕๔๓ และ ๒๕๔๗ สารระสำคัญแห่งระเบียบนี้มีว่า

เหยี่ยญดุชฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา เป็นเหยี่ยญซึ่งพระมหากษัตริย์จะได้พระราชทาน เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในทางศิลปวิทยา อันได้แสดงให้เห็นประจักษ์เป็นพิเศษว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศชาติ

ในการขอพระราชทานให้คำนี้อย่างรอบคอบถึงกรณีความชอบที่ได้ใช้ศิลปวิทยาเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติว่ามีลักษณะถึงขนาดควรจะได้บำเหน็จเหยี่ยญดุชฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ทั้งนี้ เพื่อให้เหยี่ยญนี้ทรงไว้ซึ่งเกียรติอันสูง และเป็นที่ยกย่องแก่ผู้ได้รับพระราชทาน ทายาท ครอบครัว และวงศ์ตระกูล

ผู้ซึ่งจะได้รับการพิจารณาขอพระราชทานเหยี่ยญดุชฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา จะต้องมิผลงานประการใดประการหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) คิดค้นความรู้ ระบบ กรรมวิธี หรือประดิษฐ์สิ่งใหม่เป็นผลสำเร็จ
- (๒) ปรับปรุงความรู้ ระบบ กรรมวิธี หรือสิ่งประดิษฐ์ให้ดีขึ้นกว่าเดิมเป็นอันมาก
- (๓) ได้แสดงให้เห็นที่ปรากฏว่ามีฝีมือและชื่อเสียงยอดเยี่ยมในทางศิลปวิทยา

ทั้งนี้ ผลงานดังกล่าวต้องแสดงให้เห็นประจักษ์เป็นพิเศษว่า เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศชาติ

การจะเสนอชื่อบุคคลใดเข้ารับการพิจารณาขอพระราชทานเหยี่ยญดุชฎีมาลา เข็มศิลปวิทยานั้น ระเบียบดังกล่าวกำหนดผู้มีสิทธิเสนอชื่อผู้ซึ่งสมควรจะได้รับการพิจารณาไว้โดยเฉพาะ คือ

(๑) กระทรวงทบวงเจ้าสังกัด หรือกระทรวงทบวงที่เกี่ยวข้องกับผลงานของผู้ซึ่งสมควรจะได้รับการพิจารณาขอพระราชทาน

(๒) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

(๓) ราชบัณฑิตยสถาน

(๔) สภามหาวิทยาลัยหรือสภาสถาบันอุดมศึกษาที่เทียบเท่ามหาวิทยาลัย

(๕) สถาบันที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการ

นั้น หรือ

(๖) ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ในสาขาเดียวกันกับผู้ซึ่งสมควรจะได้รับการพิจารณาขอพระราชทาน

ทั้งนี้ ให้เสนอชื่อและผลงานของผู้ซึ่งสมควรจะได้รับการพิจารณาขอพระราชทานไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

การพิจารณาวินิจฉัยผลงานเพื่อขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา กำหนดให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา คณะหนึ่ง ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินเก้าคนทำหน้าที่พิจารณาและวินิจฉัย ในกรณีจำเป็นจะต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาพิจารณาให้ความเห็น นายกรัฐมนตรีจะแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ เป็นกรรมการเฉพาะเรื่องอีกจำนวนไม่เกินสองคนเข้าร่วมพิจารณาก็ได้ กรรมการเฉพาะเรื่องนี้ มีสิทธิออกเสียงลงมติในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนั้น ๆ ด้วย

การพิจารณาผลงานของผู้ซึ่งสมควรจะได้รับการพิจารณาขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ให้พิจารณาตามสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่ง หรือหลายสาขาร่วมกัน ดังนี้ (๑) มนุษยศาสตร์ (๒) ศึกษาศาสตร์ (๓) วิศวกรรมศาสตร์ (๔) สังคมศาสตร์ (๕) นิติศาสตร์ (๖) วิทยาศาสตร์ (๗) วิศวกรรมศาสตร์ (๘) แพทยศาสตร์ (๙) เกษตรศาสตร์ หรือ (๑๐) สาขาวิชาการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการพิจารณาการขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา พิจารณาเห็นสมควร

ให้คณะกรรมการเสนอผลการพิจารณาขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อนายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว จึงให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอเรื่องไปยังสำนักราชเลขาธิการ เพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานต่อไป

ผลการพิจารณาขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ประจำปี ๒๕๔๘ และประจำปี ๒๕๔๙ แก่ผู้ทรงคุณวุฒิในทางศิลปวิทยาทั้ง ๕ ราย ที่กล่าวมาข้างต้น คือ

หม่อมราชวงศ์ชัชวาล สุวดีวัฒน์ ศาสตราจารย์ ระดับ ๑๑ หัวหน้าศูนย์เพื่อความเป็นเลิศทางโครงสร้างและการทำงานของโปรตีน และอาจารย์ประจำภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา สาขาวิทยาศาสตร์ มีผลงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างและการทำงานของโปรตีน ได้แก่ โครงสร้างและหน้าที่การทำงานของโปรตีนในระบบสืบพันธุ์ของเพศชาย โครงสร้างและการทำงานของเอนไซม์ไกลโคซิเดสในพืชไทย และการประยุกต์ใช้เพื่อการสังเคราะห์สาร ความผิดปกติของโปรตีนที่ทำให้เกิดโรค และจัดตั้งศูนย์วิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางโครงสร้างและการทำงานของโปรตีน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายวิจัยด้านโปรตีนในประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้พัฒนาการเรียนการสอนทางด้านโปรตีนและเอนไซม์ในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก

นายธรา ตรีตระการ ศาสตราจารย์ ระดับ ๑๑ หัวหน้าภาควิชาวิสัญญีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา สาขาแพทยศาสตร์ มีผลงานการศึกษาวิจัยที่สำคัญ ๕ เรื่อง ได้แก่ พิษปลาปักเป้า การระงับความเจ็บปวดหลังการผ่าตัดขริบหนังหุ้มปลายองคชาต การดมยาสลบสำหรับการผ่าตัดกล่องเสียง การลดความเจ็บปวดในการสลายนิ้วไต และภาวะหัวใจหยุดเต้นขณะได้รับการฉีดยาชาเข้าช่องไขสันหลัง นอกจากนี้ยังได้รับเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา และวิทยากร ด้านวิสัญญีวิทยาในองค์กรหรือการประชุมระดับนานาชาติหลายครั้ง

นายยงยุทธ วัชรดุลย์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ที่ปรึกษาคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา สาขาแพทยศาสตร์ มีผลงานโครงการและสิ่งประดิษฐ์ที่สำคัญ ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์เนื้อเยื่อชีวภาพกรุงเทพฯ (ธนาคารกระดูกและเนื้อเยื่อ) คิดค้นเครื่องมือกระตุ้นไฟฟ้าใช้กระแสตรงในการเร่งให้กระดูกหักติดเร็ว คิดค้นเครื่องมือประดิษฐ์เพื่อช่วยในการเข้าเฝือกลำตัวโดยไม่ต้องอาศัยเตียงเข้าเฝือก การประดิษฐ์หมอนหนุนคอสำหรับผู้ป่วยโรคกระดูกสันหลังระดับคอเสื่อม การประดิษฐ์กระดูกและเนื้อเยื่อสำหรับปลูกข้ามคนที่เตรียมโดยวิธีเย็บแห้ง นอกจากนี้ยังได้แต่งตำราทางการแพทย์ และเป็นผู้บรรยายในการประชุมวิชาการเกี่ยวกับกระดูกและเนื้อเยื่อระดับนานาชาติหลายครั้ง

นายอุดม วโรตม์ลิขิตดิษฐ์ ราชบัณฑิต ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา สาขามนุษยศาสตร์ มีผลงาน ดังนี้ (๑) ตำรา “ภาษาศาสตร์เหมาะสมเบื้องต้น” เป็นตำราเรียนวิชาภาษาศาสตร์ที่ทันสมัย (๒) ตำรา “ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์” เป็นการสร้างตำราไวยากรณ์ไทยแนวปาละและพันธะ ซึ่งพัฒนาต่อจากทฤษฎีภาษาศาสตร์แนวปริวรรต (๓) ตำรา Thai Syntax: An Outline เป็นตำราวากยสัมพันธ์ไทยที่ใช้ทฤษฎีปริวรรตมาประยุกต์ตลอดเล่ม ครั้งแรก (๔) งานวิจัย The Design and Construction of the System to Transliterate Thai by Computer เป็นการจัดทำระบบถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันที่มีประสิทธิภาพสำหรับมาใช้กับคอมพิวเตอร์ ซึ่งยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อน (๕) งานวิจัย Computerized Alphabetization of Thai เป็นการวิจัยเพื่อหา algorithm ในการเรียงอักษรไทยตามระบบของราชบัณฑิตยสถาน (๖) งานวิจัย Some Phonological Rules in Thai ทำให้การวิจัยไวยากรณ์ในแนวปริวรรตของภาษาไทยสำเร็จสมบูรณ์

นางเจริญใจ สุนทรวาทีน ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๓๐ สาขาศิลปะการแสดง (การละคร) สาขาศิลปะการแสดง (การละคร) สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๓๑-ปัจจุบัน) บรรณารักษ์ในคณะกรรมการจัดทำสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. ๒๕๒๘-ปัจจุบัน) ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา สาขามนุษยศาสตร์ เป็นผู้ที่มีฝีมือและชื่อเสียงยอดเยี่ยมในด้านศิลปะไทย ได้แสดงให้เห็นที่ปรากฏในหลายโอกาส เช่น ได้รับเชิญเป็นศิลปินพิเศษเพื่อให้คำปรึกษาและเดี่ยวซอสามสาย โดยการทำเทปวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมไทยเมื่อครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยือนประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับเชิญจากสมาคมญี่ปุ่นให้จัดวงมโหรีบรรเลงในงานฉลองพระราชวงศ์ไทย-ญี่ปุ่น ที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ ได้รับเชิญไปบรรเลงดนตรีในงาน Festival of Music ที่ฮ่องกง ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการขับร้อง นอกจากนี้ยังมีผลงานอื่น ๆ เช่น ร่วมมือกับสถาบันเกอเธ่และไอบีเอ็มทำเทปเพลงสยามสำหรับเด็กให้โรงเรียนอนุบาลทั่วไป จัดทำแถบบันทึกเสียงเพลงเทศกาลสยาม และหนังสือคู่มือบรรจุบทเพลงและโน้ตสากลเผยแพร่ จัดทำสื่อเทปวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่แก่เยาวชนในสถานศึกษา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้ได้รับคัดเลือกเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยานับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม ทั้งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ผู้ได้รับพระราชทาน ทายาท ครอบครัว และวงศ์ตระกูลอย่างหาที่เปรียบมิได้

นาคหลวง

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

ก่อนเทศกาลเข้าพรรษา มีประเพณีนิยมอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเพื่อรับการอบรมปมนิสัย ศึกษาและปฏิบัติพระธรรมวินัย การอุปสมบทนี้ถ้าเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป ราชศัพท์ใช้ว่า ทรงผนวช ส่วนราชสกุล ข้าราชการ และบุคคลทั่วไป เรียกว่าอุปสมบท พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการเมื่อจะทรงผนวชหรืออุปสมบทต้องขอพระบรมราชานุญาตและกราบถวายบังคมลา การนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชศรัทธาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ทรงผนวชหรืออุปสมบท ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งเป็นพุทธาวาสในพระบรมมหาราชวัง เรียกว่า **นาคหลวง**

พระราชพิธีอุปสมบทนาคหลวงนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเคยมีมาในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาหรือไม่ เข้าใจว่าน่าจะยังมีได้กำหนดการอุปสมบทนาคหลวงไว้ในการพระราชกุศลประจำปี คงจะทรงปฏิบัติเนื่องในโอกาสสำคัญ หรือโอกาสพิเศษอันสมควร

พระราชพิธีอุปสมบทนาคหลวงครั้งแรก ปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร เมื่อมีพระชนมายุ ๒๑ พรรษา ทรงผนวช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพุทธศักราช

๒๓๓๑

ตั้งแต่นั้นมาจึงเป็นราชประเพณีที่พระบรมวงศานุวงศ์จะต้องทรงผนวชในพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นนาคหลวง ทั้งนี้มีหลักฐานเป็นพระราชนิยมของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือน ว่า

“การทรงผนวชเจ้านายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งเป็นพระองค์แรกที่เดิวนั้นคือ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เพราะฉะนั้นบรรดาเจ้านายภายหลังที่เป็นเจ้าฟ้า พระองค์เจ้า หม่อมเจ้า ทั้งในวังหลวงวังหน้าไม่มีพระองค์ใดที่ได้ทรงผนวชที่อื่นนอกจาก วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เว้นแต่พิการเป็นที่รังเกียจอย่างหนึ่งอย่างใด เพราะฉะนั้นจึงได้ถือกันว่า ถ้าเจ้านายองค์ใดไม่ได้ทรงผนวชในวัดพระศรีรัตนศาสดารามแล้ว ย่อมเป็นคนที่ไม่ดีคนแล้ว หรือ จะเสียคนต่อไปเป็นแน่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถือจนชั้นบวชเถร....”

ส่วนนาคหลวงที่เป็นมหาดเล็ก ข้าราชการนั้น ในรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๔ ไม่มีหลักฐานว่าผู้ใดได้รับพระราชทานพระมหากุณา มามีหลักฐานในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ จมื่นสราภยสฤทธิการ (เจิม แสง-ชูโต) บุตรพระยาสุรศักดิ์มนตรี (แสง แสง-ชูโต) เป็นนาคหลวงอุปสมบทต่อท้ายหม่อมเจ้า หลังจากนั้นจึงถือเป็นหลักเกณฑ์ว่า ข้าราชการที่มียศบรรดาศักดิ์ ซึ่งเป็นบุตรหลานข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ หรือ เป็นราชสกุล เมื่อจะอุปสมบทต้องกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตก่อน เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นนาคหลวง อุปสมบทในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ต่อมาในพุทธศักราช ๒๔๕๒ สามเณรปลด กิติโสภโณ (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช) วัดเบญจมบพิตร สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นนาคหลวงอุปสมบท ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และมีพระราชศรัทธาให้จัดรถม้าหลวงไปส่งยังวัดที่จำพรรษา แล้วโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ถือเป็นราชประเพณี ถ้าสามเณรรูปใดสอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค เมื่อมีอายุครบอุปสมบท โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นนาคหลวง อุปสมบท ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และให้จัดรถยนต์ไปส่งยังวัดที่จำพรรษาตั้งแต่นั้นมาจนปัจจุบัน

การทรงผนวชและอุปสมบทนาคหลวงในรัชกาลก่อนๆ กำหนด ๓ วัน คือ วันกราบถวายบังคมลา วันสมโภชหรือการทำขวัญ วันทรงผนวชและอุปสมบท มีรายละเอียดดังนี้

พระราชพิธีอุปสมบทนาคหลวง

วันกราบถวายบังคมลา กระทรวงวังจะแจ้งกำหนดให้ผู้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นนาคหลวงทราบ เพื่อเข้าเฝ้าฯ พร้อมกันในวันที่เสด็จออกขุนนาง ซึ่งสมัยก่อนเสด็จออกสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท หรือพระที่นั่งอนันตสมาคมองค์เดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับพระราชอาสน์หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร ผู้เป็นนาคหลวงนำพานดอกไม้ธูปเทียนแพเข้าไปกราบถวายบังคม ณ ที่ประทับเป็นรายบุคคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาทจบแล้ว เสด็จขึ้น

วันสมโภชหรือการทำขวัญ กำหนดก่อนวันทรงผนวชและอุปสมบท ๑ วัน การสมโภชนี้ไม่ได้สมโภชทุกคน แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกประทับพระราชอาสน์หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียน ครั้นเวียนเทียนเสร็จแล้ว พราหมณ์ดับเทียนและเจิมนาคหลวง นาคหลวงเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานน้ำสังข์และทรงเจิม แล้วเสด็จขึ้น

วันทรงผนวชและอุปสมบท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาประทับทรงเป็นประธานในพระราชพิธี พระราชทานผ้าไตรในการทรงผนวชและอุปสมบท โดยสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ทั้งนาคหลวงมหานิกายและธรรมยุต แล้วพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวถวายเครื่องสมณบริวารแก่พระภิกษุนาคหลวง และโปรดให้พระภิกษุนาคหลวงไปรับของถวายจากพระราชวงศ์ฝ่ายในด้วย หลังจากนั้นพระภิกษุนาคหลวงธรรมยุตไปทำพิธีทำพิธีกรรม (ทำให้เป็นธรรมยุตบริสุทธิ) ยังวัดที่จำพรรษา

การอุปสมบทนาคหลวงในปัจจุบัน ผู้ที่ขอพระราชทานพระมหากุณาเป็นนาคหลวง ต้องทำหนังสือถึงเลขาธิการพระราชวังหรือราชเลขาธิการ พร้อมด้วยหลักฐาน คือ

๑. หนังสือจากต้นสังกัดอนุญาตให้ลาอุปสมบท
๒. หนังสือจากวัดอนุญาตให้จำพรรษา
๓. ประวัติผู้ขอพระราชทานพระมหากุณา

เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นนาคหลวงแล้ว สำนักพระราชวังจะได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานกำหนดเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบถวายบังคมลา โดยงดการสมโภช ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลาในวันที่เสด็จออกทรงเจิมเทียนพรรษา ณ พระราชฐานที่ประทับ

ส่วนวันอุปสมบท สำนักพระราชวังออกเป็นหมายรับสั่งกำหนดการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอุปสมบทนาคหลวง เวลา ๙ นาฬิกา ผู้ที่ได้รับพระราชทานพระมหากุณาให้เป็นนาคหลวง มาพร้อมกัน ณ ศาลาสหทัยสมาคม ในพระบรมมหาราชวัง เพื่อปลงผมและแต่งกายตามราชประเพณี เจ้าหน้าที่ภูษามาลา กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ทำหน้าที่ปลงผมนาคแต่ละคน แล้วไปอาบน้ำ และรับประทานอาหาร ต่อจากนั้นแต่งกายพร้อมแล้วออกไปเข้าแถวหน้าศาลาสหทัยสมาคม นาคหลวงราชสกุลนำหน้า มีเจ้าหน้าที่กั้นกลดขาวลายทอง นาคหลวงข้าราชการเดินตามหลัง มีเจ้าหน้าที่กั้นสัปทนแดง เดินเข้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เข้าทางพระทวารกลางซึ่งเป็นทางเสด็จพระราชดำเนิน โดยแยกการอุปสมบทเป็น ๒ เวลา เวลาเช้าอุปสมบทนาคหลวงฝ่ายมหานิกาย มีสมเด็จพระพุฒาจารย์ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เป็นพระอุปัชฌาย์ ตอนบ่ายอุปสมบทนาคหลวงฝ่ายธรรมยุต มีสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เป็นพระอุปัชฌาย์ และเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกรณียกิจอื่นๆ ไม่สามารถเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในการอุปสมบทได้ จึงเสด็จพระราชดำเนินมาถวายเครื่องสมณบริวารแก่พระภิกษุนาคหลวงภายหลังจากที่อุปสมบทเรียบร้อยแล้ว

พระราชพิธีทรงเปลี่ยนเครื่องทรง พระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

พระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า พระแก้วมรกต เป็นพระพุทธรูปสำคัญ และเป็นที่เคารพสักการะอย่างสูงสุดของพุทธศาสนิกชน พระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร เป็นพระพุทธรูปศิลปะแบบล้านนารุ่นหลัง สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ นิ่งขัดสมาธิราบ องค์พระพุทธรูปทำด้วยหินหรือหยกสีเขียวเนื้อเดียวกันทั้งองค์ หน้าตักกว้าง ๔๘.๓ เซนติเมตร ความสูงจากฐานถึงยอดพระรัศมี ๖๖ เซนติเมตร

พระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร มีประวัติเคยประดิษฐานตามเมืองต่างๆ คือ เมืองเชียงราย เมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง เมืองหลวงพระบาง และเมืองเวียงจันทน์ ครั้นถึงสมัยกรุงธนบุรี ในพุทธศักราช ๒๓๒๑ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ขณะดำรงตำแหน่งเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ยกทัพไปปราบปรามความไม่สงบเรียบร้อยในแคว้นล้านช้าง เมื่อกองทัพตีได้เมืองเวียงจันทน์แล้ว ได้อัญเชิญพระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากรกลับมายังกรุงธนบุรีด้วย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ จึงโปรดให้ย้ายพระนคร พร้อมกันนี้ได้โปรดให้สร้างวัด

พระราชพิธีทรงเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร

ในพระราชฐานสำหรับประดิษฐานพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร มีพิธีแห่เชิญข้ามฟากจากกรุงธนบุรี มาประดิษฐานในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่จันทร์ ที่ ๒๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๓๒๗ แล้วพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีพระราชศรัทธาสั่งสร้างเครื่องทรงฤดูร้อนและฤดูฝนถวายเป็นพุทธบูชา จึงเป็นราชประเพณีเสด็จพระราชดำเนินทรงเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ปีละ ๒ ฤดู ตั้งแต่นั้นมา

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ ๓ ได้ทรงสร้างเครื่องทรงฤดูหนาวถวายเป็นพุทธบูชาอีกฤดูหนึ่ง จึงมีเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรครบ ๓ ฤดู เปลี่ยนตามฤดูกาลมาจนปัจจุบัน คือ

วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๔ เปลี่ยนเครื่องทรงฤดูหนาวเป็นเครื่องทรงฤดูร้อน

วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ เปลี่ยนเครื่องทรงฤดูร้อนเป็นเครื่องทรงฤดูฝน

วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ เปลี่ยนเครื่องทรงฤดูฝนเป็นเครื่องทรงฤดูหนาว

เครื่องทรงสำหรับฤดูร้อน เป็นเครื่องต้นอย่างพระมหากษัตริย์ ทำด้วยทองคำลงยา

ประดับเพชรและพลอยสีต่างๆ มงกุฎทำด้วยทองคำลงยาฝังเพชรพลอยและทับทิม

เครื่องทรงสำหรับฤดูฝน ผ้าห่มทำด้วยทองคำทำเป็นกาบสลักลายพุ่มข้าวบิณฑ์ประดับพลอยสีต่างๆ เมื่อประกอบเข้ากับองค์พระแล้วเหมือนผ้าทรงอย่างห่มดอง พระศกทำด้วยทองคำลงยาประดับเพชร พระรัศมีทองคำลงยา ต้นพระรัศมีฝังพลอยสีฝักตบ ยอดฝังเพชร

เครื่องทรงสำหรับฤดูหนาว ลักษณะเป็นผ้าห่มทำด้วยทองคำลงยา ริมขอบสองด้านและชายผ้าประดับเพชรและพลอยสีต่างๆ กลางผืนเป็นลายซิงดวง กลีบดอกลงยา กลางดอกฝังพลอยมีดุมทองคำประดับเพชร ๒ ดุม มีสายสร้อยทองคำ ๔ สาย ใช้คลุมทั้งสองพระพาหา พระศกทำด้วยทองคำประดับเพชร พระรัศมีทองคำลงยา ต้นพระรัศมีฝังเพชร ยอดฝังเพชร

เมื่อเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรตามฤดูกาลแล้ว เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังได้นำเครื่องชุดที่ไม่ได้ทรงไปฝากเก็บรักษา ณ ศาลาเครื่องอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญกษาปณ์ไทย กรมธนารักษ์ ซึ่งตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กรมธนารักษ์นำออกจัดแสดงให้ประชาชนชม เมื่อถึงกำหนดเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะเบิกออกถวายทรงเปลี่ยน แล้วเชิญเครื่องทรงฤดูก่อนไปเก็บรักษาไว้แทน

เครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรได้ใช้เปลี่ยนตามฤดูกาล เริ่มมีสภาพชำรุดในโอกาสฉลองสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๕ สำนักพระราชวังได้ทำการบูรณะซ่อมแซมมาตามลำดับ ภายหลังพบว่าเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรชำรุดมากขึ้น ควรจะต้องซ่อมแซมอีก แต่ด้วยเป็นศิลปะโบราณวัตถุอันทรงคุณค่าที่มีลวดลายละเอียดอ่อนบอบบาง เป็นยอดฝีมือของช่างโบราณปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงยังไม่สามารถหาช่างฝีมือซ่อมแซมให้เหมือนเดิม หรือให้เกิดความกลมกลืนทั้งในด้านวัตถุและฝีมือได้

กรมธนารักษ์ในฐานะผู้รับผิดชอบดูแลรักษาเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ทั้ง ๓ ฤดู จึงได้ปรึกษาเลขาธิการพระราชวัง ผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเห็นร่วมกันว่า ควรจัดสร้างเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ทั้ง ๓ ฤดู ชุดใหม่ขึ้นแทนเนื่องในโอกาสสมทวงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ กรมธนารักษ์ได้นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอพระบรมราชานุญาตจัดสร้างเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรชุดใหม่

และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ดำเนินการได้ ในการสร้างมีคณะกรรมการประกอบด้วย อธิบดีกรมธนารักษ์ เป็นประธาน สำนักพระราชวัง สำนักราชเลขาธิการ กรมศิลปากร กาญจนานิกเชก วิทยาลัยช่างทองหลวง สังกัดกรมอาชีวศึกษา สมาคมผู้ค้าอัญมณีไทยและเครื่องประดับ มูลนิธิอัญมณีไทยและเครื่องประดับ บริษัทบิวตี้เจมส์ แฟคตอรี จำกัด และธนาคารออมสิน เป็นกรรมการ

กรมธนารักษ์ได้กราบทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานที่ปรึกษา ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดหม่อมให้คณะกรรมการจัดการสร้าง เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาท เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา เพื่อรับพระราชทานข้อวินิจฉัยเครื่องทรงพระพุทธรูปหามณีรัตนปฐุมิมากร ฤดูหนาวชุดใหม่

การจัดสร้างเครื่องทรงพระพุทธรูปหามณีรัตนปฐุมิมากรฤดูหนาวชุดใหม่ สำเร็จเรียบร้อย เป็นลำดับแรก คณะกรรมการจัดสร้างได้เชิญน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงเปลี่ยนถวายพระพุทธรูปหามณีรัตนปฐุมิมากร ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ เครื่องทรงฤดูร้อนชุดใหม่ น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐ และเครื่องทรงฤดูฝนชุดใหม่ น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐

พระราชพิธีทรงเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธรูปหามณีรัตนปฐุมิมากร เป็นพระราชกรณียกิจ สำคัญที่พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปลี่ยนด้วยพระองค์เอง เว้นแต่มีพระราชกรณียกิจไม่อาจเสด็จพระราชดำเนินได้ จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ มีรายละเอียดดังนี้

ก่อนเวลาเสด็จพระราชดำเนิน เจ้าหน้าที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เปลื้องเครื่องทรงพระพุทธรูปหามณีรัตนปฐุมิมากรฤดูก่อนออก เหลือไว้แต่มงกุฎหรือพระศก

เวลา ๑๖ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปยัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ณ ทางเข้าประตูวัด เจ้าหน้าที่พระแสงต้น กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระแสงดาบคาบค่าย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสร้างขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับแล้วพระราชทานให้มหาดเล็กถือเชิญตามเสด็จ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำเนินไปยังบันไดเกยที่ฐานชุกชีด้านหลังพระพุทธรูปหามณีรัตนปฐุมิมากร เมื่อเสด็จขึ้นถึงบุษบก ทรงกราบ ต่อจากนั้นทรงเปลื้องมงกุฎ

หรือพระศกออกจากพระเคียร แล้วทรงหลังพระสุคนธ์ที่พระอังสาซ้ายขวาด้วยพระมหาสังข์
ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงสร้างถวายประจำพระพุทธรูปมณฑลรัตน-
ปฎิมากร ทรงหลังพระสุคนธ์ด้วยพระมหาสังข์เพชรน้อยที่พระอังสาซ้ายขวา แล้วทรงชบองค์พระด้วย
ผ้าขาว จากนั้นทรงสวมมงกุฎหรือพระศกถวายที่พระเคียร แล้วเสด็จลงจากเกยไปประทับพระเก้าอี้
ข้างฐานชุกชี ทรงหยิบผ้าขาวที่ชบองค์พระพุทธรูปมณฑลรัตนปฎิมากรชุบน้ำพระสุคนธ์ในโกแก้ว
แล้วทรงบีบลงในโกแก้วและหม้อน้ำ เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปที่ฐานชุกชีที่ประดิษฐาน
พระสัมพุทธพรณี ทรงเปลี่ยนยอดพระรัศมีตามฤดูถวายพระสัมพุทธพรณี ทรงวางกระถงดอกไม้
บนพานหน้าฐานชุกชี ทรงจุดธูปเทียนท้ายที่นั่งแล้ว ทรงจุดเทียนห้วงบูชาพระพุทธรูปมณฑลรัตน-
ปฎิมากรและพระสัมพุทธพรณี ทรงจุดธูปเทียนท้ายที่นั่งบูชาพระพุทธรูปยอดฟ้าจุฬาโลกย์ และ
พระพุทธรูปเลิศล้ำนาไลย ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการทองใหญ่ ทรงกราบ ประทับพระราชอาสน์

เจ้าพนักงานภูษามาลาเชิญพระมหาสังข์เพชรน้อยบรรจุน้ำพระพุทธรูปมนต์ที่สร้าง
พระพุทธรูปมณฑลรัตนปฎิมากรเข้าถวาย ทรงรับพระมหาสังข์แล้วสร้างที่พระเคียรพระองค์เอง แล้ว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระราชวงศ์เข้ารับพระราชทานน้ำพระพุทธรูปมนต์ เสร็จ
แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงพระสุหร่ายน้ำพระพุทธรูปมนต์แก่ข้าราชการที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ภายในพระอุโบสถ แล้วประทับพระราชอาสน์ พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียน ขณะเวียนเทียน
เจ้าหน้าที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามขึ้นไปแต่งเครื่องทรงถวายพระพุทธรูปมณฑลรัตนปฎิมากร
เมื่อเวียนเทียนครบ ๓ รอบแล้ว หัวหน้าพราหมณ์ขึ้นไปเจิมที่ฐานพระพุทธรูปมณฑลรัตนปฎิมากร
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกราบที่หน้าเครื่องนมัสการทองใหญ่ เสด็จออกจากพระอุโบสถ
ทรงพระสุหร่ายน้ำพระพุทธรูปมนต์แก่ประชาชนที่รอเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตลอดเส้นทาง
เสด็จพระราชดำเนิน ซึ่งเป็นพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน
ที่พระราชทานพระมหากรุณาแก่ประชาชน ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานพระแสงดาบคายคืนให้เจ้าหน้าที่พระแสงต้นรับไปเก็บรักษา แล้วเสด็จ
พระราชดำเนินกลับ

หมายเหตุ ถ้าเป็นผู้แทนพระองค์ เจ้าหน้าที่ไม่เชิญพระแสงดาบคายถวาย และผู้แทนพระองค์
ไม่พระราชทานน้ำพระมหาสังข์แก่พระราชวงศ์

พิธีปล่อยเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (เรือ ต.๙๙๑)

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ กองทัพเรือได้จัดทำโครงการสร้างเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา จำนวน ๓ ลำ คือ เรือ ต.๙๙๑ เรือ ต.๙๙๒ และเรือ ต.๙๙๓ ในส่วนของเรือ ต.๙๙๑ กองทัพเรือได้มอบหมายให้กรมอุทกทหารเรือเป็นผู้ดำเนินการสร้าง ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๔๖ เรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งชุดเรือ ต.๙๙๑ จึงเปรียบเสมือนสัญลักษณ์แห่งความจงรักภักดีของทั้งกองทัพเรือและพลนิกรชาวไทยทั่วประเทศ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเป็นที่รักและเคารพอย่างสูงสุด

ในการดำเนินการต่อเรือนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยได้รับสั่งถามถึงความก้าวหน้าของการต่อเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (ต.๙๙๑) และพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยในเรื่องขนาดของเรือ รูปทรงของเรือ น้ำหนัก และการออกแบบให้เรือมีอายุการใช้งานยาวนาน กับมีสมรรถนะสูงสุด

ส่วนเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งอีก ๒ ลำ คือ เรือ ต.๙๙๒ และเรือ ต.๙๙๓ นั้น กองทัพเรือได้ว่าจ้าง บริษัทมาร์ชัน จำกัด เป็นผู้ดำเนินการต่อเรือ เพื่อเป็นการสนับสนุนอุตสาหกรรม การต่อเรือภายในประเทศไทย ภายใต้การกำกับดูแลของวิศวกรคนไทย ซึ่งเป็นนายทหารเรือของ กรมอุทกทหารเรือทั้งสิ้น

คุณลักษณะของเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (ต.๙๙๑) คือ

- ระวางขับน้ำปกติ ๑๗๐ ตัน เต็มที่ ๑๘๕ ตัน
- ความยาวตลอดลำ ๓๘.๗ เมตร
- ความกว้าง ๖.๔๖ เมตร
- ความเร็วสูงสุดต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า ๒๗ นอต
- ระยะปฏิบัติการไม่น้อยกว่า ๑,๕๐๐ ไมล์
- ปฏิบัติการในทะเลต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า ๗ วัน
- ปืนกลขนาด ๓๐ มิลลิเมตร ๒ กระบอก
- ปืนกลขนาด ๐.๕๐ นิ้ว ๒ กระบอก
- กำลังพลประจำเรือ ๒๙ นาย

เรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่ง มีภารกิจในการลาดตระเวน ป้องกันการแทรกซึม คุ่มครองเรือ ประมง ป้องกันและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน รักษากฎหมาย ในทะเลตามอำนาจหน้าที่ที่กองทัพเรือได้รับมอบหมาย รวมถึงการถวายความปลอดภัยแก่พระบรมวงศานุวงศ์

เมื่อการต่อเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (ต.๙๙๑) เสร็จเรียบร้อยแล้ว กองทัพเรือได้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีปล่อยเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (ต.๙๙๑) ณ กรมอู่ทหารเรือ ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ซึ่งทรงรับเชิญเสด็จในวันจันทร์ ที่ ๓๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

เวลา ๑๖ นาฬิกา ๙ นาที พระราชครูคิวาจารย์ พระครูพรหมณ์ ทำพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่หน้าโต๊ะเครื่องสังเวย บริเวณที่เทียบเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (ต.๙๙๑)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกรมอู่ทหารเรือ

เวลา ๑๗ นาฬิกา ๑๕ นาที เสด็จพระราชดำเนินถึงกรมอุทการเรือ กองทหารเกียรติยศ ถวายความเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้บัญชาการทหารเรือและเจ้ากรมอุทการเรือ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ ภริยาผู้บัญชาการทหารเรือและภริยาเจ้ากรมอุทการเรือ ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพวงมาลัยแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูป เทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย ทรงกราบ ประทับพระราชอาสน์ ทรงศีล สมเด็จพระมหาธีรจารย์ วัดชนะสงคราม ประธานสงฆ์ ถวายศีลจบ ผู้บัญชาการทหารเรือเข้าฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสุจิตร์แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เจ้ากรมอุทการเรือทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสุจิตร์แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แล้ว ผู้บัญชาการทหารเรือ กราบบังคมทูลรายงานการสร้างเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (ต. ๙๙๑) และกราบบังคมทูลเชิญเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทรง ประกอบพิธีปล่อยเรือลงน้ำ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสอัญเชิญมิ่งขวัญและมงคล
สู่เรือ ดังนี้

“บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นมหามงคลอุดมฤกษ์ ที่จะประกอบพิธีปล่อยเรือตรวจการณ์ ไกลฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (ต. ๕๕๑) ลงน้ำแล้ว ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ได้โปรดปกป้องคุ้มครองรักษาให้เรือและทหารประจำเรือแคล้วคลาดจากภัยอันตรายและอุปสรรคทั้งปวง ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจตามวัตถุประสงค์ของทางราชการ นำประโยชน์ ชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีมาสู่กองทัพ และประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราสืบไป”

จบพระราชดำรัสอัญเชิญมิ่งขวัญและมงคลสู่เรือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณหัวเรือตรวจการณ์ไกลฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (ต. ๕๕๑) ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมทวนหัวเรือ ทรงผูกผ้าแพร ๓ สี (สีชมพู เหลือง เขียว) และทรงคล้องพวงมาลัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยืน ณ แทนที่จะปล่อยเรือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงใช้ขวานตัดเชือกปล่อยเรือลงน้ำตามประเพณีสากล ขณะนั้นพระสงฆ์ ๑๐ รูป เจริญชัยมงคลคาถา ชาวพนักงานลั่นฆ้องชัย ประโคมสังข์ แตร ดุริยางค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมถวายพระสงฆ์ ประทับพระราชอาสน์ที่เดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงหลังทักษิณทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงลงพระปรมาภิไธยและพระนามาภิไธยในสมุดที่ระลึก ผู้บัญชาการทหารเรือและเจ้ากรมอุทกทหารเรือเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายของที่ระลึกแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ต่อจากนั้น ผู้บัญชาการทหารเรือเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายขวานที่ระลึกแต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แล้วสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานเงินแก่ผู้บัญชาการทหารเรือ ตามประเพณีการถวายของมีคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงกราบที่หน้าเครื่องนมัสการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพ-

รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จออกจากพลับพลาพิธี ไปทอดพระเนตรนิทรรศการเกี่ยวกับการต่อเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา (ต.๙๙๑) ณ บริเวณข้างพลับพลาพิธี เจ้ากรมอุทหาเรือถวายแผ่นซีดีงานนิทรรศการ และถวายคำบรรยายขณะทอดพระเนตรนิทรรศการ สมควรแก่เวลาแล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ ทหารกองเกียรติยศถวายความเคารพ แตรวงบรรเลง เพลงสรรเสริญพระบารมี

“เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

พระราชพิธีในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

รัชกาลปัจจุบัน

นางสาวทรงสวรรค์ นิลกำแหง

ตอนที่ ๑

เมื่อก้าวถึงพิธีหรือขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละบ้านเมือง อาจจำแนกได้เป็น ๒ อย่าง คือ พิธีหรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่คนในสังคมโดยทั่วไปถือปฏิบัติ เรียกว่า **ประเพณีราษฎร์** อย่างหนึ่ง กับที่ปฏิบัติเฉพาะชนชั้นปกครอง เจ้าเมือง หรือราชสำนัก เรียกว่า **ประเพณีหลวง** อีกอย่างหนึ่ง ประเพณีราษฎร์และประเพณีหลวงมีการถ่ายทอดอิทธิพลแก่กันและกันได้ เช่น ประเพณีหลวงส่วนมากนำแบบอย่างไปจากประเพณีราษฎร์ แล้วผสมผสานกับวัฒนธรรมหรือลัทธิ ศาสนา ทำให้ประเพณีหลวงมีความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ ความมั่งคั่ง และมีระเบียบมากกว่าประเพณีราษฎร์ ต่อมาประเพณีหลวงได้แพร่หลายออกมาสู่ภายนอก ประชาชนเห็นว่าประเพณีหลวงมีความศักดิ์สิทธิ์ ความมั่งคั่ง และมีระเบียบแบบแผนที่ดีกว่า จึงนำไปปรับปรุงเข้าไปในประเพณีราษฎร์ที่ปฏิบัติกันอยู่ได้อีกทางหนึ่ง

ประเพณีหลวงและประเพณีราษฎร์ที่ปรากฏหลักฐานในประวัติศาสตร์ไทย มีมาแต่ก่อนสมัยกรุงสุโขทัย โดยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมขอม วัฒนธรรมอินเดีย ผสมผสานกับลัทธิ

ศาสนา เช่น พระพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ เฉพาะประเพณีหลวงที่ปฏิบัติกันในราชสำนัก มีทั้งพิธีตามโบราณราชประเพณี พิธีที่พระมหากษัตริย์มีพระราชดำริให้จัดทำขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ประเทศชาติและประชาชน พิธีที่แสดงถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา และพิธีเนื่องในองค์พระมหากษัตริย์ ประเพณีหลวงและประเพณีราษฎร์เหล่านี้มีบันทึกไว้ทั้งในจารึก กฎหมาย ตำรา วรรณคดีต่างๆ ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี มาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

สมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าของไทยหลายพระองค์ ทรงสนพระราชหฤทัย ในการวางระเบียบแบบแผนประเพณีทั้งของบ้านเมืองและของราชสำนัก ด้วยทรงเล็งเห็นว่า ขนบประเพณีเหล่านี้มิใช่เป็นเพียงเครื่องร้อยรัดความรัก ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ของชนในชาติ หากยังเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นผู้มีวัฒนธรรมอันสูงส่ง ที่สืบทอดกันมาแต่บรรพกาลของชาตินั้น ๆ ด้วย ทั้งยังเป็นประจักษ์พยานที่แสดงถึงความเป็นมิตรไมตรีระหว่างชาติที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน หรือถ่ายทอดอิทธิพลทางวัฒนธรรมสู่กัน ดังเช่นเมื่อสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ อู่ทอง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตรากฎมณเฑียรบาล ขึ้นไว้เป็นหลักของบ้านเมืองมาแต่แรกที่ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ทรงกำหนดพระราชพิธีในแต่ละเดือนไว้เป็นแบบแผนที่พระมหากษัตริย์จะต้องทรงปฏิบัติ เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี ได้โปรดให้ตรวจสอบแบบแผนการปฏิบัติ ดำเนินการในพระราชพิธีต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามราชประเพณีที่เคยมีมาครั้งกรุงศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงริเริ่มให้มีการพระราชพิธีวิสาขบูชา อันเป็นพิธีสำคัญในพระพุทธศาสนา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปรับปรุงการพระราชพิธีโดยให้มีการบำเพ็ญพระราชกุศลทางพระพุทธศาสนาควบคู่กันไปกับการบำเพ็ญกุศลทางศาสนาพราหมณ์ที่ปฏิบัติมาแต่เดิม รวมทั้งโปรดให้เพิ่มการพระราชพิธีอันเนื่องในพระพุทธศาสนาอีกหลายพิธี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่อง พระราชพิธีสิบสองเดือน อธิบายประวัติความเป็นมาตลอดจนแบบแผนการปฏิบัติที่ถูกต้อง สำหรับพระราชพิธีแต่ละพระราชพิธีในแต่ละเดือนไว้อย่างละเอียด พระมหากษัตริย์ในรัชกาลต่อๆ มา ก็ได้มีพระราชดำริให้ปรับปรุงเพิ่มเติม การปฏิบัติดำเนินการในบางพระราชพิธีให้เหมาะสมแก่ยุคสมัยและความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง รวมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีเพิ่มใหม่บางเรื่อง เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ประเทศชาติ พระราชวงศ์ และประชาชนอีกด้วย

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๓๓

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ซึ่งทรงพระบุญญาธิการเป็นล้นพ้นด้วยเสด็จดำรงสิริราชสมบัติยาวนานยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ในอดีต ประกอบกับความเจริญวัฒนาของบ้านเมืองและของโลก เป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงในด้านพระราชพิธีจึงเกิดขึ้นมากกว่าในรัชกาลก่อน ๆ รวมทั้งมีพระราชพิธีและรัฐพิธีใหม่ ๆ เกิดขึ้น แต่ความเปลี่ยนแปลงที่ว่านั้นคงเป็นไปเฉพาะในส่วนประกอบภายนอก ด้วยแก่นแท้แห่งการพระราชพิธี ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นไปตามโบราณราชประเพณี แม้พระราชพิธีใหม่ ๆ ก็ยังอนุวัตตามแบบแผนราชประเพณีเดิมเช่นกัน

นับแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ และได้พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

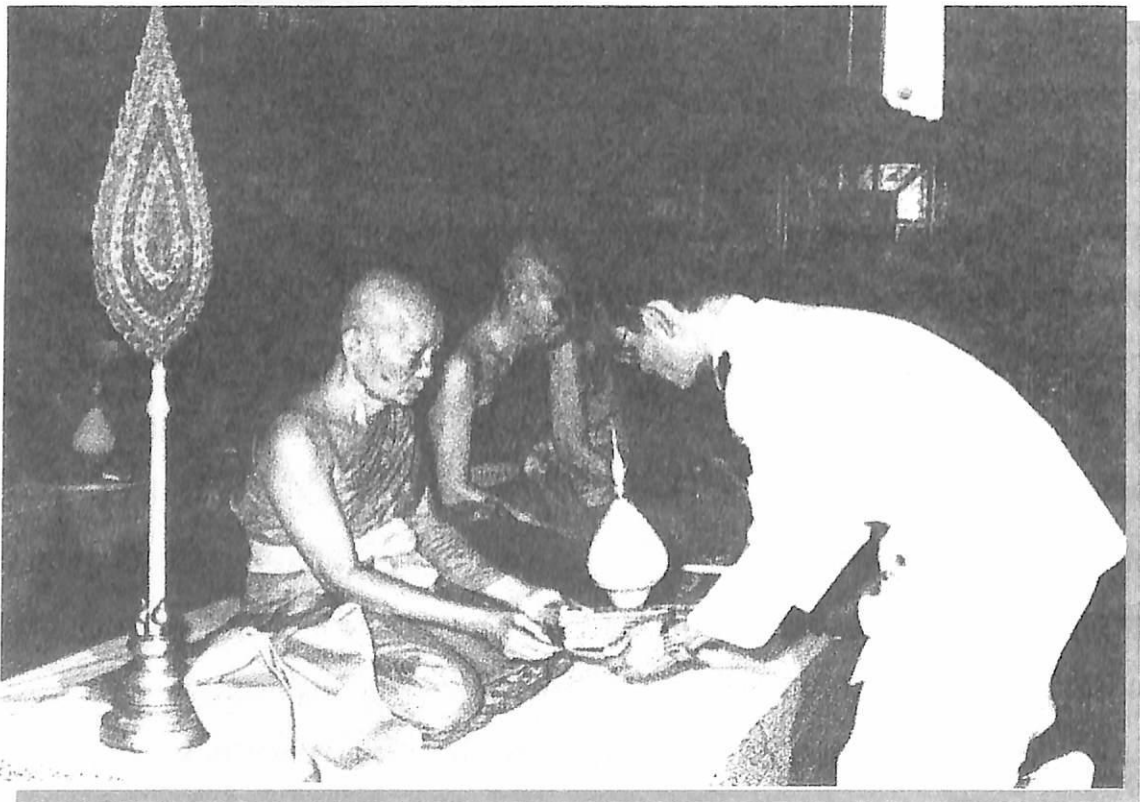
แล้ว พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ที่ทรงปฏิบัติสืบมาจนทุกวันนี้ ล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย

ภายใต้พระบรมโพธิสมภารทั้งสิ้น ทั้งยังได้ทรงเผื่อแผ่**ประโยชน์สุข**นั้นไปยังประชาชนของมิตรประเทศ เช่น โครงการฝนหลวง โครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการปลูกพืชทดแทนพืชเสพติด โครงการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในด้านการ**พระราชพิธี** นอกจากงานพระราชพิธีและงานบำเพ็ญพระราชกุศลตามโบราณราชประเพณีแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รื้อฟื้นปรับปรุง พัฒนา ทั้งวัตถุประสงคฺ์และรูปแบบการจัดงาน ให้สอดคล้องกับความเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย ความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง และที่สำคัญคือ **ประโยชน์สุขและความสมัครสมานสามัคคีของปวงชนชาวไทย** ดังเช่น

ทรงรื้อฟื้น**พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ** ซึ่งวัตถุประสงคฺ์เดิมเพื่อบำรุงการทำนาอันเป็นอาชีพหลักของราษฎร โปรดให้ขยายวัตถุประสงคฺ์ไปถึงการบำรุงพันธุ์ข้าว และการประกวดบำรุงพันธุ์พืชไร่พืชสวนอื่น ๆ ของเกษตรกรทั่วประเทศด้วย

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มี**พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอาสาฬหบูชา** เป็นการเพิ่มใหม่

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเทศกาลเข้าพรรษา

ทรงปรับปรุงและพัฒนากระบวนการพยุหยาตราทางชลมารค ซึ่งเป็นการแสดงแสนยานุภาพของกองทัพเรือไทยมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้ลดลงเหลือเป็นกระบวนการเรือพระราชพิธีในการเสด็จพระราชดำเนินทางน้ำ ตลอดจนการอัญเชิญผ้าพระกฐินไปทอดถวายพระอารามที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ซ่อมบำรุงเรือพระราชพิธีให้อยู่ในสภาพแข็งแรงสวยงามใช้การได้ตลอดเวลา ทั้งโปรดให้สร้างเรือพระราชพิธีองค์ใหม่เพิ่มเติม คือเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ โปรดให้ปรับปรุงรูปแบบริ้วกระบวนให้กะทัดรัดยิ่งขึ้น และในโอกาสอันเหมาะสม ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดกระบวนเรือพระราชพิธีล่องไปตามลำน้ำเจ้าพระยา เทถวายชัยมงคล เป็นส่วนหนึ่งแห่งการเฉลิมฉลองในพระราชพิธีอันเป็นมหามงคล หรือพิธีสำคัญของบ้านเมือง

ในพระราชพิธีที่เป็นการถวายพระเกียรติยศสำคัญ เช่น พระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดทำโดยเต็มรูปแบบตามโบราณราชประเพณี ไม่ว่าจะเป็นการสร้างพระเมรุมาศ พระเมรุ ณ ท้องสนามหลวง การบูรณะซ่อมแซมพระมหาพิชัยราชรถ พระเวchyันตราชรถ ราชยานต่าง ๆ เพื่อใช้ในพิธี ตลอดจนการจัดริ้วกระบวนพระราชอิสริยยศอัญเชิญพระบรมศพ พระศพ ไปถวายพระเพลิงหรือพระราชทานเพลิง ณ พระเมรุมาศ พระเมรุ เป็นต้น

พระราชพิธีเหล่านี้ นอกจากข้าราชการทหารพลเรือนจะมีโอกาสได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตามตำแหน่งหน้าที่แล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ก็ได้ทรงละเลยประชาชนของพระองค์ หากจะมีพระมหากรุณาให้ประชาชนได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิดในโอกาสเสด็จออกมหาสมาคมรับคำถวายชัยมงคล พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดงานเฉลิมฉลองทั่วพระราชอาณาจักร ทั้งโปรดที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรงานที่ประชาชนจัดถวายด้วยพระองค์เอง หรือโปรดให้มีผู้แทนพระองค์ไปในงานดังกล่าว พระมหากรุณานี้ยังได้แผ่ไปถึงชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มีโอกาสร่วมชมงานพระราชพิธีบางส่วนเช่นเดียวกับประชาชนคนไทย ซึ่งชาวต่างประเทศเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะได้ประจักษ์ถึงความสง่างามของศิลปวัฒนธรรมไทยในพระราชพิธีหลวง หากยังได้ประจักษ์ถึงความเป็นคนไทยและอัธยาศัยไมตรีต่อมิตรผู้มาเยือนอีกด้วย

ตอนที่ ๒

ในบทความเรื่อง “ ‘เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม’ พระราชพิธีในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน” ตอนที่ ๑ ได้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า และของรัชกาลปัจจุบัน ในการวางระเบียบแบบแผนการพระราชพิธี ตลอดจนการอนุรักษ์ ปรับปรุง และพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย แล้ว

โดยที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ได้เสด็จดำรงรัชยาวนานยิ่งกว่าสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชทุกพระองค์ นับแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นต้นมาจนปัจจุบัน จึงได้มีการจัดงานพระราชพิธีและงานบำเพ็ญพระราชกุศลเป็นจำนวนมาก นอกจากงานพระราชพิธีประจำปีตามโบราณราชประเพณี ยังมีงานพระราชพิธีเนื่องในพระองค์ งานพระราชพิธีเนื่องในพระบรมวงศ์ และงานพระราชพิธีเนื่องในบ้านเมือง ซึ่งเป็นพระราชพิธีที่ถือปฏิบัติตามแบบแผนที่สืบทอดมาตามราชประเพณีบ้าง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ปรับปรุงขึ้นใหม่เพื่อความเหมาะสมและความเป็นสิริมงคลบ้าง แต่ทุกพระราชพิธีล้วนสอดคล้องกับพระบรมราชปณิธานที่จะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม จึงนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง พระราชพิธีเหล่านี้ ทรงถือเป็นพระราชกรณียกิจสำคัญที่จะเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีด้วยพระองค์เองเสมอ เว้นแต่เมื่อมีพระราชกรณียกิจจำเป็นอันทำให้ไม่อาจเสด็จพระราชดำเนินได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์หรือองคมนตรี เสด็จหรือไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์

พระราชพิธีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ผู้เรียบเรียงจำแนกได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ พระราชพิธีประจำปี

พระราชพิธีในกลุ่มนี้ เป็นพระราชพิธีในแต่ละเดือนตามโบราณราชประเพณีเป็นส่วนใหญ่ และที่โปรดให้เพิ่มขึ้นใหม่ เช่น พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตรขึ้นปีใหม่ พระราชพิธีสังเวยพระป้า พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา และเทศกาลเข้าพรรษา พระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระราชพิธีบวงสรวง

พระราชพิธีสังเวทพระป้า

พระสยามเทวาธิราชและเทศกาลตรุษ พระราชพิธีสงกรานต์ พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอุปสมบทหนาคหลวง พระราชพิธีสารท พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน วันปิยมหาราช วันคล้ายวันสวรรคตรัชกาลที่ ๖ รัชกาลที่ ๗ รัชกาลที่ ๘ และพระราชกุศลทักษิณานุปทานพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชชนก สมเด็จพระบรมราชชนนี พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน

กลุ่มที่ ๒ พระราชพิธีเนื่องในพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชพิธีในกลุ่มนี้ เป็นพระราชพิธีที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกอบขึ้นในมงคลสมัยพิเศษต่างๆ เนื่องในพระองค์ มักแบ่งเป็น ๒ ภาค คือ การบำเพ็ญพระราชกุศลถวายสมเด็จพระบรมราชบุพการี กับการเฉลิมฉลองสมโภช ดังตัวอย่าง

พระภิกษุพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระราชพิธีเฉลิมสิริราชสมบัติ มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีเฉลิมพระ-
ราชมนเทียร พระราชพิธีรัชดาภิเษก พระราชพิธีรัชมง์คลาภิเษก พระราชพิธีกาญจนภิเษก
พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติ ๖๐ ปี เป็นต้น

พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา มีพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๓ รอบ
พุทธศักราช ๒๕๐๖ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาเสมอสมเด็จพระราชบิดา พุทธศักราช ๒๕๐๘
พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕๐ พรรษา พุทธศักราช ๒๕๒๐ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
๕ รอบ พุทธศักราช ๒๕๓๐ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นต้น

การเสด็จนิวัตพระนคร มี พระราชพิธีสมโภชและงานพระราชกุศลทักษิณานุปทาน
เนื่องในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินกลับมาประทับในพระราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๔๙๔
และเนื่องในการเสด็จนิวัตพระนคร พุทธศักราช ๒๕๐๔

พระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร ได้แก่ พระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร พุทธศักราช ๒๔๙๓ และพระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร พระที่นั่งอัมพรสถาน พุทธศักราช ๒๔๙๕

พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส พุทธศักราช ๒๔๙๓

พระราชพิธีทรงพระผนวช พุทธศักราช ๒๔๙๙

กลุ่มที่ ๓ พระราชพิธีเนื่องในพระบรมวงค์

พระราชพิธีในกลุ่มนี้เป็นพระราชพิธีที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ ประกอบขึ้นพระราชทาน เนื่องในวาระพิเศษของพระบรมวงค์พระองค์นั้นๆ เช่น ในวาระเจริญพระชนมพรรษาครบรอบนักษัตรที่สำคัญ การสถาปนาพระอิสริยยศ พระอิสริยยศศักดิ์ การประสูติ สมโภชเดือนและขึ้นพระอู่ การถวายพระเพลิงพระบรมศพ ดังตัวอย่าง

พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา เช่น พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ และ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

พระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระนามาภิไธย และพระอิสริยยศศักดิ์ เช่น พระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระนามาภิไธย สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชพิธีสถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชพิธีสถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์และบำเพ็ญพระราชกุศลฉลองพระชนมายุ ๖ รอบ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

พระราชพิธีเนื่องในการประสูติ เช่น พระราชพิธีฉลองประสูติมงคล สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี พระราชพิธีสมโภช ๓ วัน สมโภชเดือนและขึ้นพระอู่ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณฯ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดาฯ กิติวัฒนาดุลย์โสภาคย์ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี และพระเจ้าหลานเธอ

พระราชพิธีแสดงพระองค์เป็นพุทธมามกะและทรงผนวช สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณฯ ทรงแสดงพระองค์เป็นพุทธมามกะ พุทธศักราช ๒๕๐๙ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงผนวช พุทธศักราช ๒๕๑๔

พระราชพิธีเนื่องด้วยพระบรมศพและพระบรมอัฐิ เช่น การพระราชกุศลทักษิณานุปทานพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระราชสมัญญา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า

กลุ่มที่ ๔ พระราชพิธีเนื่องในบ้านเมือง

พระราชพิธีในกลุ่มนี้ เป็นพระราชพิธีที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกอบขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคล ความไพบลูย์รุ่งเรือง ความผาสุกร่มเย็น และบำรุงขวัญกำลังใจของพสกนิกร ดังตัวอย่าง

พระราชพิธีเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา เช่น พระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช พระราชพิธีฉลองพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร และพระพุทธรูปประจำพระชนมพรรษา พร้อมรับพระไตรปิฎกที่คณะสงฆ์และรัฐบาลได้ตรวจชำระจัดพิมพ์ขึ้นในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ พระราชพิธีเททองหล่อพระพุทธรูปสำคัญ พระราชพิธียกฉัตรยอดองค์พระธาตุพนมและอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุขึ้นบรรจุในองค์พระธาตุพนม

พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

พระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ

พระราชพิธีด้านการทหาร เช่น พระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี และพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พระราชพิธีตรึงหมุดธงชัยเฉลิมพลสำหรับพระราชทานหน่วยทหาร

พระราชพิธีด้านการปกครอง เช่น พระราชพิธีทรงเปิดสมัยการประชุมรัฐสภา

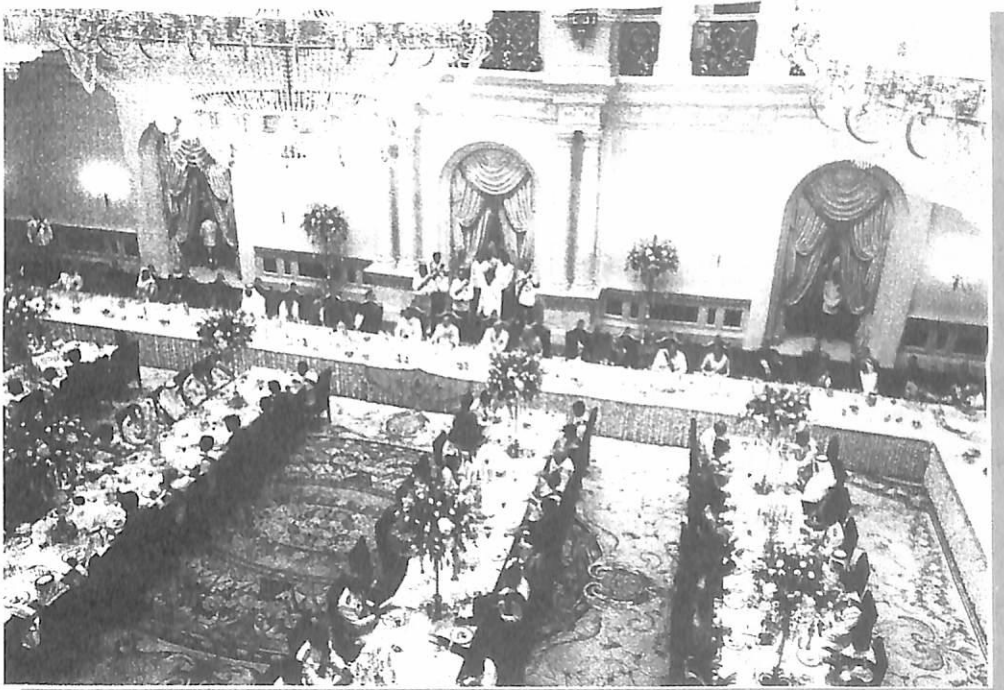
พระราชพิธีด้านนาฏศิลป์และการดนตรี เช่น พระราชพิธีพระราชทานครอบครุโขนละครและต่อเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ

พระราชพิธีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบันที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น ยังคงยึดแบบแผนหลักตามโบราณราชประเพณี แต่มีการแก้ไขปรับปรุง

ในรายละเอียดให้สอดคล้องกับความเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนระบอบการบริหารราชการแผ่นดิน และความเจริญก้าวหน้าของยุคสมัย หากที่สำคัญ คือการยอมรับกิจกรรมที่อาณาประชาราษฎร์พร้อมใจกันจัดทำถวายด้วยความจงรักภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องราชทัณฑ์ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของงานพระราชพิธีในโอกาสพิเศษต่างๆ ด้วย อันนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

พระราชพิธีที่สามารถยกมาเป็นตัวอย่างที่แสดงถึงพระบรมราชปณิธานที่ทรงปฏิบัติบำเพ็ญเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม ได้อย่างสมบูรณ์ คือพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติ

พระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำ แด่พระประมุขและพระราชวงศ์ต่างประเทศ
ในพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๕๔
ณ พระที่นั่งบรมราชสถิตยมโหฬาร ในพระบรมมหาราชวัง
วันที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๔

ครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙ ด้วย ณ วันศุกร์ ที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นมหามงคลกาลที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติบรรจบครบ ๖๐ ปี นับเป็นเวลาที่ยืนนานกว่าพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ในอดีต และยืนนานกว่าพระมหากษัตริย์ในนานาประเทศที่ครองราชสมบัติอยู่ในปัจจุบัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ระหว่างวันพฤหัสบดี ที่ ๘ มิถุนายน ถึงวันอังคาร ที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ อันพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติในรัชกาลปัจจุบัน เป็นพระราชพิธีเนื่องในพระองค์ที่ได้เคยจัดมาแล้วหลายวาระ แต่ในครั้งนี้มีรายละเอียดการพระราชพิธีและกิจกรรมเฉลิมฉลองที่แตกต่างไปจากครั้งก่อน ๆ มาก นอกจากรัฐบาลได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดงานถวายแล้วยังกำหนดให้ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ร่วมจัดงานเฉลิมฉลองได้ตลอดปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ รวมทั้งการจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติแสดงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และแนวพระราชดำริอันเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม มิตรประเทศหลายประเทศได้จัดการแสดงทางวัฒนธรรมและการยิงพลเฉลิมพระเกียรติร่วมเฉลิมฉลอง ที่สำคัญที่สุดคือ รัฐบาลได้กราบบังคมทูลเชิญพระมหากษัตริย์ในนานาประเทศเสด็จพระราชดำเนินมาร่วมงานพระราชพิธีในฐานะพระราชอาคันตุกะ เพื่อร่วมถวายพระพรในมหามงคลกาลอันวิเศษ พระราชพิธีในรัชกาลปัจจุบันนอกจากเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามแล้ว จึงยังเป็นเครื่องกระชับความสัมพันธ์ระหว่างราชสำนักไทยกับมิตรประเทศอีกโสดหนึ่งด้วย

ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

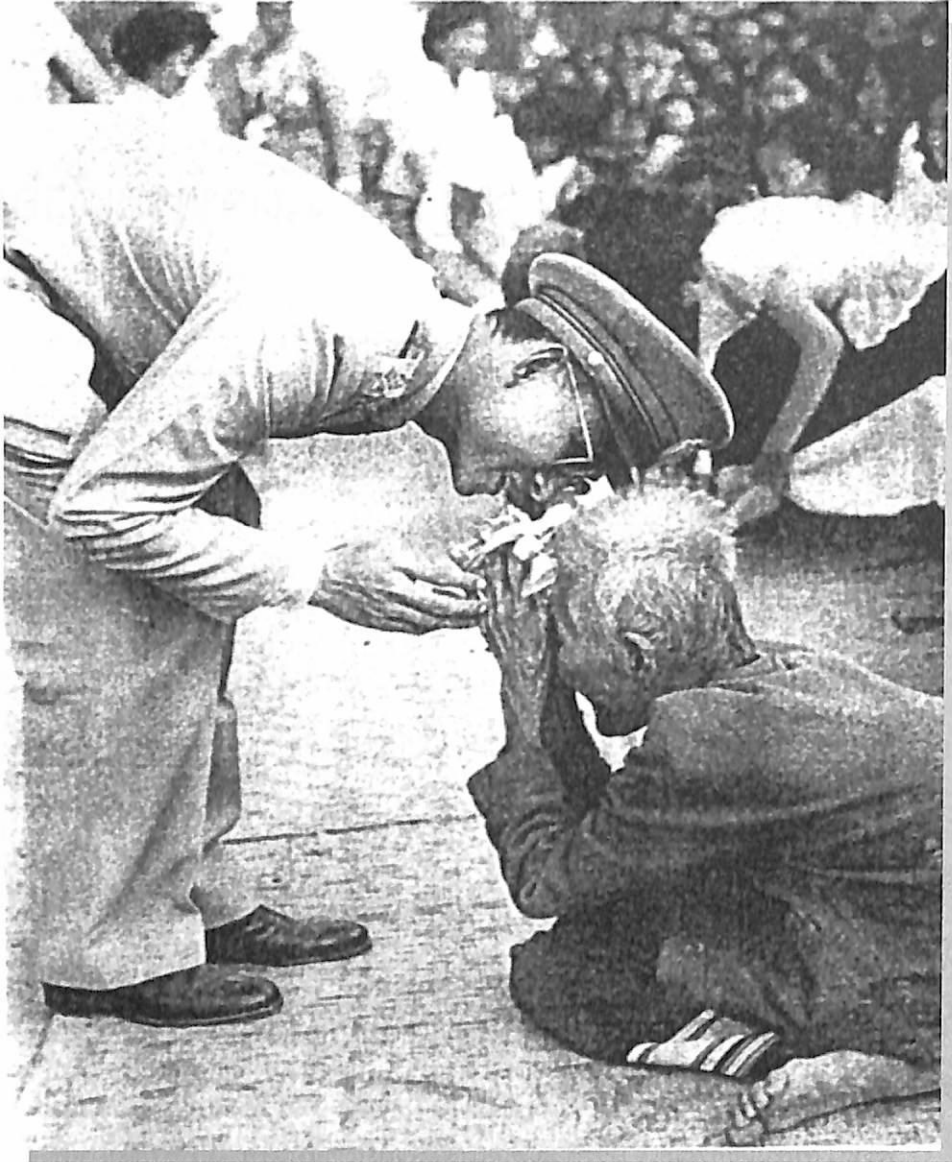

สาระสังเขปเนื่องในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นางสายไหม จบกมลศึก

พุทธศักราช ๒๕๔๙ นี้ เป็นมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และพุทธศักราช ๒๕๕๐ จะเป็นมหามงคลสมัยที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พระองค์คือพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวในบรรดาประเทศที่มีพระราชอาธิบัติเป็นพระประมุข ที่สื่อมวลชนต่างประเทศประกาศยกย่องว่า ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวในโลกที่ทรงงานหนักที่สุดเพื่อชาติและประชาชนของพระองค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๙ และเสด็จสู่พื้นที่ชนบทเยี่ยมเยียนประชาชน เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๘ ทรงพบปัญหาความทุกข์ยากอันเกิดจากความขาดแคลนในบ้านเมืองทั่วทุกภูมิภาค ทรงขจัดความเดือดร้อนของอาณาประชาราษฎร์ให้ผ่านพ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง ทรงคิดค้น ทดลอง แสวงหา สร้างสรรค์ แก้ปัญหา อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา ทุกรูปแบบเพื่อบรรลุเป้าหมาย ทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าและประชาชนอยู่อย่างร่มเย็น จึงต่างเทิดทูนว่า พระองค์คือ “พระมหากษัตริย์นักพัฒนาของชาติไทย” พระราชกรณียกิจตลอดเวลาที่ทรงดำรงสิริราชสมบัติ ๖๐ ปี นั้นเหลือที่จะคณานับได้

การเสด็จเยี่ยมราษฎร เริ่มเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วทุกแห่งหน ปราบปรามจะให้อยู่เย็นเป็นสุขทั่วหน้า ได้เสด็จออกเยี่ยมเยียนประชาชนตั้งแต่ต้นรัชกาล ทั้งภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ มีภาพหญิงชราอายุกว่า ๑๐๐ ปี มาคอยรับเสด็จตั้งแต่เช้าจดเย็นจนดอกบัวในมือเหี่ยว และเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินถึงยายจบนุชา ทรงค้อมพระองค์รับจบนุชาพระเศียรเกือบติดกับศีรษะยายผู้นั้น เป็นภาพอมตะที่เห็นกันทั่วไป

ในแต่ละภาคมีพระราชนิเวศน์เป็นศูนย์กลาง ภาคเหนือ คือ ภูพิงค์ราชนิเวศน์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ภูพานราชนิเวศน์ และภาคใต้ คือ ทักษิณราชนิเวศน์ ทุกพื้นที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงศึกษาแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศอย่างซ้ำของธานีชานาญ สามารถเสด็จฯ เข้าไปสู่ท้องที่มีพระราชประสงค์อย่างถูกต้องรวดเร็วเป็นอัศจรรย์ ทรงรู้จักสภาพภูมิประเทศได้ลึกซึ้งยิ่งกว่าผู้ที่อยู่อาศัยตามปกติ ท้องที่หลายแห่งเป็นเขาสูงทुरกันดาร บางแห่งเป็นทุ่งดินพรุ บางแห่งยังไม่มีถนนนำเข้าไปถึง บางแห่งต้องเสด็จพระราชดำเนินด้วยพระบาทระยะทางเป็นสิบๆ กิโลเมตร พระองค์ก็ได้ทรงบุกบันไปถึง นำความหวัง กำลังใจ และ ชุบชีวิตใหม่ให้แก่ผู้ยากไร้ด้อยโอกาส ด้วยมีนายแพทย์ มียารักษาโรค มีพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ สำหรับประกอบอาชีพ

การเยี่ยมเยียนราษฎรอย่างใกล้ชิดทำให้ทรงเข้าใจถึงความทุกข์ของประชาชนอย่างแท้จริง จึงได้เกิดโครงการตามพระราชดำริจำนวนมากกว่า ๒,๐๐๐ โครงการตามมา การเสด็จแดนทुरกันดาร เป็นพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติประดุจเข้าสู่สนามรบ เพื่อขับไล่ข้าศึก คือ ความยากจน ให้ผ่านพ้นไปจากแผ่นดิน

โอกาสนี้ จึงได้ลองรวบรวม “คำศัพท์” อันเป็นสาระสังเขปที่เกิดขึ้นเนื่องจากพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการพัฒนาและการช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆ ตั้งแต่ต้นรัชสมัยเป็นต้นมา ย่อมจะหยั่งเห็นน้ำพระราชหฤทัยอันไพศาลและแสนประเสริฐแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สดุดีที่จะพรรณนาได้ ประมวลคำสาระโดยสังเขปที่ควรทราบมีดังนี้

โครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดา เริ่มเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๕ อยู่ในเขตพระราชฐานสวนจิตรลดา เป็นโครงการเกษตรที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทดลองให้ตัวอย่างก่อนนำออกสู่ประชาชน มี ๒ ลักษณะ คือ โครงการที่มีใช้ธุรกิจ และกิ่งธุรกิจ

โครงการมีใช้ธุรกิจ ประกอบด้วย การเลี้ยงปลาหมอเทศ ปลานิล ป่าไม้สาธิต หนาวทดลอง ข้าวไร่ แก๊สชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพันธุกรรมพืช สวนพืชสมุนไพร การปลูกหวาย ปลูกพืชปราศจากดิน สำหรับยเกลือหวทอง ขจัดน้ำเสียด้วยผักตบชวา

โครงการกิ่งธุรกิจ ประกอบด้วย โรงโคนม นมผง ศูนย์รวมนม โรงนมเม็ด โรงเนยแข็ง โรงผลิตน้ำผลไม้ โรงอบผลไม้ โรงเห็ด โรงอาหารปลา โรงกลั่นแอลกอฮอล์ เชื้อเพลิงสีเขียว โรงหล่อเทียนหลวง อาคารชัยพัฒนา

ห้วยมงคล โครงการช่วยเหลือราษฎรโครงการแรก เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๕ อยู่ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระยะทางห่างจากตัวเมืองเพียง ๒๐ กิโลเมตร แต่ขณะนั้น เป็นท้องที่กันดารไปมาลำบากมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตำรวจตระเวนชายแดนนำรถบูลโดเซอร์มาทำถนน เพื่อให้ราษฎรในหมู่บ้านนี้สามารถนำผลผลิตทางการเกษตรออกไปจำหน่ายได้ และในปีรุ่งขึ้นได้สร้างอ่างเก็บน้ำเขาเต่า อีกหลายโครงการ ได้แก่ โครงการสหกรณ์ โครงการเลี้ยงกุ้งของชาวชะอำ การเพาะปลูกยางนา ๑,๒๐๐ ต้น ซึ่งได้เพาะพันธุ์ไว้ที่โครงการสวนพระองค์ในสวนจิตรลดา นำออกมาระบายพันธุ์สำหรับปลูก ๒ ข้างทางของถนนเพชรเกษม

ภาพยนตร์สวนพระองค์ เป็นภาพยนตร์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ การพระราชพิธี รัฐพิธี และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงต้นรัชสมัย โปรดเกล้าฯ ให้บันทึกไว้ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๔ เมื่อราษฎรเดือดร้อนด้วยภัยพิบัติต่างๆ ทั้งการเจ็บป่วย การศึกษา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำออกฉาย ณ ศาลาเฉลิมกรุง เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๗ เป็นต้นมา ทรงนำรายได้ไปบำรุงกิจการที่เป็นนั้นๆ สามารถคลี่คลายปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้เป็นอย่างดี เช่น ก่อสร้างอาคารในสภาภาษาไทย สถานพยาบาลในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ กิจการแพทย์ที่ขาดแคลนงบประมาณ และโรงเรียน

ทุนอานันทมหิดล ทุนการศึกษาพระราชทานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงก่อตั้งขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๘ เป็นทุนการศึกษาที่พระราชทานแก่บัณฑิตสาขาแพทย์ที่ผลการเรียนดีเยี่ยม ให้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาความรู้ชั้นสูงเพิ่มเติมในต่างประเทศ ทุนนี้ได้ขยายเป็นมูลนิธิอานันทมหิดล เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๒ ขยายสาขาวิชาจากแพทยศาสตร์ เป็นสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ อักษรศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และโบราณคดี ซึ่งได้มีผู้รับทุนถึงปัจจุบันจำนวนเกือบ ๑๐๐ คน

สถาบันราชประชาสมาสัยพระประแดง คือ สถานที่บำบัดและควบคุมผู้ป่วยโรคเรื้อรัง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๘ เพื่อเร่งรัดให้มีการศึกษาค้นคว้าหาทางกำจัดให้โรคเรื้อรัง

หมดไปจากประเทศไทยภายในเวลา ๑๒ ปี ซึ่งขณะนั้นมีผู้ป่วยเป็นจำนวนมาก ปรากฏว่า ระหว่าง พุทธศักราช ๒๔๙๘ - ๒๕๑๓ สามารถพิชิตโรคได้เป็นผลสำเร็จ นอกจากนั้น ทรงแยกบุตร ผู้ป่วยออกมาไว้ ทรงให้การศึกษาล่าเรียน เติบโตขึ้นอย่างไม่มีปมด้อย

เวชพาหน์ เป็นเรือยนต์พระราชทานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมอบให้ สภากาชาดไทยแล่นออกไปบริการประชาชนที่เจ็บป่วยริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๘

ฝนหลวง คือการทำฝนเทียม ริเริ่มโครงการเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๘ เป็นการ ช่วยเพิ่มน้ำในผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินในพื้นที่เพาะปลูกที่ไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ เมื่อฝนทิ้งช่วง พืชพันธุ์เสียหาย เป็นงานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาค้นคว้าทางวิชาการด้าน วิทยาศาสตร์ โดยนำสารเคมีขึ้นโปรยเหนือก้อนเมฆ การค้นคว้าได้สำเร็จสมบูรณ์ในพุทธศักราช ๒๕๑๒ มีสถานีฝนหลวงเป็นเครือข่ายทั่วประเทศตราบถึงปัจจุบัน

ปืนเกล้า คือ เครื่องสีข้าว ระบบแรงเหวี่ยง ที่ทรงสร้างขึ้นในสวนจิตรลดา เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๑๔ เพื่อเผยแพร่ให้เกษตรกรใช้สีข้าวในชนบท

ควายเหล็ก เป็นรถไฟที่ทรงประดิษฐ์เพื่อทดแทนแรงงานโคกระบือ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๑

ธนาคารข้าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงช่วยเหลือเกษตรกรหลังเก็บเกี่ยว ให้ได้รับผลประโยชน์จากผลผลิตอย่างยุติธรรม เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๓ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหา ข้าวได้ ปัจจุบันมีธนาคารข้าวทั่วประเทศกว่า ๕,๐๐๐ แห่ง

เจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ เป็นโรงเรียนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชทานแก่ชาวไทยภูเขา ภาคเหนือ แห่งแรกที่จังหวัดเชียงราย เมื่อ พุทธศักราช ๒๔๙๙ แล้วขยายออกไปสู่จังหวัดต่างๆ ทั่วภาคเหนือ โดยอยู่ในความดูแลของ ตำรวจตระเวนชายแดน

ร่มเกล้า เป็นโรงเรียนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ สร้างให้แก่เด็กในถิ่นทุรกันดารทางไกลคมนาคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แห่งแรกที่บ้านหนองแคน ตำบลดงหลวง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๖ เป็นช่วงที่ดินแดนภาคนี้ มีความคิดแตกแยกในลัทธิการเมือง โรงเรียนร่มเกล้าได้ขยายออกไปทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โรงเรียนราชวินิต เป็นโรงเรียนพระราชทานในกรุงเทพมหานคร โดยพระราชทานที่ดินสวนเพาะชำหลังกองบัญชาการกองทัพอากาศที่ ๑ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๑ ขนาดเนื้อที่ ๖ ไร่ สร้างเป็นโรงเรียนประถม คำว่า ราชวินิต เป็นชื่อพระราชทาน แปลว่า สถานอบรมสั่งสอนกุลบุตร กุลธิดาโดยพระราชา ซึ่งได้แพร่ขยายต่อไปที่สนามม้านางเลิ้งและบางแก้ว

โรงเรียนมัธยม เช่น โรงเรียนวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์ อยู่ที่ ตำบลบางปู อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดสันติการาม อยู่ที่อำเภอปากท่อ โรงเรียนวัดป่าไถ่ อยู่ที่อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โรงเรียนนันทบุรีวิทยา อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน และโรงเรียนวัดบ้านบึงเหล็ก อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ล้วนเป็นโรงเรียนระดับมัธยม ที่สร้างขึ้นในพุทธศักราช ๒๕๐๙

มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ กองทุนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงก่อตั้งขึ้นเมื่อเกิดวาทภัยที่แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕ จังหวัดในภาคใต้หลายจังหวัดได้รับความเสียหายมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบรรเทา

ความเดือดร้อนของประชาชนทุกวิถีทาง ทรงออกประกาศเชิญชวนทางสถานีวิทยุ อ.ส. พระราชวังดุสิต ขอรับเสื้อผ้า อาหาร ได้มีประชาชนร่วมบริจาคทรัพย์เป็นจำนวนมาก ทรงก่อตั้งเป็นทุนช่วยเหลือ และเป็นทุนการศึกษาของเด็กกำพร้าที่สูญเสียครอบครัวกว่า ๒๐๐ คน ซึ่งความหมายของคำว่า “ราชประชานุเคราะห์” นั้น คือ พระราชาและราษฎรร่วมช่วยกัน ทุนนี้ได้ขยายเป็นมูลนิธิดำเนินงานครอบคลุมอย่างกว้างขวางสืบถึงปัจจุบัน

แพทย์หลวงและแพทย์พระราชทาน เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้มีเจ้าหน้าที่ แพทย์ พยาบาล เครื่องมือ เครื่องใช้ ยารักษาโรค และเครื่องมือทันตกรรม เพื่อตามเสด็จในถิ่นทุรกันดารตามชนบทเมื่อทรงเยี่ยมราษฎร เป็นการสงเคราะห์แก่ผู้เจ็บป่วยที่อยู่ห่างไกลการเยียวยาครั้งแรก เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๙

พระพุทธรูปราชูปถัมภ์ คือพระพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างพระราชทานแก่ประชาชนจังหวัดต่างๆ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๒๓ เซนติเมตร สูง ๔๐ เซนติเมตร ประดิษฐานไว้ประจำจังหวัดทั่วราชอาณาจักร

พระพุทธรูปโรคนักรายชัชววัฒนจักรทิต เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองประจำ ๔ ทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้าง ที่จังหวัดราชบุรี ลำปาง สระบุรี และพัทลุง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ราษฎรในเขตพื้นที่สีแดง เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๙

ภูมิทาน คือ ที่ดินพระราชทานใน ๘ จังหวัดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้แก่ราษฎร ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี นครปฐม นครนายก พระนครศรีอยุธยา ราชบุรี เพชรบุรี สระบุรี และฉะเชิงเทรา สนับสนุนพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดิน เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๘ เพื่อการเกษตร เป็นที่ดินพระราชทาน ๕๓,๙๔๒ ไร่ จำนวน ๒๖๙ โฉนด ซึ่งสำนักงานที่ดินดำเนินงานได้เรียกที่ดินนี้ว่า **ภูมิทาน** และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้รับการสดุดีว่าทรงเป็น “นักปฏิรูปที่ดินคนแรกของไทย”

โครงการพระดาบส โปรดเกล้าฯ ให้จัดการสอนตามวิถีทางการเรียนสมัยเก่า เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๙ เป็นโรงเรียนฝึกสอนอบรมผู้มีศรัทธาชนชวยหาความรู้ประกอบอาชีพ แต่มีทุนทรัพย์น้อย ต้องดั้นด้นแสวงหาวิชาจากศิลาปาโมกข์อย่างโบราณ เปิดสอน เครื่องยนต์ ไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์

โครงการพัฒนาที่ดิน หรือการจัดสรรที่ดินทำกินตามพระราชประสงค์ เป็นโครงการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมแล้วจัดสรรให้ประชาชนอยู่อาศัยแห่งแรกที่ตำบลหุบกระพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๗ เป็นที่ดินกว่า ๑๐,๐๐๐ ไร่ เดิมเป็นที่รกร้างเสื่อมสภาพจากป่าสงวน หากทิ้งไว้จะกลายเป็นทะเลทรายได้ ได้พัฒนาแหล่งน้ำ บำรุงดิน วิจัยการปลูกพืชสร้างถนน ปลูกหญ้า เลี้ยงโค กระบือ ฝึกอาชีพให้ราษฎรสามารถช่วยตนเองได้ เพื่อให้ผืนดินเกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นโครงการตัวอย่างที่สมบูรณ์ ครั้นพุทธศักราช ๒๕๑๑ ได้ขยายต่อที่ดอนขุนห้วยและหนองหอย ในหุบกระพงนั้น จัดสรรให้เกษตรกร ๑๒๐ ครอบครัว เข้าทำกิน โครงการลักษณะนี้แผ่ขยายกว้างขวางทั่วประเทศในกาลต่อมา ทรงได้รับการถวายพระนามว่าเป็น **นักวิชาการน้ำและดิน**

โครงการหลวง เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๒ เป็นโครงการพื้นที่บนภูเขา ประกอบด้วย โครงการพัฒนาชาวเขา หรือ “โครงการหลวงพัฒนา ภาคเหนือ” โครงการสถานีเกษตรหลวงในพระราชานุเคราะห์ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น **โครงการหลวง** เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๒๓ มีวัตถุประสงค์สนับสนุนให้ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่นแล้วหันมาปลูกพืชอื่นทดแทน โดยตั้งสถานีวิจัยพืชพันธุ์ไม้ต่างๆ ปลูกพืชเมืองหนาว และไม้ผลเมืองหนาว ๔ สถานี คือ อ่างช้าง ปางตะ ขุนวาง ขุนกลาง ที่จังหวัดเชียงใหม่ สถานีเกษตรกรรมที่สูง ๘ แห่ง คือ อินทนนท์ ห่งหลวง แม่แล ปางอุ๋ง แก่น้อย อ่างช้าง แม่ปูนหลวง ที่บ้านแม่ลาน้อย จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน เพื่อแก้ปัญหาชาวเขากว่า ๓,๐๐๐ คน ที่แร้นแค้นกันดาร มีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย สร้าง “สวนสองแสน” ที่ดอยปุย จากพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เป็นสวนธรรมชาติงาม อากาศดี แต่สภาพดินแล้ว โปรดให้ทดลองปลูกพืชเมืองหนาว ดอกไม้ ผลไม้ เพื่อนำมาส่งเคราะห์ชาวเขา ได้รับความสนับสนุนจากสหประชาชาติและบังเกิดผลสำเร็จอย่างดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชธิบายว่า โครงการหลวงช่วย ๓ อย่าง คือ

- **ช่วยชาวเขา** คือ ทำให้ชาวเขามีอาชีพอยู่ดีกินดี
- **ช่วยชาวเรา** คือ ชาวเขาหยุดทำไร่เลื่อนลอย ปลูกพืชเสพติด และทำลายต้นน้ำ
- **ช่วยชาวโลก** คือ ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่น ชาวโลกก็ไม่เดือดร้อน

โครงการพัฒนา เป็นโครงการตามพระราชดำริ เริ่มเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕ เมื่อทรงศึกษาข้อมูลต่างๆ จากการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประชาชนในท้องที่ทุรกันดารทั้งหมด

ทุกภาค ระหว่างพุทธศักราช ๒๔๙๘ - ๒๕๐๔ แล้ว จึงทรงเริ่มโครงการเกษตรอย่างจริงจัง เพื่อการพัฒนาประเทศ มีแนวในการพัฒนา ๓ ประการ คือ

- พึ่งตนเอง เป็นการช่วยพัฒนาชาชนบทให้มีศักยภาพพึ่งตนเองได้ เช่น การแก้ปัญหาเรื่องตั้งธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ ให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ เช่น การเกษตร การประมง

- การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นโครงการที่มุ่งช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่ราษฎรกำลังเผชิญ เช่น การขัดแย้งในลัทธิการปกครอง และการถูกกดขี่

- ส่งเสริมความรู้สมัยใหม่ที่เหมาะสม เช่น การนำฝนหลวงมาใช้แก้ปัญหา การสร้างเครื่องสูบน้ำมันปาล์ม ทำแก๊สชีวภาพ ฯลฯ

ต้นแบบของโครงการนี้ได้แผ่ขยายไปสู่โครงการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศโดยมีศูนย์กลางอยู่แต่ละภาค ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวพระราชดำริว่า “พื้นที่ของศูนย์ทุกแห่ง ก็คือย่อส่วนภูมิภาคของท้องถิ่น ซึ่งลักษณะแตกต่างกันแล้วทำการศึกษาพัฒนาด้านเกษตรกรรมสาขาต่างๆ” เมื่อดำเนินการทดลองเป็นผลสำเร็จ จึงจัดแสดงสถิติผลการทดลองวิจัยภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาในทำนองพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการยืนยันว่างานศึกษาการพัฒนาทุกงานที่สถิติให้ประชาชนนั้น สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้โปรดให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา ๖ ศูนย์ กระจายอยู่ในพื้นที่ภาคต่างๆ ทั้ง ๔ ภาค คือ

ภาคกลาง คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา งานหลักคือการค้นคว้าทดลอง สถิติเกี่ยวกับการพัฒนาที่ทำกินของราษฎรให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยวัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชหลายๆ ชนิด

ภาคกลางตะวันตก คือ ศูนย์พัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มุ่งเน้นการศึกษาแนวทางพัฒนาสภาพป่าเสื่อมโทรม โดยแสวงหาวิธีการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการเพาะปลูก ปรับปรุงและรักษาสภาพป่าพร้อมๆ กับมีรายได้และผลประโยชน์จากป่า

ภาคกลางตะวันออก คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อยู่ที่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นศูนย์ศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้านประมงชายฝั่ง เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิต เป็นการพึ่งตนเองในระยะยาว

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร มุ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เน้นการปรับปรุงบำรุงดิน เร่งรัดพัฒนาป่าไม้ โดยอาศัยระบบชลประทาน และการปลูกพืชเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการเพิ่มรายได้

ภาคเหนือ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อยู่ที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีงานหลักศึกษาค้นคว้ารูปแบบที่เหมาะสมของการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธาร เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งรูปแบบการพัฒนาต่างๆ ที่ทำให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อม

ภาคใต้ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส มีเป้าหมายในการวิจัยดินพรุ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ ไร่ ในภาคใต้ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรมให้ได้มากที่สุด

โครงการพัฒนาต้นน้ำ เป็นโครงการที่มีอยู่ในทุกภาคของประเทศและดำเนินการตั้งแต่ต้นรัชสมัย สิบมาถึงปัจจุบัน

โครงการชลประทาน เป็นโครงการที่ต่อเนื่องกับโครงการพัฒนาต้นน้ำ ดำเนินการครอบคลุมพื้นที่เพื่อการเกษตรทั่วประเทศ

โครงการสร้างทาง เป็นโครงการพัฒนาการคมนาคม ยังมีอยู่ทั่วไปทุกภูมิภาค

มูลนิธิชัยพัฒนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงตำแหน่งนายกิตติมศักดิ์ ก่อตั้งเมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๑ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดชัยมงคลพัฒนา จังหวัดสระบุรี ทดลองโครงการทฤษฎีใหม่

กังหันน้ำชัยพัฒนา หรือเครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประดิษฐ์ขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๖ ทำให้คณะกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติ มีมติทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลชนะเลิศในงานคิดค้นหรือสิ่งประดิษฐ์ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ชาติ ประจำปี ๒๕๓๖ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ได้รับจดทะเบียนสิทธิบัตร ซึ่งนับว่า

เป็นสิ่งประดิษฐ์เครื่องกลเติมอากาศ เครื่องที่ ๙ ของโลก ที่ได้รับสิทธิบัตร กำหนดวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ เป็น “วันนักประดิษฐ์”

คำสารเสงเขปที่เนื่องในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังมีอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถนำมารวมในโอกาสนี้ ที่คัดเลือกมาเป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อต้นรัชกาลส่วนหนึ่ง เป็นกระจกส่องให้เห็นพระอัจฉริยภาพที่ทรงริเริ่มงานในฐานะนักพัฒนานั้นก้าวไกล มีความเชื่อมโยงมาสู่งานพัฒนาสมัยใหม่ ซึ่งจะได้รวมคำที่แสดงถึงพระราชกรณียกิจมาเพิ่มเติมต่อไป.

การเสกทำน้ำพระพุทธรมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

นางสายไหม จบกมลศึก

พระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล ในการพระราชพิธีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ที่จะมาถึงในอีกไม่ช้านี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล ณ มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ในการพระราชพิธี จะมีการถวายน้ำพระพุทธรมนต์ศักดิ์สิทธิ์ เรียกว่า “น้ำสรองอภิเชก” เหมือนเมื่อครั้งพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ พุทธศักราช ๒๕๓๐ และ ๖ รอบเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๒ น้ำสรองอภิเชกนั้น จะประกอบพิธีปลุกกรรม เสกทำเป็นน้ำพระพุทธรมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ดังเช่นน้ำสรองมูรธาภิเชก เหมือนเมื่อครั้งพระราชพิธีบรมราชาภิเชก พุทธศักราช ๒๕๓๓ ในการนี้ จะนำได้เรื่องการเสกทำน้ำพระพุทธรมนต์ศักดิ์สิทธิ์ มาบรรยายให้ทราบทั่วกัน

พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นงานยิ่งใหญ่ที่มีเคยปรากฏมาก่อนรัฐบาลได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดงานเฉลิมพระเกียรติ แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงมีต่อชาติและประชาชนชาวไทย ในพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับ

การถวายพระพรชัยมงคล ณ พระที่นั่งชัยมังคลาภิเษก มณฑลพระราชพิธีท้องสนามหลวงนั้น มีการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายน้ำสรงอภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสมือนตั้งผู้น้อยรดน้ำอวยพรผู้ใหญ่เมื่อมีอายุครบ ๖๐ ปี ทั้งนี้เพราะคำว่า “สรงอภิเษก” ความหมายคือ “การรดน้ำ”

การถวายน้ำอภิเษกในนามผู้แทนประชาชนชาวไทย คือ นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และประธานศาลฎีกา รินหลังน้ำพระพุทธรมณฑ์ศักดิ์สิทธิ์ถวายจากพระเต้าปทุมนิมิต ทอง นาก เงิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับด้วยพระครอบมูรธาภิเษก

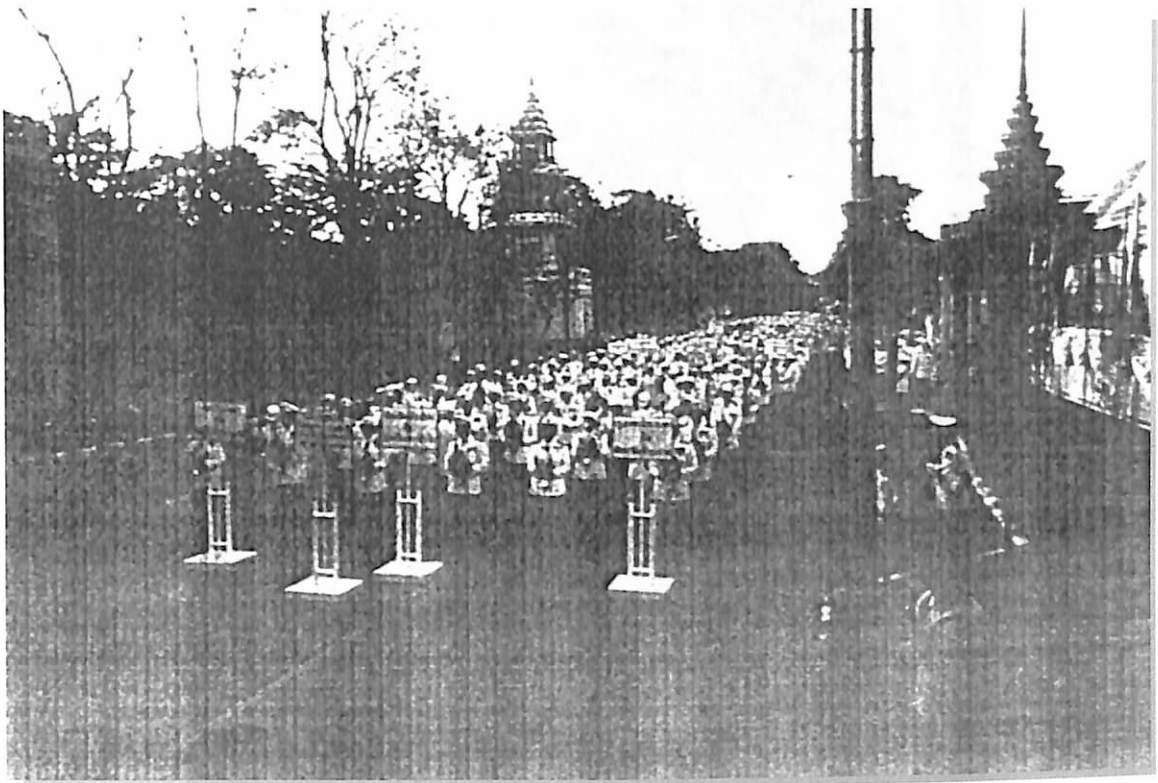
ครั้นพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๒ ผู้แทนประชาชนชาวไทย คือ นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ก็ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายน้ำสรงอภิเษก ในพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคลของพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ในพระราชวังดุสิต หากการถวายน้ำสรงอภิเษกครั้งนั้น ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายทั้งพระเต้าปทุมนิมิต ทอง นาก เงิน ที่ประดิษฐานในมณฑปมิได้รินหลังถวายโดยตรงเช่นพระราชพิธีครั้งก่อน ซึ่งการถวายน้ำสรงอภิเษก ในพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล ในมหามงคลพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ณ มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทนั้น มีการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายน้ำสรงอภิเษกเช่นเดียวกับพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๒

ส่วนน้ำที่นำมาเสกทำน้ำพระพุทธรมณฑ์ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อถวายเป็นน้ำสรงอภิเษก ทั้ง ๓ โอกาสที่กล่าวมา ประกอบด้วยน้ำจากแหล่งน้ำสำคัญ ๓ ลักษณะ คือ

๑. แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ตามโบราณราชประเพณี
๒. แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
๓. แหล่งน้ำในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนเคารพเลื่อมใสและแหล่งน้ำเส้นชีพสำคัญ

ของจังหวัด

เฉพาะแหล่งน้ำลักษณะที่ ๓ เป็นแหล่งน้ำที่พิจารณาขึ้นใหม่ ทั้งนี้ เนื่องจากแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ตามโบราณราชประเพณีและพระราชพิธีบรมราชาภิเษกบางแห่งเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมจนขาดความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพระราชพิธีประการหนึ่ง ประกอบกับรัฐบาลต้องการ

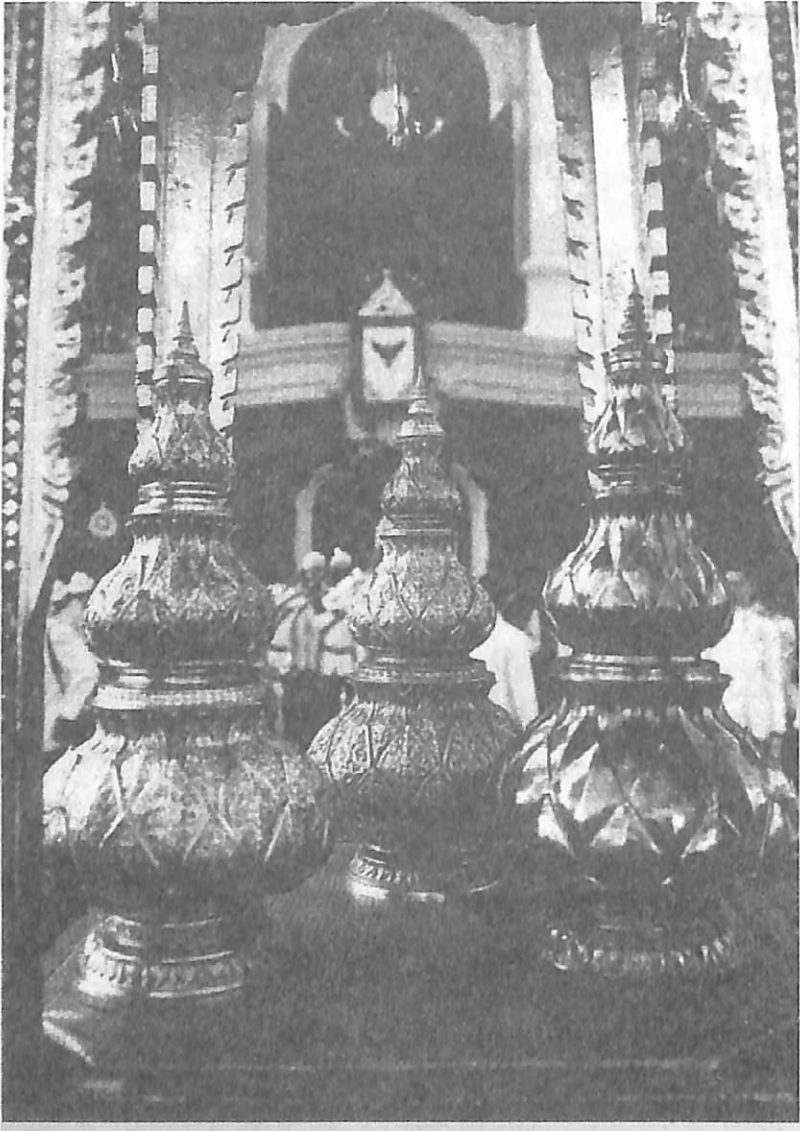

ให้ทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักรมีส่วนร่วมแสดงความจงรักภักดีในโอกาสสำคัญอีกประการหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้เพิ่มคุณลักษณะของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งได้รวมถึงแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ของประชาชนและแหล่งน้ำเส้นชีพสำคัญของแต่ละจังหวัดด้วย

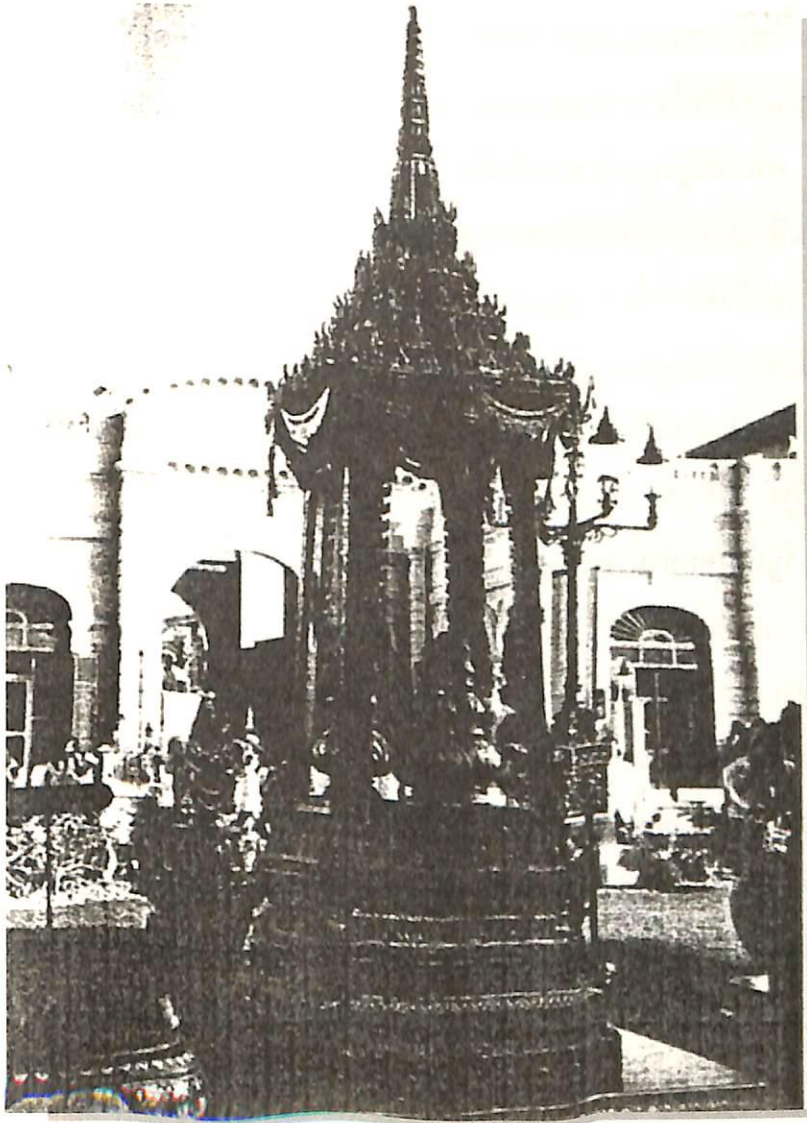
แหล่งน้ำเส้นชีพ หมายถึง ลำน้ำที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนใน ๗๖ จังหวัด

เฉพาะน้ำศักดิ์สิทธิ์ของกรุงเทพมหานคร ใช้น้ำพระพุทธมนต์จากหอศาสตราคม ในพระบรมมหาราชวัง

พิธีพิธีกรรมน้ำศักดิ์สิทธิ์จากแต่ละแหล่ง จะมีพิธีตักน้ำ และประกอบพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์พร้อมกันทุกจังหวัด โดยประกอบพิธี ณ วัดสำคัญของจังหวัด เสร็จแล้วบรรจุน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์จากทุกแหล่งน้ำนั้น รวมลงในเต้า ๑ ใบ เชิญมามอบให้กระทรวงมหาดไทย เพื่อประกอบรัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์อีกครั้ง

ในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๙๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ นี้
 พิธีปลีกรรมตักน้ำ ฝ่ายโหรพราหมณ์ กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ได้คำนวณฤกษ์
 ตามคัมภีร์ฎีกาโหราศาสตร์นิยม กำหนดฤกษ์ตักน้ำ วันศุกร์ ที่ ๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐
 เวลา ๑๕ นาฬิกา ๔๙ นาที เป็นปฐมฤกษ์ ไปจนถึงเวลา ๑๖ นาฬิกา ๑๙ นาที เป็นที่สุดแห่งฤกษ์
 พิธีเสกน้ำพระพุทธรูปมงคลศักดิ์สิทธิ์ในภูมิภาค กำหนดวันจันทร์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน
 พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๑๗ นาฬิกา ๓๙ นาที เป็นปฐมฤกษ์ ไปจนถึงเวลา ๑๘ นาฬิกา ๐๙ นาที
 เป็นที่สุดแห่งฤกษ์

และรัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธรณ์ตักดีลสิทธิ์ในกรุงเทพมหานคร กำหนดวันจันทร์ที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๑๖ นาฬิกา ๑๙ นาที เป็นปฐมฤกษ์ ไปจนถึงเวลา ๑๖ นาฬิกา ๔๙ นาที เป็นที่สิ้นสุดแห่งฤกษ์

พิธีพลีกรรมตักน้ำ ผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งกายชุดปกติขาวหรือขาว มีดอกไม้ธูปเทียนบูชาเทพดาอารักษ์ ณ แหล่งน้ำตักดีลสิทธิ์นั้น ๆ กล่าวคำสักการบูชาแล้ว ตักน้ำบรรจุลงในภาชนะ ห่อด้วยผ้าขาว นำไปพักไว้ ณ วัดสำคัญของจังหวัด

พิธีเสกทำน้ำพระพุทธรณ์ตักดีลสิทธิ์ในภูมิภาค ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานในพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย รับศีล พระสงฆ์ ๑๐ รูป เจริญพระพุทธรณ์ ครั้นเวลาฤกษ์ พระสงฆ์

เจริญคาถาเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ประทานในพิธีจุดเทียนที่ติดไว้ที่ปากบาตร หรือชั้นสาคร ซึ่งรวมบรรจุน้ำศักดิ์สิทธิ์จากทุกแหล่งน้ำของจังหวัด แล้วประเคนถวายประธานสงฆ์หยดเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ครั้นเจริญพระพุทธมนต์เสร็จ ประทานในพิธีตักน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์บรรจุลงในเต้า ปิดฝาผนึกแน่น ท่อหุ้มด้วยผ้าขาว ประทับตรา แล้วเชิญมามอบให้กระทรวงมหาดไทย

เต้านั้นจัดทำขึ้นเป็นพิเศษลักษณะเหมือนกันทุกจังหวัด ทำด้วยกระเบื้องดินเผา สูง ๓๕ เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๔ เซนติเมตร กลางเต้ามีรูปตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ด้านตรงข้ามเป็นตราประจำจังหวัด จารึกคาถาว่า “อภฺยตงฺ เม อุทกํ วรํ” แปลว่า “น้ำอันประเสริฐศักดิ์สิทธิ์นี้ เทพดาเจ้าประสิทธิ์ประสาทแล้ว”

รัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ กระทรวงมหาดไทยแห่งเชิญน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่บรรจุในเต้า ๗๖ ใบ ไปยังพระอุโบสถพระอารามหลวงที่กำหนด นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ร่วมกันรินน้ำจากเต้าทั้ง ๗๖ ใบ ลงในชั้นสาคร พระครูพรหมมณเฑียรฐูปเทียนบูชาเทพเจ้า แล้วอ่านประกาศชุมนุมเทวดา พระสงฆ์ ๘๑ รูป มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อถึงบทพระคาถาเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ นายกรัฐมนตรีจุดเทียนที่ครอบพระกริ่งถวายสมเด็จพระสังฆราช เสกทำน้ำพระพุทธมนต์ จบแล้ว สมเด็จพระสังฆราชเสด็จไปทรงหลั่งน้ำพระพุทธมนต์จากครอบพระกริ่งลงในชั้นสาคร พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ชาวพนักงานประโคมฆ้องชัย ฆ้องยาวีร์ สังข์ แตร ดุริยางค์ พระครูพรหมมณเฑียรฐูปเทียนมนตร์ของคณะพรหมมณเฑียรฐูปลงในชั้นสาคร

นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ใช้ถ้วยศิลาจารึกคาถา ตักน้ำจากชั้นสาครบรรจุลงในพระเต้าปทุมนิมิต ทอง นาก เงิน เสร็จ พระสงฆ์จึงหยุดเจริญชัยมงคลคาถา

จะได้มีกระบวนแห่เชิญน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ที่บรรจุในพระเต้าปทุมนิมิตทั้ง ๓ องค์ จากพระอารามที่ประกอบพิธี ไปสู่มหาสมาคมพระราชพิธีเสด็จออกรับการถวายพระพรชัยมงคล เพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ ต่อไป

พระราชพิธีวันขึ้นปีใหม่กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นางสายไหม จบกมลคึก

วันขึ้นปีใหม่ของไทยเปลี่ยนจากวันที่ ๑ เมษายนมาเป็นวันที่ ๑ มกราคม เมื่อ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ในรัชกาลที่ ๘ การพระราชพิธี กำหนดเป็นพิธีสงฆ์ ๒ วัน ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย วันแรก วันที่ ๓๑ ธันวาคม เวลา ๑๖.๓๐ น. พระสงฆ์ ๒๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์พระราชพิธีขึ้นปีใหม่ วันที่ ๑ มกราคม เวลา ๑๐.๓๐ น. พระสงฆ์ ๒๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์พระราชพิธีขึ้นปีใหม่ และฉันภัตตาหารเพล

รัชกาลปัจจุบัน พุทธศักราช ๒๕๔๕ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จนิวัตประทับอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวร ทรงปฏิบัติพระราชกิจเนื่องในพระราชพิธีขึ้นปีใหม่เป็นปีแรก ลักษณะของพระราชพิธี เหมือนเช่นที่เคยปฏิบัติ คือ เป็นพระราชพิธีสงฆ์ทั้ง ๒ วัน หากทรงเพิ่มการถวายสักการบูชาพระสยามเทวาธิราช ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในวันที่ ๑ มกราคม ก่อนบำเพ็ญพระราชกุศลถวายภัตตาหารเพล ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยอีกรายการหนึ่ง

ในวันขึ้นปีใหม่ ณ ศาลาว่าการสำนักพระราชวังและศาลาสหทัยสมาคม ในพระบรมมหาราชวัง เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะเตรียมที่สำหรับข้าราชการและประชาชนลงนามถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ซึ่งทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าฯ ให้จัดปฏิทินหลวงสำหรับความสุขปีใหม่ พระราชทานแก่ผู้มาลงนามถวายพระพร อันเป็น ประเพณีสืบมาตราบปัจจุบัน

วันขึ้นปีใหม่นี้เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๕ นอกจากการพระราชพิธีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกรณียกิจที่สำคัญ คือ การพระราชทานพระราชดำรัสแก่ ประชาชน ซึ่งพระราชทานเป็นประจำทุกปีตราบปัจจุบัน จะได้นำพระราชดำรัสวันปีใหม่นี้ครั้งแรกมา แสดงไว้ ณ โอกาสนี้ ดังนี้

“ประชาชนชาวไทยทั้งปวง

ในวารดิถีขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๔๙๕ นี้ ข้าพเจ้าขอถือโอกาสปราศรัยและ อวยพรปีใหม่แก่ท่าน ก่อนอื่นขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่งที่ได้แสดงความชื่นชมยินดี มาต้อนรับเราอย่างหนาแน่น พร้อมเพรียง ขณะที่ข้าพเจ้าพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินีและ ลูกหญิงกลับมาพระนคร การต้อนรับของท่านในวันนั้นเปรียบเหมือนยาบำรุงหัวใจ ทำให้ข้าพเจ้า รู้สึกชุ่มชื่นมีกำลัง ในอันจะบำเพ็ญกรณียกิจหน้าที่ด้วยอุตสาหะพยายาม เพื่อความร่มเย็นเป็นสุข แห่งอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง และนับแต่วันที่เราได้มาอยู่ท่ามกลางท่านजनบัดนี้ ก็ประจักษ์แจ้งใน อหยาตย์ไมตรีจิต ที่แสดงแก่เราอยู่เป็นเนืองนิจ ทั้งนี้ ย่อมเป็นที่ตรึงใจ ทำให้เรารู้สึกใกล้ชิด สนิทสนมกับท่านทั้งหลาย

อันสถานการณ์ของโลกทั่วไป และของบ้านเมืองเราเป็นอย่างไร ก็ย่อมเป็นที่ ทราบกันอยู่แล้ว ทางที่จะช่วยให้ประเทศเราผ่านพ้นภัยพิบัติ มีความวัฒนาถาวรไปได้ก็โดยที่ เราชาวไทยทุกคนมีน้ำใจรักชาติอย่างแท้จริง ไม่ถือเอาประโยชน์ของตนและพรรคพวกแต่ฝ่ายเดียว มุ่งบำเพ็ญกรณียกิจหน้าที่ด้วยความสุจริต ขยันหมั่นเพียร เพื่อคุณประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เมื่อเป็นดังนี้แล้วสามัคคีก็ย่อมจะแผ่ขยาย กว้างขวางออกไปในระหว่างพี่น้องชาวไทยด้วยกัน ทำให้กำลังของชาติส่วนต่างๆ ประสานกัน เป็นปึกแผ่น สิ่งที่เคยยากก็จะกลายเป็นง่าย และสิ่งไม่เคยทำได้ก็กลับจะบรรลุผลสำเร็จอย่างงดงาม ด้วยอานุภาพแห่งความสามัคคี เพราะฉะนั้นขอให้พวกเราชาวไทยจงยึดมั่นในศีลธรรม ซึ่งบิดามารดา และครูบาอาจารย์ได้พร่ำสอนเรามาแต่เล็กและพยายามประพฤติปฏิบัติตาม ในอันจะส่งเสริม สามัคคีธรรมให้มั่นคงแผ่ขยายในระหว่างพี่น้องชาวไทยทั้งปวง เพื่อความวัฒนาถาวรของประเทศชาติ

อันเป็นที่รักของเราทุกคน ได้ผ่านพ้นอุปสรรคและภัยพิบัติทั้งปวง และขอความเจริญสุขสำราญจงมีแก่ท่านทั้งมวล เทอญฯ ”

นอกจากพระราชดำรัสปีใหม่ในปีแรกแห่งรัชสมัยแล้ว ยังมีพระพรชัยมงคลองค์สำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้เป็นของขวัญแก่ชาวไทยในปีแรกนี้ด้วย เป็นพระพรชัยมงคลที่ทรงตั้งพระราชหฤทัยมอบให้แก่ชาวไทยทุกๆ โอกาสที่วันปีใหม่เวียนมาถึง นั่นคือ เพลงพระราชนิพนธ์ “พรปีใหม่” ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ล่วงหน้าเพื่อบรรเลงแก่ปวงชนชาวไทยในวันปีใหม่อีกครั้งแรกวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๕ มีท่วงทำนองและเนื้อร้องที่ให้ความหมายลึกซึ้งที่สุดที่จะกล่าวได้ สะท้อนน้ำพระราชหฤทัยทรงรักและห่วงใยชาวไทยทั้งมวลยิ่งนัก

“สวัสดิ์วันปีใหม่พา	ให้บรรดาเราท่านรื่นรมย์
ฤกษ์ยามดีเปรมปรีดิ์ชื่นชม	ต่างสุขสมนิยมยินดี
ข้าวิงวอนขอพรจากฟ้า	ให้บรรดาปวงท่านสุขศรี
โปรดประทานพรโดยปราณี	ให้ชาวไทยล้วนมีโชคชัย
ให้บรรดาปวงท่านสุขสันต์	ทุกวันทุกคืนชื่นชมให้สมฤทัย
ให้รุ่งเรืองในวันปีใหม่	ผองชาวไทยจงสวัสดิ์
ตลอดปีจงมีสุขใจ	ตลอดไปนับแต่บัดนี้
ให้สิ้นทุกข์สุขเกษมเปรมปรีดิ์	สวัสดิ์วันปีใหม่เทอญฯ”

ต่อมา ทรงเพิ่มการบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตร บางปีวันที่ ๓๑ ธันวาคม บางปีวันที่ ๑ มกราคม และได้มีการทรงบาตรในที่ต่างๆ เช่น

พุทธศักราช ๒๕๐๑ ทรงบาตรที่สนามหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

พุทธศักราช ๒๕๐๒ เสด็จแปรพระราชฐาน ณ พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เสด็จลงทรงบาตรหน้าพระที่นั่งวิมมานวิหาร

มีกิจกรรมพิเศษที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติเพื่อบ้านเมืองอย่างหนึ่ง คือ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินชมการเล่นสัควาเป็น “สัควาถวายพระพรปีใหม่” เพื่อเก็บเงินสมทบทุนส่งเสริมและรักษามาตรฐานภาษาไทย ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วย

พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นโอกาสพิเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จออกทรง
 บาตรร่วมกับประชาชน ณ พลับพลาพิธี ท้องสนามหลวง ซึ่งพระราชทานพระราชดำรัสและพระปีใหม่
 ดังนี้

“ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย

ข้าพเจ้ามีความยินดีมาก ที่ได้มาอยู่ในท่ามกลางท่านทั้งปวงที่มาบำเพ็ญกุศล
 ขึ้นปีใหม่ร่วมกัน ขอขอบใจท่านทุกคนที่มีน้ำใจไมตรีจิตต่อข้าพเจ้าและพระราชินี ตลอดจนลูกๆ
 ทั้งคอยร่วมมือสนับสนุนเป็นกำลังใจให้แก่เราอย่างดียิ่งในกิจการงานทุกอย่าง

ในปีที่ล่วงไปแล้วมีความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่ยิ่งเกิดขึ้นในวิถีการเมือง ซึ่งทำให้
 เราเกิดมีความหวัง และเกิดความกระตือรือร้นที่จะแก้ไข ปฏิบัติตนปฏิบัติงานให้ดี มีประสิทธิภาพ
 ยิ่งขึ้นเพื่ออนาคตของเรา แต่ขณะเดียวกัน ก็มีวิกฤตการณ์หลายอย่างเกิดตามมา ทำให้กระทบ
 กระเทือนอย่างมากถึงฐานะทางเศรษฐกิจ การคลัง การเมือง ตลอดจนสวัสดิภาพและความมั่นคง
 ของชีวิต ทำให้หวั่นวิตกกันอยู่ทั่วไปในเวลานี้ ท่านทั้งหลายควรจะทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ว่า
 วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ มิใช่จะเกิดขึ้นแก่ประเทศไทยแห่งเดียว หากเกิดขึ้นทั่วไปในโลกทุก
 แห่งหน เป็นธรรมดาที่เราจะต้องกระทบกระเทือนด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กิจเฉพาะหน้าของ
 เราทั้งหลายทุกคนที่จะต้องทำก็คือ ต้องรับสถานการณ์อันวิกฤตนี้ด้วยใจอันมั่นคง ไม่หวั่นไหว และ
 ด้วยความรู้เท่าถึงการณ์ พร้อมกับร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติแก้ไขผ่อนหนักให้เป็นเบา ด้วยความสงบ
 และพร้อมเพรียง ไม่ก่อความวุ่นวายให้สถานการณ์ยิ่งร้ายลงไปอีก ทุกฝ่ายจำเป็นต้องเข้าใจในกัน
 และกัน เห็นใจกัน เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ร่วมกันอุ้มชูกันไว้ เหมือนดังที่
 ได้เคยอุ้มชูกันมาแต่กาลก่อน เมื่อรวมกันดังนี้ ก็จะเกิดพลังยิ่งใหญ่ ที่จะสามารถขจัดอุปสรรค
 ขัดข้องทั้งปวงให้หมดสิ้นไปได้ในที่สุด

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงปกปักรักษาท่านทั้งปวงให้
 ปราศจากภัยอันตรายและเหตุชั่วร้ายทุกสิ่ง ให้มีกำลังใจ กำลังใจ กำลังปัญญา และกำลังสามัคคี
 อันแน่นแฟ้น สามารถประกอบกรณียกิจน้อยใหญ่ในหน้าที่ของตน ๆ ให้บรรลุผล บรรลุความสำเร็จ
 ตามที่มุ่งหมาย เพื่อดำรงอิสราภาพ พร้อมทั้งความเจริญร่มเย็นเป็นปรกติสุขของบ้านเมืองให้สถาวร
 อยู่ตลอดไป ขอทุกท่านจงประสบแต่ความสุขสิริสวัสดิ์ และสิ่งที่พึงปรารถนาตลอดปีใหม่นี้
 โดยทั่วกัน”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงบาตรในวันขึ้นปีใหม่

บางครั้งโปรดเกล้าฯ ให้นำเด็กกำพร้า เด็กพิการที่มีอายุระหว่าง ๓ ขวบ - ๑๖ ปี เข้ามารับพระราชทานเลี้ยงอาหารจำนวนกว่า ๑,๕๐๐ คน ที่สนามหน้าพระที่นั่งอัมพรสถาน ในพระราชวังดุสิต ได้พระราชทานของขวัญเป็นที่ระลึก และเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมทหารหาญที่บาดเจ็บในราชการจากการป้องกันภัยและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

ในระยะหลังตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๓๑ เป็นต้นมาตราบถึงปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน ส.ค.ส. ปีใหม่เพิ่มจากการพระราชทานพระราชดำรัสปีใหม่ โดยทรงรังสรรค์รูปแบบ ข้อความ ด้วยคอมพิวเตอร์ พระราชทานแก่หน่วยงานและผู้ใกล้ชิด เป็นข้อความที่ชวนให้คิด ภาพ ส.ค.ส. และข้อความจะสะท้อนเหตุการณ์บ้านเมืองในลักษณะเตือนสติทั้งผู้บริหารประเทศระดับต่างๆ สะกิดใจให้ผู้รับต้องนำไปขบคิดถึงพระราชดำริให้ออกว่ามีพระราชประสงค์จะ

ทรงสั่งสอนประชาชนพลเมืองประการใดบ้าง โดยตีพิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยบูรพา เล ดังตัวอย่าง
ดังนี้

พุทธศักราช ๒๕๓๑ ว่า

สวัสดีปีใหม่ ๒๕๓๑

วันหนึ่งไป วันหนึ่งมา ถ้าเป็นวันที่หนึ่ง เดือนก็มา
ถ้าเป็นเดือนธันวาคม วันเดือนไป ปีใหม่ก็มา
วันเดือนปี จะไปจะมา เขาก็สวัสดี เขาก็ดี
เราชอบสุขสวัสดี ทุกวันทุกวัน ทุกเดือนทั้งขึ้นทั้งแรม
เราคิดดีทำชอบตลอดปี ก็จะเหมือนวันเดือนปี
จะไปจะมา เขาก็สวัสดี เขาก็ดี
ขอจงมีความสุขความเจริญ
ส.ค.ส. ปี ๒๕๓๑

พุทธศักราช ๒๕๓๖ ว่า

ส.ค.ส. พ.ศ. ๒๕๓๖

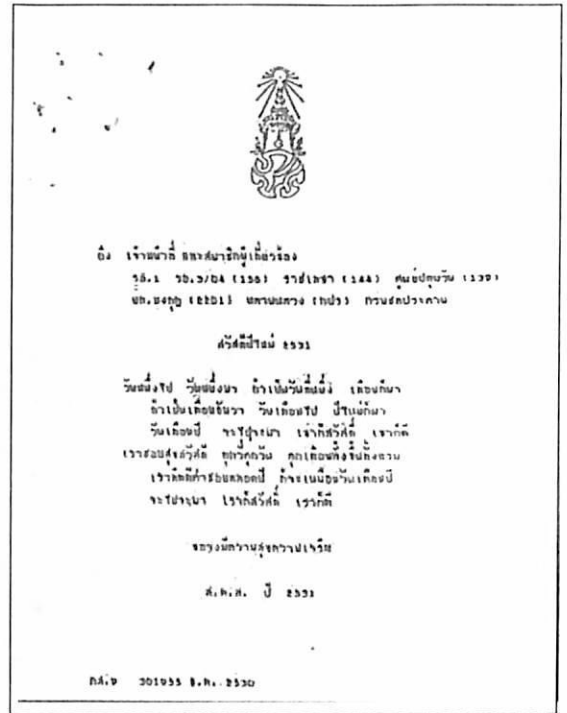
สวัสดีปีใหม่

แก้ปัญหา
หายากไม่
ให้ตามสูตร

พูดอะไร
ให้พูดง่าย
ไม่พูดผิด

คิดก่อนทำ
ทำตรงจุด
หยุดก่อนชน

ขอจงมีความสุขความเจริญ
Happy New Year

พุทธศักราช ๒๕๓๗ ว่า

ส.ค.ส. พ.ศ. ๒๕๓๗

สวัสดีปีใหม่

ดูดี ๆ

ปีที่แล้ว ยิ้มบ้าง ไม่ยิ้มบ้าง

ปีนี้ต้องยิ้ม "จร" คือ เล่น

ต้องใจเย็น "อะจร" คือ ไม่เล่น

"จรจร" คือ เล่นบ้างไม่เล่นบ้าง

ขอจงมีความสุขความเจริญ

Happy New Year

พุทธศักราช ๒๕๓๘ ว่า

ส.ค.ส. พ.ศ. ๒๕๓๘

สวัสดีปีใหม่

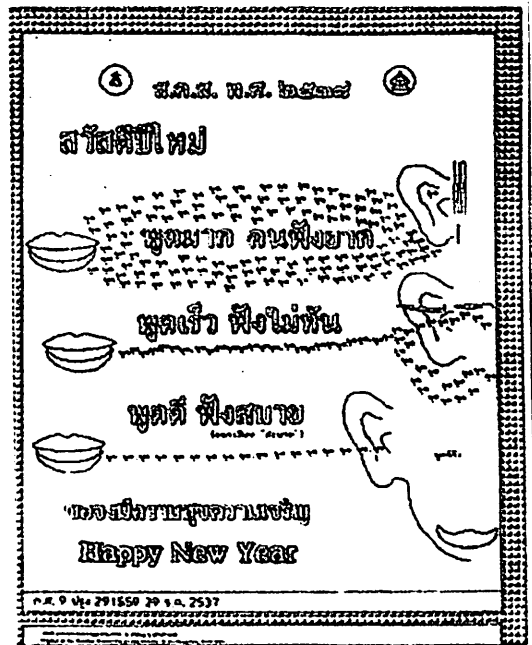
พูดมาก คนฟังยาก

พูดเร็ว ฟังไม่ทัน

พูดดี ฟังสบาย

ขอจงมีความสุขความเจริญ

Happy New Year

อย่างไรก็ตาม ส.ค.ส. พระราชทานดังกล่าว ย่อมทำให้ผู้อ่าน ผู้ได้รับ ส.ค.ส. ไม่ว่าจะทางใดก็ตาม ย่อมมีความสุขปรีดีเปรม เกษมสุขทั่วกัน ข้อความที่พระราชทานพรนั้น ทรงกลั่นมาจากดวงพระราชหฤทัยที่มุ่งหมายให้ชาวไทยทุกคนมีสุขเป็นสำคัญ

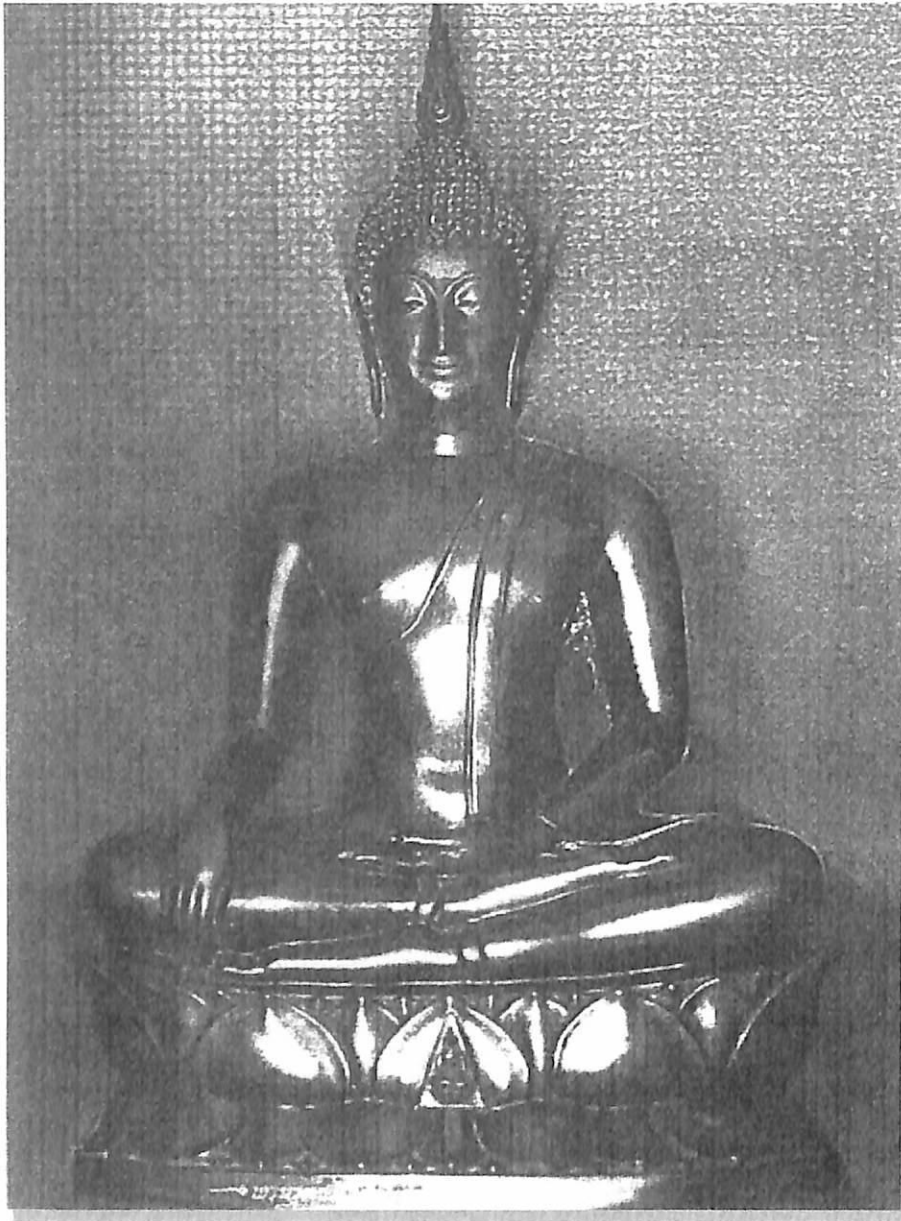
พระพุทธรูปนารายณ์

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

ในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงเป็นประธานงานพิธี ณ จังหวัดต่างๆ ในกำหนดการพิธีจะทรงนมัสการ บูชาพระพุทธรูปนารายณ์ จึงได้นำประวัติของพระพุทธรูปนารายณ์มาเผยแพร่ ดังนี้

พระพุทธรูปนารายณ์ เป็นพระพุทธรูปสำคัญองค์หนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน มีพระราชดำริให้หล่อขึ้น เพื่อพระราชทานแก่จังหวัดต่าง ๆ ที่ว่าราชการอาณาจักรแทนพระแสงศาสตราที่รัชกาลที่ ๕ ที่ ๖ และที่ ๗ พระราชทานแก่จังหวัดต่างๆ พระพุทธรูปองค์นี้นอกจากจะเป็นนิมิตหมายแห่งคุณพระรัตนตรัย อันเป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนแล้ว ยังเป็นนิมิตหมายแห่งความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างพระมหากษัตริย์กับปสกนิกรของพระองค์

พระพุทธรูปนารายณ์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๒๓ เซนติเมตร สูง ๔๐ เซนติเมตร ฐานพระพุทธรูปเป็นบัวคว่ำบัวหงาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้นายไพฑูริย์ เมืองสมบูรณ ข้าราชการกองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร เข้าไปปั้นหุ่นพระพุทธรูป ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต

พระพุทธรูปนารายณ์
พระพุทธรูปประจำจังหวัด
และประจำหน่วยทหาร
ที่บัวบานมีพระสมเด็จ
จิตรลดาประดิษฐานอยู่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรวจพระพุทธรูปลักษณะของหุ่นพระพุทธรูปจนเป็นที่พอพระราชหฤทัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายช่างเททองหล่อพระพุทธรูปนั้นขึ้น เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๙ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ขนานพระนามพระพุทธรูปว่า **พระพุทธรูปนารายณ์**

ที่ฐานบัวทรงพระพุทธรูปนารายณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงบรรจุพระพิมพ์ไว้ ๑ องค์ คือพระสมเด็จจิตรลดา พระพิมพ์นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้น

พระพุทธรูปราชูปถัมภ์
ประดิษฐาน เหนือโต๊ะหมู่บูชา
ที่ระเบียงด้านหน้าพระอุโบสถ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ก่อนอัญเชิญไปยังศาลาว่าการ
กรุงเทพมหานคร
เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๕

ด้วยพระหัตถ์ ประกอบด้วยผงศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ในส่วนพระองค์ และผงศักดิ์สิทธิ์จากจังหวัดต่างๆ
อันศาสนิกชนทั่วราชอาณาจักรได้ปฏิบัติบูชาสืบเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน

ผงศักดิ์สิทธิ์ในส่วนพระองค์ประกอบด้วย

๑. ดอกไม้แห้งจากมาลัยที่ประชาชนได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในการเสด็จ
พระราชดำเนินเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธรูปมหามณีรัตนปฏิมากร และได้ทรงแขวนไว้ที่องค์พระพุทธรูป
มหามณีรัตนปฏิมากรตลอดฤดู จนถึงคราวที่จะเปลี่ยนเครื่องทรงใหม่ ดอกไม้แห้งนี้ได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รวบรวมไว้

๒. เส้นพระเจ้า (เส้นพระเกศาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) ซึ่งเจ้าพนักงาน
ได้รวบรวมไว้หลังจากทรงพระเครื่องใหญ่ (ตัดผม) ทุกครั้ง

๓. ดอกไม้แห้งจากมาลัยที่แขวนพระมหาเศวตฉัตรและด้ามพระขรรค์ชัยศรี ในพระราชพิธีฉัตรมงคล

๔. ลีซึ่งชูดจากผ้าใบที่ทรงเขียนภาพผีพระหัตถ์

๕. ชันและลีซึ่งชูดจากเรือใบพระที่นั่งขณะที่ทรงตกแต่งเรือใบพระที่นั่ง

ส่วนผงศักดิ์สิทธิ์ที่มาจากจังหวัดต่างๆ นั้น กระทรวงมหาดไทยนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เป็นวัตถุที่ได้มาจากปูชนียสถานหรือพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนเคารพบูชาในแต่ละจังหวัด ได้แก่ ดินหรือตะไคร่น้ำแห้งจากปูชนียสถาน เปลวทองคำปิดพระพุทธรูปผงรูปที่หน้าที่บูชา และน้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ซึ่งได้เคยนำมาใช้เป็นน้ำสรงมูรธาภิเษกในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เช่น ผงศักดิ์สิทธิ์จากจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

๑. ผงจากพระธาตุเจดีย์ วัดพระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง

๒. ผงจากพระธาตุเจดีย์ ดอยสุเทพ

๓. ผงรูปจากที่บูชาพระพุทธรูปสิหิงค์

๔. เปลวทองจากที่บูชาพระพุทธรูป วัดพระธาตุศรีจอมทอง

๕. ดอกไม้แห้งที่บูชาพระบรมธาตุ วัดพระธาตุศรีจอมทอง

๖. ดินจากเสาอินทขิลหรือหลักเมือง

๗. ดินจากโคนพระศรีมหาโพธิ์ วัดพระธาตุศรีจอมทอง

๘. ดินจากบริเวณที่ทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๘ วัดเจดีย์เจ็ดยอด

๙. ดินจากบริเวณที่ตั้งค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช อำเภอฝาง

๑๐. เปลวทองและเกสรดอกไม้จากที่บูชาอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย

การพระราชทานพระพุทธรูปนวราชูปถัมภ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานในครั้งแรกคือพุทธศักราช ๒๕๑๐ ถึงพุทธศักราช ๒๕๑๖ จังหวัดแรกที่ได้รับพระราชทานคือจังหวัดหนองคาย ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ในการพระราชทานพระพุทธรูปนวราชูปถัมภ์ ซึ่งปัจจุบันยังพระราชทานไม่ครบทุกจังหวัด

เนื่องจากพระพุทธรูปนวราชูปถัมภ์ เป็นพระพุทธรูปสำคัญในรัชกาลปัจจุบัน

สำนักพระราชวังจึงได้วางระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับพระพุทธรูปที่ประดิษฐานไว้ดังนี้

๑. เมื่อจังหวัดใดได้รับพระราชทานไปแล้ว ให้ประดิษฐานพระพุทธรูปนั้นไว้ ณ ที่อันควรในศาลากลางจังหวัด
๒. เมื่อทางจังหวัดมีงานพิธีใดๆ ซึ่งต้องตั้งที่บูชาพระรัตนตรัย ก็ให้อัญเชิญพระพุทธรูปมาประดิษฐานเป็นพระประธานในพิธีนั้น ๆ ทั้งนี้ยกเว้นพิธีที่กระทำในโบสถ์ วิหาร หรือปูชนียสถานใดๆ ซึ่งมีพระประธานหรือมีปูชนียวัตถุอื่นใดเป็นประธานอยู่แล้ว และยกเว้นพิธีซึ่งต้องใช้พระพุทธรูปอื่นเป็นประธานโดยเฉพาะ เช่น พระพุทธคันธารราษฎร์
๓. เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปยังจังหวัด เพื่อทรงเป็นประธานพระราชพิธีหรือพิธีทางจังหวัดก็ดี ก็ให้ทางจังหวัดอัญเชิญพระพุทธรูปมาประดิษฐานเป็นพระประธานในพระราชพิธีและพิธีนั้น ๆ ทุกครั้ง หากพระราชพิธีหรือพิธีนั้น ๆ กระทำในพระอารามหรือในปูชนียสถาน ซึ่งมีพระประธานหรือปูชนียวัตถุอื่นใดเป็นประธานอยู่แล้ว ก็ให้อัญเชิญพระพุทธรูปไปประดิษฐาน ณ ที่บูชาเป็นต่างหากอีกที่หนึ่ง เพื่อทรงนมัสการ
๔. เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชกรณียกิจ ณ จังหวัด ให้ทางจังหวัดอัญเชิญพระพุทธรูปไปประดิษฐานไว้ ณ ที่บูชา เพื่อทรงนมัสการในพลับพลาพิธีหรือที่ประทับซึ่งได้จัดไว้ ในกรณีนี้ หากท้องที่ที่เสด็จพระราชดำเนินนั้นห่างไกลจากศาลากลางจังหวัด และเป็นที่ยุทธกันดารไม่สะดวกแก่การคมนาคม หรือการเสด็จพระราชดำเนินนั้นเป็นการรีบด่วนหรือเพียงเป็นการเสด็จพระราชดำเนินผ่าน ทางจังหวัดจะพิจารณาให้งดเสด็จก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร
๕. เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรม ณ จังหวัด ให้ทางจังหวัดอัญเชิญพระพุทธรูปมาประดิษฐานไว้ ณ ที่บูชาในพลับพลาพิธี หรือในที่ประทับตลอดเวลาที่ประทับแรมอยู่ และให้อัญเชิญกลับไปยังศาลากลางเมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว ในการนี้ให้กองมหาดเล็กปฏิบัติเช่นเดียวกับระเบียบแบบแผนที่มีอยู่แล้วเกี่ยวกับพระชัยวโรหะประจักษ์กาล
๖. หากทางจังหวัดเห็นสมควรจะอัญเชิญพระพุทธรูปออกให้ประชาชนได้นมัสการบูชาในงานเทศกาลใดๆ ก็ให้กระทำได้ตามแต่จะเห็นสมควร อนึ่ง การปิดทองที่องค์พระพุทธรูปนั้น อาจทำให้พระพุทธรูปเสียความงามไปบ้าง ถ้าหากทางจังหวัดจะประดิษฐานพระพุทธรูปบนฐานซึ่งทำด้วยวัตถุอันอาจปิดทองได้อีกชั้นหนึ่งให้ประชาชนปิดทองได้ ก็จะเป็นการเหมาะสมยิ่งขึ้น

พระพุทธรูป ภ.ป.ร.

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

พระพุทธรูป ภ.ป.ร. เป็นพระพุทธรูปปางประทานพร ฐานบัวคว่ำบัวหงาย มีอักษรพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ประดับที่ผ้าทิพย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้หล่อขึ้น ๒ ครั้ง เป็นพระพุทธรูปที่ประชาชนนิยมนำไปบูชาประจำบ้านและหน่วยงานราชการนำไปเป็นพระพุทธรูปประธานในงานพิธีต่าง ๆ

พระพุทธรูป ภ.ป.ร. มีประวัติการหล่อครั้งแรก เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กำหนดเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินต้น ณ วัดเทวสังฆาราม (วัดเหนือ) อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นวัดที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) บรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ

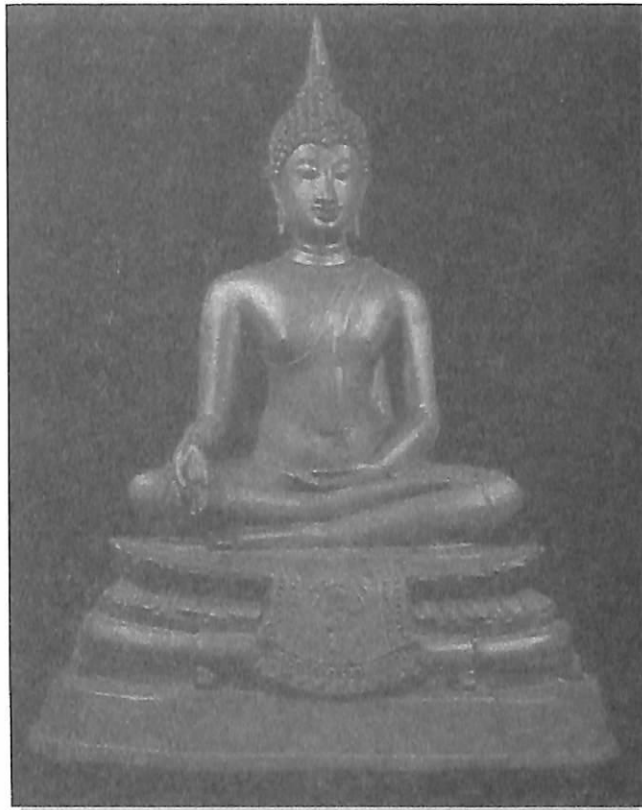
พระเทพมงคลรังษี (ดี พุทธิโชติ) ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระมงคลรังษีวิสุทธิเจ้าอาวาสวัดเทวสังฆาราม พร้อมด้วยคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย พลเอก หลวงกำปนาท-แสนยากร (กำปัน อุตระวณิชย์) องคมนตรี เป็นประธาน และมีสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระสาสนโสภณ เป็นที่ปรึกษา

พระพุทธรูปฉลองเจ็ดสิบสองปีศิริราช สร้างพุทธศักราช ๒๕๐๕

มีความเห็นพร้อมกันว่า ควรจัดสร้างพระพุทธรูปปางประทานพร เพื่อเป็นที่ระลึกและเพื่อให้ประชาชนได้มีไว้สักการบูชา จึงได้ดำเนินการขอพระบรมราชานุญาตเชิญอักษรพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ประดับที่ผ้าทิพย์ของพระพุทธรูป เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว ทางวัดและคณะกรรมการได้ขออนุญาตโรงพยาบาลศิริราช ขอใช้แบบพระพุทธรูปที่โรงพยาบาลศิริราชสร้างขึ้นในงานฉลองครบ ๗๒ ปี ศิริราช เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕ ซึ่งสมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (ทองเจือ จินตาทโร) ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระธรรมจินตมหารัณ วัตรราชบพิตรสถิตมหาสีมาราม เป็นผู้คิดแบบพระพุทธรูป แต่แก้ไขเล็กน้อย คือ แก้วพระหัตถ์ขวาที่พาดลงให้นิ้วพระหัตถ์กระดิกมากขึ้น และเพิ่มผ้าทิพย์ประดับอักษรพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร.

ครั้นวันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๐๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินต้น ณ พระอุโบสถวัดเทพสังฆารามแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังมณฑลพิธี ณ บริเวณหน้าพระอุโบสถหลังเก่า ทรงบรรจุแผ่นทอง นาก เงิน ลงใน

พระพุทธรูป ภ.ป.ร. สร้างพุทธศักราช ๒๕๐๖

เข้าห่อพระพุทธรูป มี ๔ ขนาด คือ ๒๒ นิ้ว ๑๒ นิ้ว ๙ นิ้ว และ ๕ นิ้ว พระพุทธรูปนี้นิยมเรียกกันว่า พระพุทธรูป ภ.ป.ร. วัดเทวสังฆาราม

พระพุทธรูป ภ.ป.ร. ที่หล่อขึ้น ณ วัดเทวสังฆาราม เป็นที่นิยมของประชาชนนำไปสักการบูชา สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ขณะดำรงพระอิสริยยศกิติ์ สมเด็จพระราชชนนี ทรงนำพระพุทธรูป ภ.ป.ร. ไปพระราชทานแก่หน่วยทหาร ตำรวจ และหน่วยราชการในภาคต่าง ๆ ที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม ทั้งได้ทรงนำไปถวาย ณ ปุชณียสถานสำคัญหลายแห่ง เป็นที่ชื่นชมยินดีและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ จนพระพุทธรูป ภ.ป.ร. รุ่นแรกไม่พอเพียงต่อความต้องการของประชาชน เมื่อความทราบฝ่าละอองพระบาท สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้มีพระราชดำริว่า น่าจะมีการหล่อพระพุทธรูป ภ.ป.ร. นี้ขึ้นอีกที่วัดบวรนิเวศวิหาร โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

๑. นำรายได้ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อพระราชทานสำหรับบูรณะพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร อันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรชินสีห์ ซึ่งเป็น

พระพุทธรูป ภ.ป.ร. สร้างพุทธศักราช ๒๕๐๘

พระพุทธรูปสำคัญ และบูรณะวัดบวรนิเวศวิหารซึ่งเป็นพระอารามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับขณะทรงพระผนวช

๒. เพื่อพระราชทานสร้างโรงเรียนสำหรับเด็ก ณ วัดเทวสังฆาราม อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นมูลเหตุการหล่อพระพุทธรูป ภ.ป.ร. ขึ้นเป็นครั้งแรก

๓. เพื่อพระราชทานองค์การสาธารณกุศลตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทางวัดบวรนิเวศวิหาร จึงได้ดำเนินการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตหล่อพระพุทธรูป ภ.ป.ร. ขึ้นเป็นครั้งที่ ๒ เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ทางวัดได้ตั้งคณะกรรมการดำเนินการมี จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ

พระพุทธรูป ภ.ป.ร. ที่หล่อขึ้นครั้งที่ ๒ นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ นายไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ นายช่างกรมศิลปากรปั้นหุ่นพระพุทธรูปขึ้นใหม่ นำลักษณะที่งดงามของศิลปะในพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย เชียงแสน และลังกามาผสมผสานกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริแก้ไขส่วนพระพุทธรูปลักษณะที่ปวง จนเป็นที่พอพระราชหฤทัยแล้ว จึงดำเนินการหล่อขึ้น จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธรูป ภ.ป.ร. วัดบวรนิเวศวิหารนี้ เป็นพระพุทธรูปศิลปะรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเททองหล่อพระพุทธรูป ภ.ป.ร. นี้ ที่พิธีมณฑลหน้าพระวิหาร สนามโรงเรียนวัดบวรนิเวศ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๘ นอกจากนั้นยังได้พระราชทานภาษีสำหรับจารึกที่ฐานพระพุทธรูปว่า “ทยุชาติยา สามคคิย สติสยขานเนน โภชิลิย รกขนติ” แปลความว่า “คนชาติไทยจะรักษาความเป็นไทยอยู่ได้ด้วยมีสติสำนึกอยู่ในความสามัคคี” ส่วนที่ฐานด้านหลังคณะกรรมการดำเนินการมีมติให้จารึกว่า “เสด็จพระราชดำเนินในพิธีหล่อ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๘”

พระพุทธรูป ภ.ป.ร. ที่หล่อครั้งที่ ๒ นี้ มี ๓ ขนาด คือ

๑. ขนาดหน้าตัก ๙ นิ้ว รมดำ
๒. ขนาดหน้าตัก ๕ นิ้ว รมดำ
๓. พระกริ่ง ภ.ป.ร. สัมฤทธิ์

กำหนดราคาให้เข้าไปบูชาในขณะนั้น องค์ละ ๑,๖๐๐ บาท ๕๐๐ บาท และ ๕๐ บาท ตามลำดับ

พระพุทธรูป ภ.ป.ร. เป็นสัญลักษณ์แห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กล่าวคือ องค์พระพุทธรูป ซึ่งเป็นอุเทสิกเจดีย์แห่งพระพุทธเจ้า ย่อมหมายถึง พระพุทธศาสนารวมอยู่ด้วยอักษรพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ประดับที่ผ้าทิพย์ ย่อมหมายถึง พระมหากษัตริย์พระประมุขของชาติ และเอกอัครศาสนูปถัมภก ภาษีซึ่งจารึกอยู่ที่ฐาน หมายถึง ชาติไทย พร้อมทั้งธรรมะที่รักษาความเป็นไทยให้คงอยู่ พระพุทธรูปนี้จึงมีคุณค่าทางศิลปะประติมากรรม ทางประวัติศาสตร์ และทางคุณธรรมแห่งจิตใจ

ปัจจุบันสำนักพระราชวังเชิญพระพุทธรูป ภ.ป.ร. ไปประดิษฐานที่โต๊ะหมู่บูชา
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ
สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ของมหาวิทยาลัย
ในกรุงเทพมหานคร คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอม-
เกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

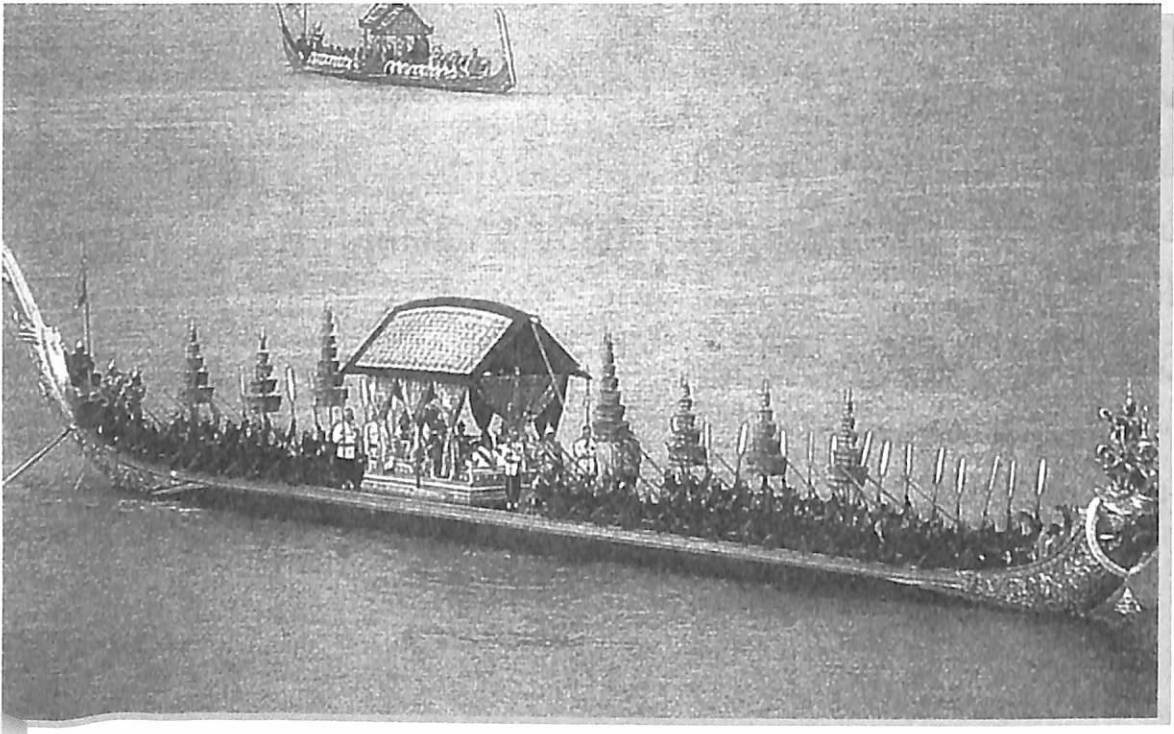

ขบวนพยุหยาตราชลมารค

นางสายไหม จบกลศึก

ในสมัยโบราณ ขบวนพยุหยาตราชลมารค จะหมายถึงกองทัพเรือ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเป็นจอมทัพ ในยามที่บ้านเมืองปราศจากสงคราม การเสด็จพระราชดำเนินไปในงานต่าง ๆ โดยเฉพาะการพระราชพิธี เช่น พระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน การเสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการรอยพระพุทธรูป หรืออัญเชิญพระพุทธรูปสำคัญจากหัวเมืองเข้ามายังเมืองหลวง เป็นต้น พระมหากษัตริย์จะเสด็จด้วยขบวนพยุหยาตราชลมารค เป็นริ้วขบวนเรือที่ยิ่งใหญ่สี่สาย พร้อมด้วยริ้วเรือพระที่นั่งตรงกลางอีกหนึ่งสาย ใช้เรือไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ลำ เรือแต่ละประเภท จำหลักลวดลายประดับประดาอย่างวิจิตรสวยงาม แทนแค้นไปอย่างงามสง่า เล่าว่าขบวนพยุหยาตราชลมารคแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในสมัยอยุธยา ขบวนเรือยิ่งใหญ่มีเรือตั้งถึง ๒๐๐ ลำ ฝีพายฝีพายอย่างชำนาญ เวลพายพร้อมเพรียงเป็นจังหวะ เสียงพายกระทบน้ำประสานไปกับทำนองเพลงเห่อันไพเราะ

วรรณคดีไทย “กาพย์เห่เรือ ประพาสธารทองแดง” พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ ที่ขานพระนามว่า “เจ้าฟ้ากุ้ง” รัตนกวีปลายสมัยอยุธยา พระราชโอรสสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงพรรณนาความงดงามของขบวนพยุหยาตราชลมารค ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตามระยะทางเสด็จควมไปกับการเห่เรือและเสียงประโคม

ขบวนเรือพยุหยาตราชลมารค

ขบวนเรือพยุหยาตราชลมารคสูญสิ้นหมดไป เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา พุทธศักราช ๒๓๑๐ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมด ๒๔๖ ลำ ใช้ต่อมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงจัดขบวนกฐินพยุหยาตราชลมารคเป็นพระราชพิธีสำคัญในรัชกาล ซึ่งรัชกาลต่อ ๆ มาทรงถือปฏิบัติเป็นราชประเพณี แต่ละพระราชพิธีมีทั้งขบวนพยุหยาตราขบวนใหญ่ และขบวนพยุหยาตราขบวนน้อย เรือทั้งหลายมีทั้งการสร้างใหม่แทนของเก่าที่ชำรุด และทำนุบำรุงรักษาไว้อย่างต่อเนื่อง

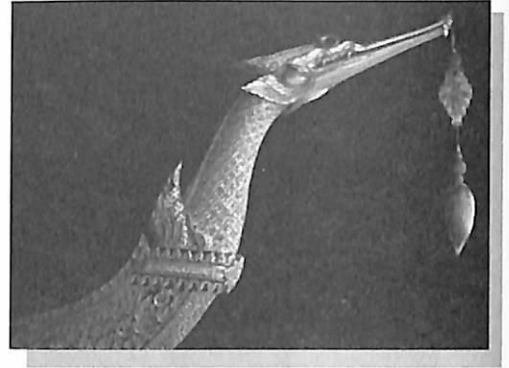
การเสด็จพระราชดำเนินด้วยขบวนพยุหยาตราชลมารคครั้งสุดท้าย ของพระมหากษัตริย์ไทยในระบอบการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือ เมื่องานพระราชพิธีสมโภชพระนคร ๑๕๐ ปี พุทธศักราช ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ เสด็จพระราชดำเนินในพระราชพิธีเปิดสะพานพระพุทธยอดฟ้าและปฐมบรมราชานุสรณ์ ในวันที่ ๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เทียบมาเสด็จพระราชดำเนินด้วยขบวนพยุหยาตราสถลมารค และเที่ยวกลับเสด็จด้วยขบวนพยุหยาตราชลมารค ประทับเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์เสด็จขึ้นท่าราชวรดิฐ และเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง

เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย การพระราชพิธีอันเป็นโบราณราชประเพณี เช่น การถวายผ้าพระกฐินด้วยกระบวนพยุหยาตราชลมารคจึงว่างเว้นอย่างต่อเนื่องนานถึง ๒๕ ปี นั้นหมายความว่า เรือในขบวนพระราชพิธีทั้งหลายที่เคยใช้ตามปกติก็ขึ้นคานมิได้มีโอกาสนำน้ำเลยตราประทับพุทธศักราช ๒๕๐๐ เมื่อรัฐบาลจัดงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ กำหนดมี “พิธีพุทธพยุหยาตราชลมารคและเรือพุทธประทีป” อัญเชิญพระพุทธรูปหิงค์พระไตรปิฎก และพระสมณสงฆ์ ๘ รูป เข้าขบวนพยุหยาตราชลมารค จึงกล่าวได้ว่าเป็นขบวนพยุหยาตราชลมารคที่มีขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลปัจจุบัน ขบวนพยุหยาตราชลมารคครั้งนั้นอนุโลมเป็นขบวนน้อย ใช้เรือพระราชพิธีเพียง ๓๖ ลำ เนื่องจากเรือพระราชพิธีชำรุดเสียหายจำนวนมาก ไม่มีเรือที่จะจัดเต็มตามรูปแบบใหญ่อย่างโบราณได้

พุทธศักราช ๒๕๐๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรเรือพระราชพิธีที่โรงเก็บเรือในคลองบางกอกน้อย ทรงเห็นสภาพเรือชำรุดทรุดโทรมมาก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กองทัพเรือฟื้นฟูประเพณีการเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินด้วยขบวนพยุหยาตราชลมารค ด้วยมีพระราชดำริว่า ไม่น่าจะสิ้นเปลืองอะไรนัก เพราะคนก็ใช้กำลังทหารเรือ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายทำครั้งเดียวก็ใช้ได้นานปี ส่วนประโยชน์ที่พึงได้รับมีมากมาย เรือพระราชพิธีอันสวยงามทรงคุณค่าทางศิลปกรรมก็จะได้รับการดูแลบูรณะซ่อมแซมให้ตืออยู่เสมอ เป็นการรักษาสัมบัติอันมีค่าของชาติให้มีอายุยืนยาวออกไป การฟื้นฟูชนบประเพณีอันดีที่บรรพชนกระทำไว้แต่ปางก่อนให้ดำรงอยู่ ย่อมเป็นที่เชิดชูหน้าตาของชาติ เป็นการบำรุงขวัญและก่อให้เกิด

เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์

เกิดความภาคภูมิใจของชาวไทย อันเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติไทยที่มีมาแต่โบราณกาล ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของชาวต่างชาติ

ในการนี้ ได้มีการต่อเรือพระราชพิธี เรือตั้ง เรือรูปสัตว์ มีทั้งต่อลำตัวขึ้นใหม่ใช้ หัวโขนเดิมบ้าง และต่อใหม่บ้าง จนครบเป็นขบวนเรือพยุหยาตราใหญ่เช่นในอดีต กล่าวได้ว่า ขบวนพยุหยาตราขลมารคใหญ่เช่นอดีตกาลเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์นั้น เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินด้วยขบวนพยุหยาตราขลมารคใหญ่ ณ วัดอรุณราชวราราม ในปีนั้นเป็นครั้งแรก โดยเสด็จพระราชดำเนินลงประทับในเรือพระที่นั่ง ณ ท่าวาสุกรี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินด้วยขบวนพยุหยาตราขลมารคใหญ่ ณ วัดอรุณราชวรารามอีกหลายครั้ง คือในปี ๒๕๐๔, ๒๕๐๕, ๒๕๐๗, ๒๕๐๘, ๒๕๑๐, ๒๕๒๕, ๒๕๓๐, ๒๕๓๙, ๒๕๔๒

เฉพาะพุทธศักราช ๒๕๔๖ รัฐบาลได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำเรือพระราชพิธีออกให้มิตรประเทศที่มาประชุมเอเปคในกรุงเทพฯ ชมทั้งขบวนใหญ่ ๕๒ ลำ

พุทธศักราช ๒๕๔๙ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำเรือพระราชพิธีออกให้พระประมุขและพระราชวงศ์ต่างประเทศ ๒๕ ประเทศ ที่เสด็จมาร่วมงานพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙ ชมทั้งขบวนใหญ่เช่นกัน

ในปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ได้นำความกราบบังคมทูลขอพระบรมราชวินิจฉัยให้มีการจัดขบวนพยุหยาตราชลมารค ในงานพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวราราม และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตซ่อมทำและอัญเชิญเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช และเรือพระที่นั่งอเนกชาติภุชงค์ ทั้งนี้ พระราชทานพระบรมราชานุญาต โดยพระราชทานพระราชกระแสว่า “ควรมีการซ่อมบำรุงเรือพระที่นั่งฯ โดยต่อเนื่อง” และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ถวายผ้าพระกฐิน ในวันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

เรือในขบวนพยุหยาตรารวมทั้งสิ้น ๕๒ ลำ ดังนี้

เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เป็นเรือพระที่นั่งทรง

เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ

รัชกาลที่ ๙ เป็นเรือพระที่นั่งรอง

เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช เป็นเรือทรงผ้าไตร

เรือพระที่นั่งอเนกชาติภุชงค์ เป็นเรือพระที่นั่งเรือสำรอง

เรือประเภทต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในขบวนพยุหยาตราชลมารค คือ เรือเอกไชยเหินหาว เรือเอกไชยหลาวทอง เรือพาลีรังทวีป เรือสุครีพครองเมือง เรืออสุรวายุภักษ์ เรืออสุรปักษี เรือกระบี่ปราบเมืองมาร เรือกระบี่ราญรอนราพย์ เรือครุฑเหินเห็จ เรือครุฑเทร็จไตรจักร เรือเสื่อหยานชล เรือเสื่อคำรณสินธุ์ เรืออีเหลื่อง เรือแดงโม้ เรือทองขวานฟ้า เรือทองบั้งบิน

เรือตั้งอีก ๒๒ ลำ เรือตำรวจ ๓ ลำ และเรือแซง ๗ ลำ

ฝีพายประจำเรือ ๒,๐๘๒ นาย ความยาวขบวนเรือ ๑,๑๑๐ เมตร กว้าง ๙๐ เมตร กระบวนเรือประกอบด้วย ๕ รั้ว ระยะต่อระหว่างลำ ๔๐ เมตร เว้นเรือพระที่นั่ง ๘๐ เมตร ระยะเคียงระหว่างรั้ว ๒๐ เมตร

ขบวนพยุหยาตราชลมารค แม้ชาวไทยจะได้ชมมาแล้วหลายครั้งก็ตาม แต่ชาวไทยก็ยังตื่นตาตื่นใจเมื่อได้ชมทุกครั้งไป

สมรสพระราชทาน

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

ประเพณีแต่งงานของคนไทยตั้งแต่สมัยโบราณเรียกเป็น ๒ อย่าง คือ วิวาหมงคล และอาวาหมงคล ถ้าประกอบพิธีและอยู่ที่บ้านหญิง เรียกว่า วิวาหมงคล ถ้าประกอบพิธีและอยู่ที่บ้านชาย เรียกว่า อาวาหมงคล ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เรียกการแต่งงานว่า **สมรส** ซึ่งปรากฏในกฎหมายลักษณะหัวเมีย มาตรา ๕๑ เรื่อง การแบ่งทรัพย์สิน ระหว่างชายหญิงที่ขาดจากการเป็นสามีภรรยา กัน คำว่า สมรส ใช้กับบุคคลทั่วไป ส่วนพระราชวงศ์นั้น แต่ก่อนมาไม่มีหลักฐานว่ามีประเพณีแต่งงาน พระราชวงศ์ทรงมีหม่อมห้ามได้ตามพระประสงค์ ครั้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสว่ขอติดาของพระราชวงศ์เพื่อ พระราชทานเป็นพระชายาในพระราชโอรส แต่ไม่ปรากฏว่าทรงประกอบพิธีอย่างไร

ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงจัดพิธีแต่งงาน พระราชทานแก่พระราชวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาทหลายราย จึงได้ทรงบัญญัติคำให้ใช้สำหรับการแต่งงาน ซึ่งเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (หม่อมราชวงศ์ปุ้ม มาลากุล) เสนาบดีกระทรวงวัง ผู้รับพระบรมราชโองการ ได้บันทึกพระราชกระแสไว้ว่า

“คำใช้เรียก การแต่งงานบ่าวสาว สำหรับในราชการ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตกแต่ง มีพระราชกฤษฎีกา ไว้เป็น ๓ อย่าง ดังนี้

๑. เจ้าฟ้า ใช้ว่า **อภิเชษฐสมรส**
๒. พระองค์เจ้า ฤๅ หม่อมเจ้า เรียกว่า **เสกสมรส**
๓. ข้าราชการผู้มีบรรดาศักดิ์ เรียกว่า **งานสมรส**

เมื่อข้าราชการผู้มีบรรดาศักดิ์จะสมรส หรือขอพระราชทานสมรสแก่บุตร ธิดา หรือผู้อยู่ในบังคับบัญชา ก็นำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระมหากรุณาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานน้ำสังข์ในการสมรส และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คู่สมรสลงนามในสมุดทะเบียนสมรสของกระทรวงวัง แล้วทรงลงพระปรมาภิไธยเป็นพยาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระราชวงศ์ ข้าราชการผู้ใหญ่ บิดา มารดา ลงพระนามและลงนามเป็นพยานด้วย ถือเป็นประเพณีสืบมา

การขอพระราชทานให้ทรงประกอบพิธีสมรสในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มี ๒ แบบ คือ

๑. แบบเป็นทางการ
  ๒. แบบส่วนพระองค์ ซึ่งเรียกว่า น้ำสังข์ข้างที่
- การขอพระราชทานสมรสทั้ง ๒ แบบ มีหลักเกณฑ์ คือ

๑. พระราชทานให้แก่ผู้ที่ทรงรู้จักและคุ้นเคย
๒. ทรงรู้จักบิดาและมารดาของผู้ขอพระราชทาน
๓. ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ขอพระราชทานให้ ในกรณีที่เป็นตำรวจ ทหาร หรือพลเรือนที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ ตามข้อ ๑ และข้อ ๒

๔. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเป็นกรณีพิเศษ

ผู้ขอพระราชทานสมรสต้องทำหนังสือยื่นต่อสำนักราชเลขาธิการ เพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา พร้อมทั้งแนบวันเดือนปีเกิดของคู่สมรส และสถานที่ติดต่อมาด้วย

เมื่อสำนักราชเลขาธิการได้รับหนังสือของผู้ขอพระราชทานสมรสแล้ว จะทำหนังสือแจ้งสำนักพระราชวังให้โทรหลวงหาฤกษ์ในการสมรส แล้วนำความกราบบังคมทูล ครั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมกำหนดวันทรงประกอบพิธีสมรสพระราชทาน คู่สมรสจะต้องติดต่อสำนักพระราชวัง พร้อมทั้งแจ้งรายชื่อสักขีทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง รวมทั้งบิดามารดา หรือผู้ปกครองของแต่ละฝ่ายด้วย รวมจำนวนฝ่ายละ ๔ คน ถ้าคู่สมรสประสงค์จะจดทะเบียนสมรสทางราชการด้วย

นายขวัญแก้ว - พลตรีหญิง ท่านผู้หญิงวัฒนา วัชรไทรย์
สมรสพระราชทานคู่แรกในรัชกาลปัจจุบัน

ก็ให้แจ้งสำนักพระราชวังทราบ เพื่อสำนักพระราชวังจะได้เชิญนายอำเภอท้องถิ่นมารับจดทะเบียนให้ การจดทะเบียนสมรสทางราชการนี้ คู่สมรสต้องเสียค่าธรรมเนียมจดทะเบียนนอกสถานที่ให้แก่ นายอำเภอ ในวันจดทะเบียน ๒๐๐ บาทตามระเบียบ

ในวันทรงประกอบพิธีสมรสพระราชทาน คู่สมรสต้องนำดอกไม้รูปเทียนแพ พร้อมทั้งพานรองไปทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายคนละ ๑ ชุด นำไปวางบนโต๊ะที่สำนักพระราชวังจัดไว้ ใกล้เวลาเสด็จออก คู่สมรสเข้ายืนหลังโต๊ะวางดอกไม้รูปเทียนแพ ฝ่ายชายยื่นซ้าย ฝ่ายหญิงยื่นขวา ลักขียื่นเรียงแถวหลังคู่สมรส ลักขีฝ่ายชาย

ยื่นทางขวาหลังคู่สมรสฝ่ายหญิง ลักขีฝ่ายหญิงยื่นทางซ้ายหลังคู่สมรสฝ่ายชาย ลักขีแต่ละฝ่ายให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองคู่สมรสแต่ละฝ่ายยืนต้นแถว ด้านขวามือของคู่สมรสตั้งโต๊ะวางสมุดทะเบียนสมรสของหลวงพร้อมทั้งแท่นปากกา นายทะเบียนสำนักพระราชวังยืนข้างโต๊ะ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออกท้องพิธี ทุกคนที่อยู่ในท้องพิธีถวายความเคารพ เมื่อประทับแล้วทุกคนถวายความเคารพ อีกครั้งหนึ่ง

ต่อจากนั้นคู่สมรสทั้งสองเดินไปหน้าที่ประทับ ฝ่ายชายเดินหน้าให้ระยะห่างกัน เพียงเล็กน้อย เมื่อใกล้ที่ประทับลดตัวลงแล้วหมอบหน้าที่ประทับ คู่สมรสกราบถวายบังคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ แล้วหมอบประนมมือ ก้มศีรษะรับพระราชทานน้ำสังข์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหลั่งน้ำสังข์เหนือศีรษะฝ่ายชาย และพระราชทานใบมะตูม เมื่อรับพระราชทานแล้วเหน็บไว้เหนือหูขวา แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหลั่งน้ำสังข์ และพระราชทานใบมะตูมแก่ฝ่ายหญิงเช่นเดียวกับฝ่ายชาย แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจิมฝ่ายชายและฝ่ายหญิงตามลำดับ

สังข์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใช้พระราชทานน้ำสังข์แก่คู่สมรส มีสังข์ที่ใช้คือ

๑. **สังข์เดิม** เป็นสังข์เวียนซ้าย ยาว ๒๐ เซนติเมตร มีประวัติกล่าวไว้ใน พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ว่า สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงจักรเจษฎา ต้นราชสกุล เจษฎางกูร ได้เชิญพระอัฐิสมเด็จพระปฐมบรมราชชนกบรรจุในสังข์ นำมาถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สังข์นี้สมเด็จพระปฐมบรมราชชนกทรงใช้มาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จึงเรียกว่า สังข์เดิม ในรัชกาลต่อ ๆ มา ทรงใช้หลั่งน้ำสังข์พระราชทานแก่ราชสกุลชั้นหม่อมราชวงศ์ หม่อมหลวง ในงานสมรสพระราชทาน และเมื่อกราบถวายบังคมลาไปปฏิบัติราชการประจำ ณ ต่างประเทศ เป็นต้น

๒. **สังข์นคร** เป็นสังข์เวียนซ้าย ยาว ๒๓ เซนติเมตร มีประวัติกล่าวไว้ว่า เจ้าพระยานครศรีธรรมราชเชิญมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อมีข้าราชการผู้ใหญ่กราบถวายบังคมลาไปปฏิบัติราชการประจำ ณ ต่างประเทศ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมใช้สังข์นี้พระราชทานน้ำพระพุทธรูปเป็นครั้งแรกในรัชกาล ต่อมาจึงถือเป็นราชประเพณีใช้พระราชทานน้ำสังข์สำหรับข้าราชการทั่วไป ในการเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลาไปเป็นเอกอัครราชทูต สมรสพระราชทาน ตลอดจนพระยาแรกนาและเทพีในพระราชพิธีพืชมงคล

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจิมพระราชทานแล้ว คู่สมรสไปยังโต๊ะวาง
สมุดตะเปียนสมรสของหลวง ลงชื่อและนามสกุลในสมุดตะเปียน แล้วกลับไปยืนหลังโต๊ะวาง
ดอกไม้ธูปเทียนแพ นายทะเบียนนำสมุดตะเปียนไปทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย
และพระนามาภิไธย แล้วนำกลับไปให้เดิม ลักขีลงชื่อและนามสกุลในสมุดตะเปียนตามลำดับ คือ

บิดามารดา หรือผู้ปกครองฝ่ายชาย

บิดามารดา หรือผู้ปกครองฝ่ายหญิง

ลักขีของฝ่ายชาย

ลักขีของฝ่ายหญิง

ต่อจากนั้นนายทะเบียนลงชื่อกำกับในสมุดตะเปียน คู่สมรสถวายความเคารพ
แล้วเปิดกรวยคลุมกระถงดอกไม้ วางคว่ำบนโต๊ะข้าง ๆ พาน แล้วถวายความเคารพ คู่สมรสเข้าไป
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเฉพาะพระพักตร์ หมอบกราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเงินทุน
แก่คู่สมรส เป็นเงินเหรียญ ๒๐๐ บาท บรรจุในถุงตาตทอง ฝ่ายชายเป็นผู้รับพระราชทาน
เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาทและพระราชทานพร
จบพระบรมราโชวาท คู่สมรสกราบถวายบังคมแล้วกลับไปยืนที่เดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จขึ้น ทุกคนในห้องพิธีถวายความเคารพ
คู่สมรสไปจดทะเบียนสมรสทางราชการนอกห้องพิธีโดยมีญาติผู้ใหญ่ลงชื่อเป็นพยานฝ่ายละ ๑ คน
เป็นเสร็จพิธี

ส่วนการประกอบพิธีสมรสพระราชทานแบบ ๒ ซึ่งเรียกว่า **น้ำสังข์ข้างที่** นั้น เป็นการ
ขอพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี หรือขอประทานจาก
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ มีระเบียบปฏิบัติเช่นเดียวกัน
แต่สังข์ที่ใช้พระราชทานน้ำหรือประทานน้ำนั้น ใช้สังข์ที่เรียกว่า **สังข์พิธี**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับดนตรีไทย

นายปัญญา นิตยสุวรรณ

เป็นที่ทราบกันดีในหมู่ปวงชนชาวไทยและชาวโลกว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระปรีชาสามารถในด้านดนตรีสากล ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทั้งยังทรงพระราชนิพนธ์เพลงไทยสากลไว้ถึง ๔๗ เพลง แต่ชาวไทยน้อยคนจะทราบว่า นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะสนพระราชหฤทัยดนตรีสากลแล้ว พระองค์ยังสนพระราชหฤทัยเกี่ยวกับดนตรีไทยทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอีกด้วย เกี่ยวกับภาคปฏิบัตินั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เคยจะทรงปี่และทรงระนาดเอก ตามหลักฐานที่นายเสถียร ดวงจันทร์ทิพย์ เคยสัมภาษณ์นายมนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ ความว่า

“ก่อนนั้นพระองค์ท่านเคยจะทรงปี่และทรงระนาดเอกอยู่เหมือนกัน อันที่จริง ทรงดนตรีสากลชำนาญอยู่แล้ว ทีนี้ท่านจะทรงปี่ ฉันก็กราบบังคมทูลว่าให้ทรงหัดระนาดเอกจะดีกว่า แล้วฉันก็เขียนตำราเรียนแบบฝึกหัดระนาดเอกเล่มหนึ่งเอาอย่างตำราฝรั่ง เสร็จแล้วก็ทูลเกล้าฯ ถวาย แต่ว่าฝากคนอื่นถวาย ไม่ได้ผ่านทางสำนักพระราชวังอย่างเป็นทางการอะไร ก็เลยหายไป พยายามค้นหามานานแล้วก็ยังไม่พบ แต่ไม่ทราบว่าพระองค์ท่านทรงบ้างหรือเปล่า”

ถึงแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้ทรงปีหรือไม่ได้ทรงก็ตาม แต่พระองค์ก็ทรงมีปีใน ๑ เล่า ที่นายเทียบ คงลายทอง ดุริยางคศิลปินของกรมศิลปากร ผู้มีความรู้ความสามารถในการเป่าปี ทูลเกล้าฯ ถวายปีในที่นายเทียบประดิษฐ์ขึ้นเอง ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗

ทางด้านทฤษฎีเกี่ยวกับดนตรีไทยนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสนพระราชหฤทัยมาก เวลาที่นายมนตรี ตราโมท แต่งเพลงใหม่ๆ ขึ้นมา ก็จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายให้ทรงตรวจ เรื่องนี้ นายมนตรีเล่าว่า

“เวลาที่มีแต่งเพลงใหม่ ท่านก็รับสั่งถามว่า เป็นเพลงจังหวะอะไร อย่างเพลงที่ฉันแต่งพอเสร็จแล้วก็ทูลเกล้าฯ ถวายให้ท่านตรวจ ท่านไม่รับสั่งว่าอย่างไร เพียงแต่หากทรงสงสัยตรงนั้นตรงนี้ก็รับสั่งถาม อย่างเช่นขึ้นต้นเพลงนี้เที่ยวหลังมากกว่าเที่ยวแรก คือเวลาขึ้นต้นทำนองข้างหน้าขาดอยู่ แม้แต่เพลงของพระองค์ท่านเอง ก็เป็นลักษณะอย่างนี้ เพราะเสียงเพลงตอนท้ายของท่านยาว ความจริงทำนองตอนท้ายนี้อยู่ในตอนขึ้นต้น เพราะอย่างนั้นเวลาขึ้นต้นก็ต้องเพิ่มทำนองตรงนี้ให้เต็มจังหวะ ท่านก็เคยรับสั่งถามว่า ทำไมถึงต้องเพิ่มข้างต้นอีก เรื่องแบบนี้พอกราบบังคมทูลพระองค์ท่านก็ทรงเข้าพระทัย”

เนื่องจากวงดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ ของไทยมีระดับเสียงไม่เท่ากัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชประสงค์จะให้ปรับเสียงเครื่องเป่าพาทย์และวงดนตรีไทยทั่วประเทศ ให้มีระดับเสียงเท่ากันทุกวง โดยเฉพาะเรื่องมาตรฐานเสียงของดนตรีไทย มีพระราชกระแสรับสั่งขอให้ช่วยกันรักษาไว้ให้มั่นคง อย่าให้เปลี่ยนแปลงไปทางมาตรฐานเสียงสากล เกี่ยวกับเรื่องปรับเสียงเครื่องดนตรีไทยนี้ นายมนตรี ตราโมท เคยกล่าวไว้ว่า

“ส่วนพระราชประสงค์ที่จะให้วงดนตรีไทยมีระดับเสียงเท่ากันทั้งประเทศนั้น รับสั่งมอบหมายให้คณะวิศวะฯ จุฬาฯ วัดความสั่นสะเทือนของเสียงเครื่องดนตรีไทยแต่ละอย่าง แต่ยังไม่ทันได้ทำอะไร เพียงแต่ไปวัดระดับเสียงที่กรมศิลปากร ที่บ้านพาทย์โกศล ของคนโน้นคนนี้บ้าง แล้วก็ไม่ได้ทำต่ออีก เพราะว่าเครื่องดนตรีเป่าพาทย์ของแต่ละวงจะถือเอาเสียงของระนาดเอกเหล็กหรือระนาดทุ้มเหล็กเป็นมาตรฐานในการเทียบเสียง ระนาดเอกเหล็กเป็นโลหะทำลำบาก เมื่อทำเสร็จแล้วก็ตายตัวคงที่เลย แต่ละวงก็ไม่เท่ากัน ถ้าหากประกาศเป็นกฎหมายออกไปก็จะเป็นการบังคับและทำให้นักดนตรีลำบากด้วย พระองค์ก็ทรงเข้าพระทัยดีในข้อนี้ จึงเพียงแต่เริ่มต้นไว้เท่านั้น”

ส่วนเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชกระแสรับสั่งขอให้ช่วยกันรักษามาตราเสียงของดนตรีไทย มิให้เปลี่ยนแปลงไปทางมาตราเสียงสากลนั้น นายมนตรีกล่าวว่

“ที่รับสั่งให้ช่วยรักษามาตราเสียงดนตรีไทย ก็เพราะทรงเห็นว่าวงดนตรีไทยบางวงเทียบเสียงไปทางดนตรีตะวันตก อย่างวงเครื่องสายผสมเครื่องดนตรีสากล เป็นต้น ซึ่งก็เป็นความจำเป็น เพราะเมื่อเอาไปผสมกับดนตรีสากลก็ต้องเทียบเสียงเป็นสากลนั้นจึงจะเล่นเข้ากันได้ แต่ที่นี้พระองค์ท่านเกรงว่าจะกลายไปในภายหลังจึงรับสั่งให้รักษาไว้ เคยรับสั่งให้ฟังว่า ที่ประเทศฝรั่งประเทศหนึ่งฉันก็จำไม่ได้เสียแล้ว เขาทำการบันทึกเป็นของโลกไว้เลยว่าเป็นสากลเสียงของตะวันตก อันนี้เป็นสากลเสียงของไทย พระองค์ท่านก็เลยกำชับให้รักษาไว้”

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังทรงริเริ่มให้มีการบรรเลงเพลงไทยที่เรียบเรียงขึ้นจากเพลงไทยสากล โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายเทวาประสิทธิ์ พาทยโกศล นำทำนองเพลงพระราชนิพนธ์ “มหาจุฬาลงกรณ์” มาแต่งเป็นแนวเพลงไทย ซึ่งนายเทวาประสิทธิ์ก็ได้อัญเชิญเพลงพระราชนิพนธ์มหาจุฬาลงกรณ์มาดัดแปลงโดยใช้วงปี่พาทย์บรรเลง ต่อมาภายหลังจึงปรับปรุงเป็นเพลงโหมโรงชื่อ “โหมโรงมหาจุฬาลงกรณ์” ใช้บรรเลงโหมโรงในการบรรเลงดนตรีไทยของชมรมดนตรีไทย สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นับเป็นเพลงไทยเพลงแรกที่ประดิษฐ์ขึ้นจากเพลงไทยสากล ตามพระราชดำริ ในการสร้างสรรค์และส่งเสริมดนตรีไทย

พระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีต่อวงการดนตรีไทย อีกอย่างหนึ่งก็คือ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรจัดพิมพ์หนังสือโน้ตเพลงไทย เล่ม ๑ เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๐๔ โดยที่พระองค์พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนจัดพิมพ์ในครั้งนี้ด้วย

เหตุที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในดนตรีไทย โดยมีพระราชประสงค์จะให้เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้บรรเลงในการแสดงโขน ละคร เป็นแบบฉบับที่ถูกต้องและเป็นหลักฐานตลอดไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศิลปินโขน ละครของกรมศิลปากร รำเพลงหน้าพาทย์ แล้วให้เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังบันทึกทำรำเพลงหน้าพาทย์ ด้วยการถ่ายภาพยนตร์ส่วนพระองค์เก็บไว้เป็นหลักฐาน เพลงหน้าพาทย์ต่างๆ มีทั้งเพลงหน้าพาทย์ธรรมดาจนถึงเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงสุด คือ เพลงองค์พระพิราพ ซึ่งศิลปินโขนสมัยรัชกาลที่ ๖ และขณะนั้น

รับราชการในสำนักพระราชวัง คือ นายรงภักดี (เจียร จารุจรณ) ร่ายรำเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ ถ่ายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ ณ บริเวณโรงละครพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๐๔

ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๐๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการ ให้ประกอบพระราชพิธีครอบและต่อหน้าพาทย์เพลงองค์พระพิราพ ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์สูงสุดใน วิชาดนตรีและนาฏศิลป์ไทย ณ บริเวณโรงละครพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๖ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายรงภักดี (เจียร จารุจรณ) ศิลปินโขนสมัยรัชกาลที่ ๖ ชำราชสำนักเป็นผู้รำเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ ต่อให้กับนาฏศิลป์ โขนของกรมศิลปากร จำนวน ๔ คน คือ

นายอาคม สายาคม

นายอร่าม อินทรนัญ

นายหยัด ช้างทอง

นายยอแสง ภักดีเทวา

ต่อมานายอาคม สายาคม ผู้เป็นประธานไหว้ครูนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร และเป็น ผู้ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ต่อทำรำเพลงหน้าพาทย์องค์ พระพิราพถึงแก่กรรม หลังจากนั้นอีกไม่นาน นายอร่าม อินทรนัญ และนายยอแสง ภักดีเทวา ซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ต่อทำรำหน้าพาทย์เพลง องค์พระพิราพก็ถึงแก่กรรมอีก คงเหลือแต่เพียงนายหยัด ช้างทอง ที่ได้ต่อทำรำหน้าพาทย์เพลง องค์พระพิราพ แต่นายหยัดก็ชราจนไม่สามารถรำได้ เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรดำเนินการคัดเลือก บุคคลที่มีคุณสมบัติสมควรจะเป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขนละคร และต่อทำรำเพลงหน้าพาทย์ องค์พระพิราพ แล้วนำความกราบบังคมทูลฯ พระกรุณาเพื่อทรงมีพระบรมราชวินิจฉัย

กรมศิลปากรได้พิจารณาคัดเลือกนาฏศิลป์โขนฝ่ายพระ จำนวน ๕ คน เพื่อเข้ารับ พระราชทานครอบประธานพิธีไหว้ครู คือ

นายธีรยุทธ์ ยวงศรี
นายธงไชย โภชยารมย์
นายทองสุข ทองหลิม
นายอุดม อังศุธร
นายสมบัติ แก้วสุจริต

ส่วนนาฏศิลป์ป็นโขนฝ่ายยักษ์ ที่จะเข้ารับพระราชทานต่อทำรำเพลงหน้าพาทย์
องค์พระพิราพนั้น กรมศิลปากรพิจารณาคัดเลือกไว้ ๗ คนคือ

นายราชมพ โภธิเวส
นายไชยยศ คุ่มมณี
นายจตุพร รัตนวราหะ
นายจุมพล โชติหัตต์
นายสุดจิตต์ พันธุ์สังข์
นายสมศักดิ์ ทัดติ
นายศิริพันธ์ อัญญาวัชระ

กรมศิลปากร ได้นำรายชื่อนาฏศิลป์ป็นโขนทั้ง ๑๒ คน ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้จัด พระราชพิธีครอบประธาณ
ประกอบพิธีไหว้ครูโขนละครและต่อกระบวนรำหน้าพาทย์องค์พระพิราพ ณ ศาลาดุสิดาลัย
พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ในวันที่พฤหัสบดี ที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

ด้วยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สนพระราชหฤทัยเกี่ยวกับดนตรีไทย และมี
พระราชประสงค์จะทรงอนุรักษ์เพลงไทยไว้ให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ
อย่างล้นเกล้าฯ หาที่สุดมิได้ แก่วงการดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทยที่ต้องอาศัยการบรรเลงดนตรีไทย
ประกอบการแสดง

พุทธศักราช ๒๕๐๔ มีพระมหากษัตริย์คุณโปรดเกล้าฯ ให้นำภูคิลปินของกรมศิลปากร รำเพลงหน้าพาทย์เก็บไว้เป็นหลักฐาน โดยการบันทึกเป็นภาพยนตร์ส่วนพระองค์ เป็นเพราะ ทรงพระปริวิตกว่า ในอนาคตทำรำเพลงหน้าพาทย์ต่างๆ อาจจะมีผู้รำผิดแผกแตกต่างกันไปไม่เป็น มาตรฐานแบบเดียวกัน หรือบางเพลงอาจจะไม่มีผู้รำได้ และในการรำเพลงหน้าพาทย์ครั้งนั้น ปรากฏว่ามีเพลงหน้าพาทย์อยู่เพลงหนึ่ง คือเพลงองค์พระพิราพ ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์สูงสุดในวงการดนตรี และนาฏศิลป์ไทย ในเวลานั้นมีผู้ที่รำได้เหลืออยู่เพียงคนเดียวคือนายรงภักดี (เจียร จารุจรณ) ท่านผู้นี้ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๒๙ ได้เป็นศิลปินแห่งชาติ นายรงภักดีสามารถรำเพลงองค์พระพิราพ ได้เพียงผู้เดียว โดยไม่สามารถจะต่อทำรำเพลงนี้ให้แก่ผู้อื่นได้ นอกจากว่าจะมีพระบรมราชโองการ หรือท่านได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงจะต่อทำรำให้ผู้อื่นได้ เมื่อ ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้นายรงภักดี ประกอบพิธีครอบองค์พระพิราพให้แก่ศิษย์สามารถรำเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ ได้ นาฏศิลป์ของกรมศิลปากรที่ได้รับพระมหากษัตริย์คุณให้เข้ารับการต่อทำรำเพลงหน้าพาทย์องค์ พระพิราพจากนายรงภักดี คือ นายอาคม สายาคม ท่านผู้นี้แสดงโขนเป็นพระราม ไม่เคยแสดงเป็นยักษ์ แต่ที่ได้ต่อทำรำเพลงองค์พระพิราพ ซึ่งเป็นทำรำของยักษ์ เพราะนายอาคมเป็นนาฏศิลป์อาวุโส และเป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครูและครอบโขนละครของกรมศิลปากร ส่วนนาฏศิลป์โขนอีก ๓ คน เป็นผู้แสดงโขนเป็นยักษ์ คือ นายอร่าม อินทรนัญ นายหยัด ช้างทอง และนายยอแสง ภักดีเทวา

การต่อหน้าพาทย์องค์พระพิราพในครั้งนั้น เป็นพระราชพิธีเรียกว่า พระราชพิธีครอบ องค์พระพิราพ จัดที่บริเวณโรงละครพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่พฤหัสบดี ที่ ๒๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นประธาน โปรดเกล้าฯ ให้นายรง ภักดี (เจียร จารุจรณ) นำศิษย์ทั้ง ๔ คน ออกรำเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ เมื่อรำจบแล้วนาย รงภักดี นำศิษย์ทั้ง ๔ คน เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำพระสุหรัยเป็นเสร็จ พระราชพิธี

ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๒๗ ได้มีพระราชพิธีต่อกระบวนรำเพลงหน้าพาทย์องค์พระ-
 พिरาพขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ร่วมกับพระราชพิธีครอบประธานประกอบพิธีไหว้ครุโชนละคร เหตุที่พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดให้จัดพระราชพิธีขึ้นในครั้งนี้ เนื่องจากว่านายอาคม สหายคม ผู้เป็น
 ประธานประกอบพิธีไหว้ครุโชนละครของกรมศิลปากร และได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ
 ให้ต่อทำรำหน้าพาทย์องค์พระพิราพได้ถึงแก่กรรม และต่อมานายอร่าม อินทรนัญ นายยอแสง
 ภัคดีเทวา ก็ถึงแก่กรรมตามลำดับ เหลือผู้ที่สามารถรำเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพได้อยู่เพียง
 ๒ คน คือนายรงภัคดีและนายหยัด ช้างทอง ซึ่งขณะนั้นไม่สามารถรำได้จนจบเพลงแล้วเนื่องจากชรามาก
 เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระมหากรุณาธิคุณ
 โปรดเกล้าฯ ให้จัด พระราชพิธีครอบประธานประกอบพิธีไหว้ครุโชนละครและต่อกระบวนรำ
 หน้าพาทย์องค์พระพิราพ ขึ้น ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ในวันที่พฤหัสบดี ที่
 ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

พระราชพิธีครั้งนั้น กรมศิลปากรได้เลือกนาฏศิลปินโขนฝ่ายพระ ๕ คน เข้ารับพระราชทานครอบประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขนละคร และคัดเลือกนาฏศิลปินโขนฝ่ายยักษ์ที่อาวุโสและมีฝีมือดี ๗ คน เข้ารับพระราชทานต่อกระบวรนำหน้าพาทย์องค์พระพิราพ นาฏศิลปินโขนฝ่ายพระ คือ นายธีรยุทธ์ ยวงศรี นายธงไชย โภชยามย์ นายอุดม อังศุธร นายทองสุข ทองหลิม และนายสมบัติ แก้วสุจริต ส่วนนาฏศิลปินโขนฝ่ายยักษ์ ๗ คน คือ นายรามพ โภธิเวส นายจตุพร รัตนวราหะ นายจุมพล โชติหัตต์ นายสุดจิตต์ พันธุ์สังข์ นายสมศักดิ์ ทัดดี นายไชยยศ คุ่มมณี และนายศิริพันธ์ อัญญาวัชระ ปัจจุบันนี้ผู้ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้เป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขนละคร ถึงแก่กรรมไปแล้ว ๒ คน คือ นายธีรยุทธ์ ยวงศรี และนายทองสุข ทองหลิม แต่ผู้จะเป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขนละคร ก็จะไม่ต้องรบกวนใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอีกต่อไป เนื่องจากในพระราชพิธีเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๗ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นาฏศิลปินโขนฝ่ายพระที่ได้รับพระราชทานให้เป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูโขนละคร สามารถมอบหน้าที่ให้ศิษยานุศิษย์ได้ในโอกาสต่อไป เช่นเดียวกับนาฏศิลปินโขนฝ่ายยักษ์ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้รำเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ สามารถต่อทำรำเพลงองค์พระพิราพให้ศิษย์ได้ในโอกาสต่อไปเช่นกัน ปัจจุบันนี้จึงมีนาฏศิลปินโขนฝ่ายพระที่มีฝีมือดี ได้รับมอบให้เป็นผู้ทำหน้าที่เป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครูและครอบโขนละครอีกหลายคน

เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ กรมศิลปากรได้จัดพิธีถ่ายทอดทำรำหน้าพาทย์องค์พระพิราพ ณ โรงละครแห่งชาติ นาฏศิลปินโขนและครูโขนฝ่ายยักษ์ ที่เข้ารับการถ่ายทอดครั้งนี้มีถึง ๑๔ คน จึงเป็นที่หวังได้ว่าผู้ที่จะเป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขนละคร และผู้ที่สามารถรำเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพได้ จะมีอยู่ในวงการนาฏศิลป์ไทยตลอดไป ทั้งนี้เพราะพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่มีแก่วงการนาฏศิลป์ไทย

พระมหากรุณาธิคุณแก่นาฏศิลป์ไทยอีกประการหนึ่ง คือ มีพระบรมราชานุญาตให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ทรงฝึกหัดโขนเป็นลิงและยักษ์ เมื่อแรกทรงฝึกหัดเป็นหนุมาน และได้ทรงแสดงเป็นหนุมานในการแสดงโขนเรื่อง รามเกียรติ์ ชุดสี่มรรคา เนื่องในงานวันเริ่มวันเปิดภาคเรียนของโรงเรียนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พุทธศักราช

๒๕๐๔ ในการที่ทรงแสดงเป็นทหุมานครั้งนั้น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ โปรดให้สร้าง
ทหุมานเป็นทวโชนส่วนพระองค์ กรมศิลปากรเคยขอพระราชทานนำไปจัดตั้งแสดงที่พระที่นั่ง
อิศราวินิจฉัยในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในงานนิทรรศการทวโชน เมื่อพุทธศักราช
๒๕๑๔

ต่อมาภายหลังสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ทรงมีพระวรกายสูงใหญ่ขึ้น
ไม่เหมาะที่จะทรงฝีกหัดและแสดงเป็นทหุมาน จึงทรงเปลี่ยนไปทวโชนเป็นตัวยักษ์ และได้ทรงแสดง
เป็นวิรุญจำบัง พิเภก ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรม-
ราชินี ในรัชกาลที่ ๗ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ทรงแสดงโชนเป็นทศกัณฐ์
ในการแสดงโชนชุด พิธีอุโมงค์ และการแสดงโชนครั้งนี้ นับเป็นครั้งสุดท้าย เพราะต่อมาสมเด็จพระ
เจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ได้เสด็จไปทรงศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนจิตรลดาขึ้นในสวนจิตรลดา
การศึกษาของโรงเรียนจิตรลดามีวิชานาฏศิลป์รวมอยู่ด้วย ครูนาฏศิลป์ของกรมศิลปากรได้ไปเป็น
ครูสอนวิชานาฏศิลป์อยู่ที่โรงเรียนจิตรลดาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ในสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธร
เทพรัตนสุดา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ในขณะที่ทรงศึกษาอยู่ที่โรงเรียน
จิตรลดา ก็ทรงฝีกหัดละครที่โรงเรียนจนทรงสามารถแสดงในงานปิดภาคการศึกษาของโรงเรียนด้วย

พระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่นาฏศิลป์ไทย
นั้นมีตลอดไป ไม่มีวันสิ้นสุด ครูอาจารย์และนาฏศิลป์ป็นโชนละครต่างสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ
ล้นเกล้าฯ ตราบชั่วนิรันดร

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
www.identity.opm.go.th
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๕๐